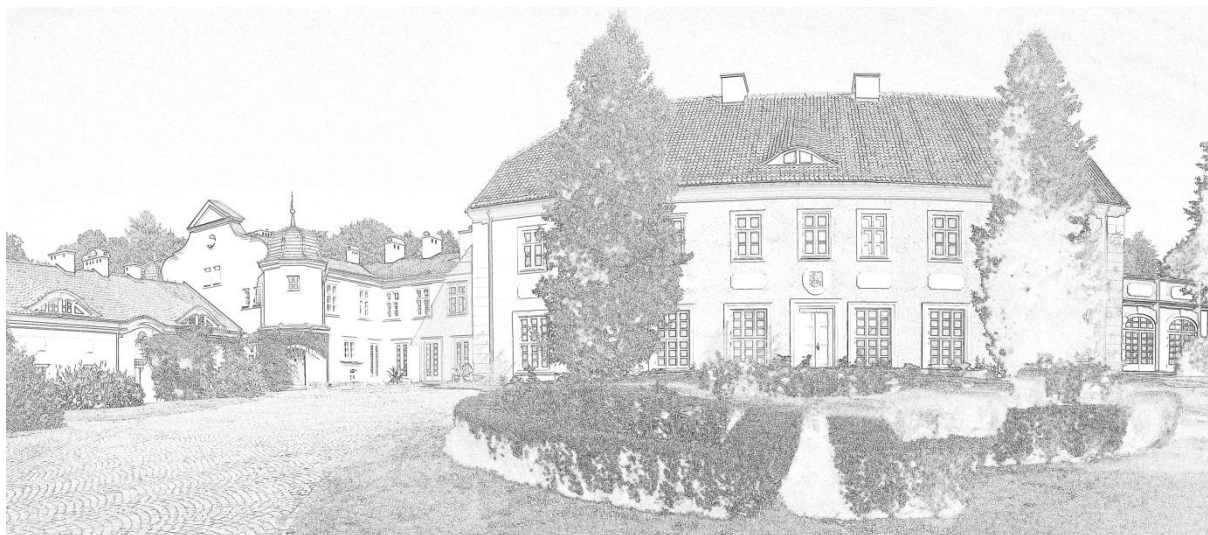

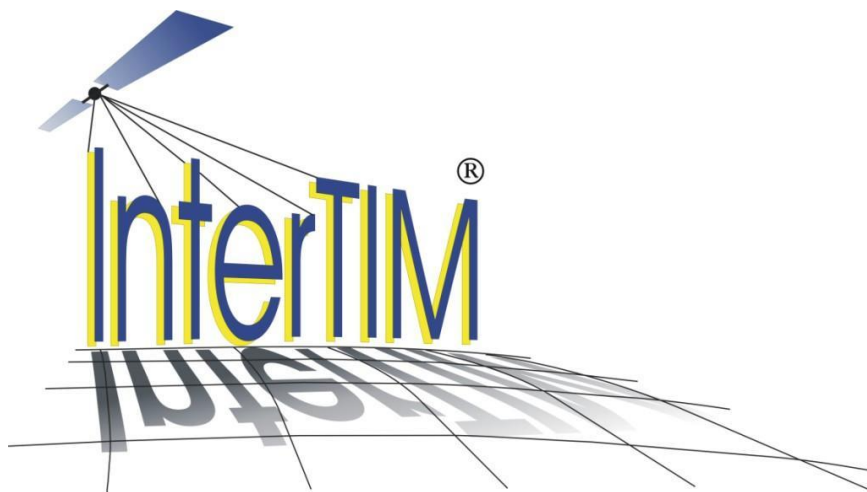
Załącznik nr
Do Uchwały Nr ...
Rady Gminy Bartoszyce
z dnia

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BARTOSZYCE

Tom I

Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego

ul. Noniewicza 85B/IV, 16-400 Suwałki, tel. (+48) 875674313, fax. (+48) 875657675
Al. Stanów Zjednoczonych 72/180, 04-036 Warszawa, tel. (+48) 603312222

Opracowanie wykonane przez zespół w składzie:

Główny Projektant: mgr inż.. Anna Serguć-Przyborowska

dr inż. Ludmiła Pietrzak

mgr Anna Bultralik

mgr inż. arch. Paweł Fiann

mgr inż. Tadeusz Kościuk

mgr inż. Joanna Pietrzak

mgr inż. Dawid Kruszyłowicz

mgr Marcin Strug

Spis treści

1	Charakterystyka struktury przyrodniczej i środowiska – uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz krajobrazu kulturowego	7
1.1	Położenie obszaru	7
1.2	Rzeźba terenu i warunki geologiczne podłoża	9
1.3	Gleby	10
1.4	Wody powierzchniowe	11
1.5	Warunki klimatu lokalnego	13
1.6	Lasy – leśna przestrzeń produkcyjna	14
1.7	Fauna	16
1.8	Flora	17
1.9	Rolnicza przestrzeń produkcyjna	17
1.10	Krajobraz kulturowy	18
2	Ochrona środowiska – stan oraz wymogi ochrony	20
2.1	Obszary Chronionego Krajobrazu	20
2.2	Obszar Natura 2000	22
2.3	Pomniki przyrody	26
2.4	Użytki ekologiczne	29
2.5	Lasy ochronne	30
3	Występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla	34
3.1	Kopaliny	34
3.2	Wody podziemne	34
4	Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych	36
5	Uwarunkowania wynikające z występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych	37
6	Waloryzacja fizjograficzna gminy	39
7	Uwarunkowania ekofizjograficzne gminy – ograniczenia i wskazania	41
8	Demografia	43
8.1	Sieć osadnicza	46
8.2	Ruch naturalny	48
8.3	Migracje	50
8.4	Przyrost rzeczywisty	51

8.5	Struktura wieku i płci	52
8.6	Prognoza demograficzna	55
9	Gospodarka	57
9.1	Działalność gospodarcza	57
9.1.1	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	59
9.1.2	Przemysł	61
9.1.3	Pozostała działalność gospodarcza.....	62
9.2	Rynek pracy	63
9.2.1	Struktura zatrudnienia	63
9.2.2	Bezrobocie.....	65
10	Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia	68
10.1	Struktura wykształcenia.....	68
10.2	Sytuacja mieszkaniowa.....	68
10.3	Oświata	72
10.4	Ochrona zdrowia i opieka społeczna	75
10.6	Działalność kulturalna, sport, rekreacja	77
10.7	Turystyka i baza noclegowa	79
11	Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	81
11.1	Zabytki na terenie gminy Bartoszyce objęte ochroną konserwatorską – wpisane do rejestru zabytków.....	81
11.2	Gminna ewidencja zabytków oraz program opieki nad zabytkami.....	83
11.3	Rejestr zabytków archeologicznych	83
11.4	Stanowiska archeologiczne.....	84
11.5	Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określenie przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych	90
12	Układ komunikacyjny	91
12.1	Drogi krajowe	91
12.2	Drogi wojewódzkie.....	91
12.3	Drogi powiatowe	91
12.4	Drogi gminne	92
12.5	Kolej	93
12.6	Szlaki turystyczne.....	93
13	Infrastruktura techniczna.....	96

13.1	Gospodarka wodno-ściekowa.....	96
13.1.1	Sieć wodociągowa.....	96
13.1.2	Sieć kanalizacyjna.....	98
13.2	Gospodarka odpadami	100
13.3	Aglomeracja wodno-ściekowa	102
13.4	Elektroenergetyka.....	103
13.5	Zaopatrzenie w gaz.....	104
13.6	Zapotrzebowanie w energię ciepłą	105
13.7	Telekomunikacja	106
13.6	Odnawialne źródła energii.....	108
13.7.1	Energia słoneczna.....	108
13.7.2	Energia geotermalna.....	108
13.7.3	Energia wiatru	108
13.7.4	Energia biomasy.....	109
13.7.5	Energia wodna.....	109
14	Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu	111
14.1	Stan prawny gruntów.....	111
14.2	Zagospodarowanie przestrzenne.....	112
14.3	Bilans terenów	114
14.4	Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę	115
14.4.1	Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nowa zabudowę.....	115
14.4.2	Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno przestrzennej, rozumiana jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy	119
14.4.3	Chłonność obszarów przeznaczonych w MPZP pod zabudowę poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej.....	122
14.4.4	Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę a chłonność obszarów opisywanych powyżej.....	123
14.4.5	Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy	124
14.4.6	Potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy	125
15	Stan Planistyczny	127

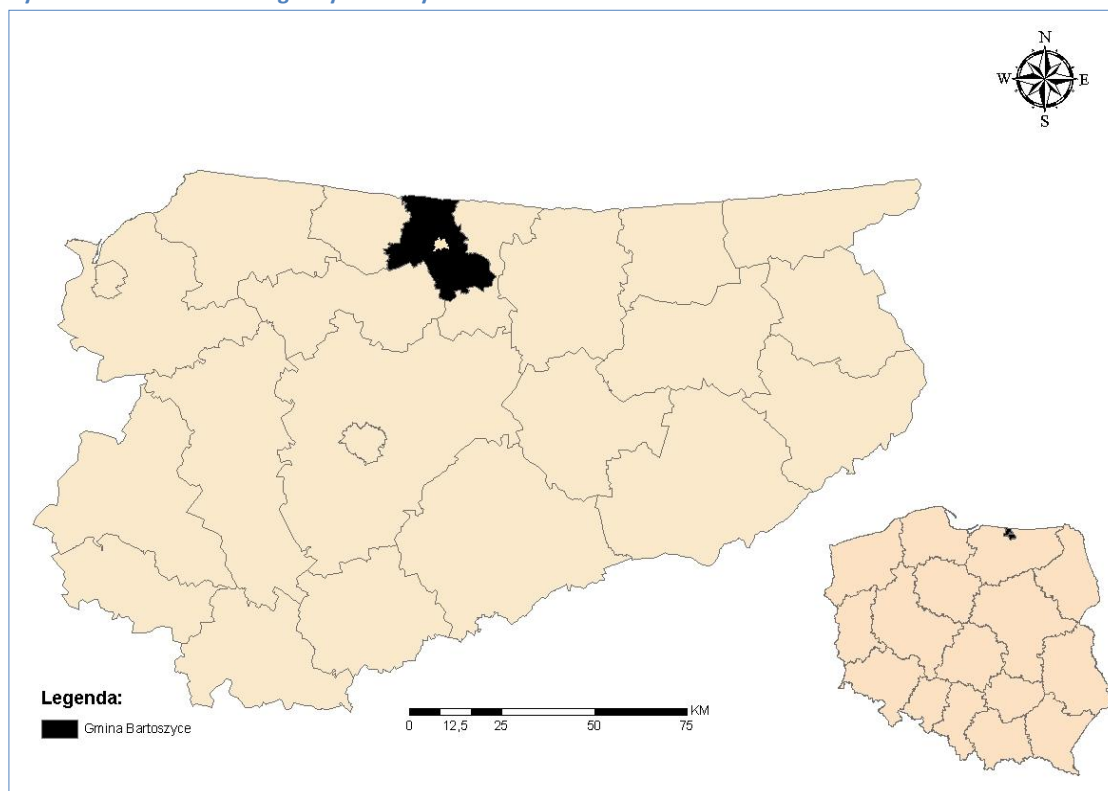
16	Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia, w tym ochrona przeciwpowodziowa.	128
16.1	Zagrożenia naturalne	128
16.2	Zagrożenia antropogeniczne.....	128
17	Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych	130
18	Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy – analiza SWOT 131	
19	Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony 133	
20	Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych	137
21	Spis rycin.....	139
22	Spis tabel	141

1 Charakterystyka struktury przyrodniczej i środowiska – uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz krajobrazu kulturowego

1.1 Położenie obszaru

Gmina Bartoszyce leży w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego (rys. 1), w centralnej części powiatu bartoszyckiego. Od strony zachodniej graniczy z gminą Górowo Iławeckie, od południa z gminami: Lidzbark Warmiński, Kiwity (powiat lidzbarski) i Bisztynek, zaś od wschodu sąsiaduje z gminą Sępólno. Północna granica gminy stanowi granicę państwową z Rosją (Obwód Kaliningradzki, Rejon Bagrationowski). Dodatkowo w centrum gminy Bartoszyce wyodrębnione jest miasto Bartoszyce stanowiące oddzielną, jednostkę administracyjną.

Ryc. 1.1 Położenie obszaru gminy Bartoszyce

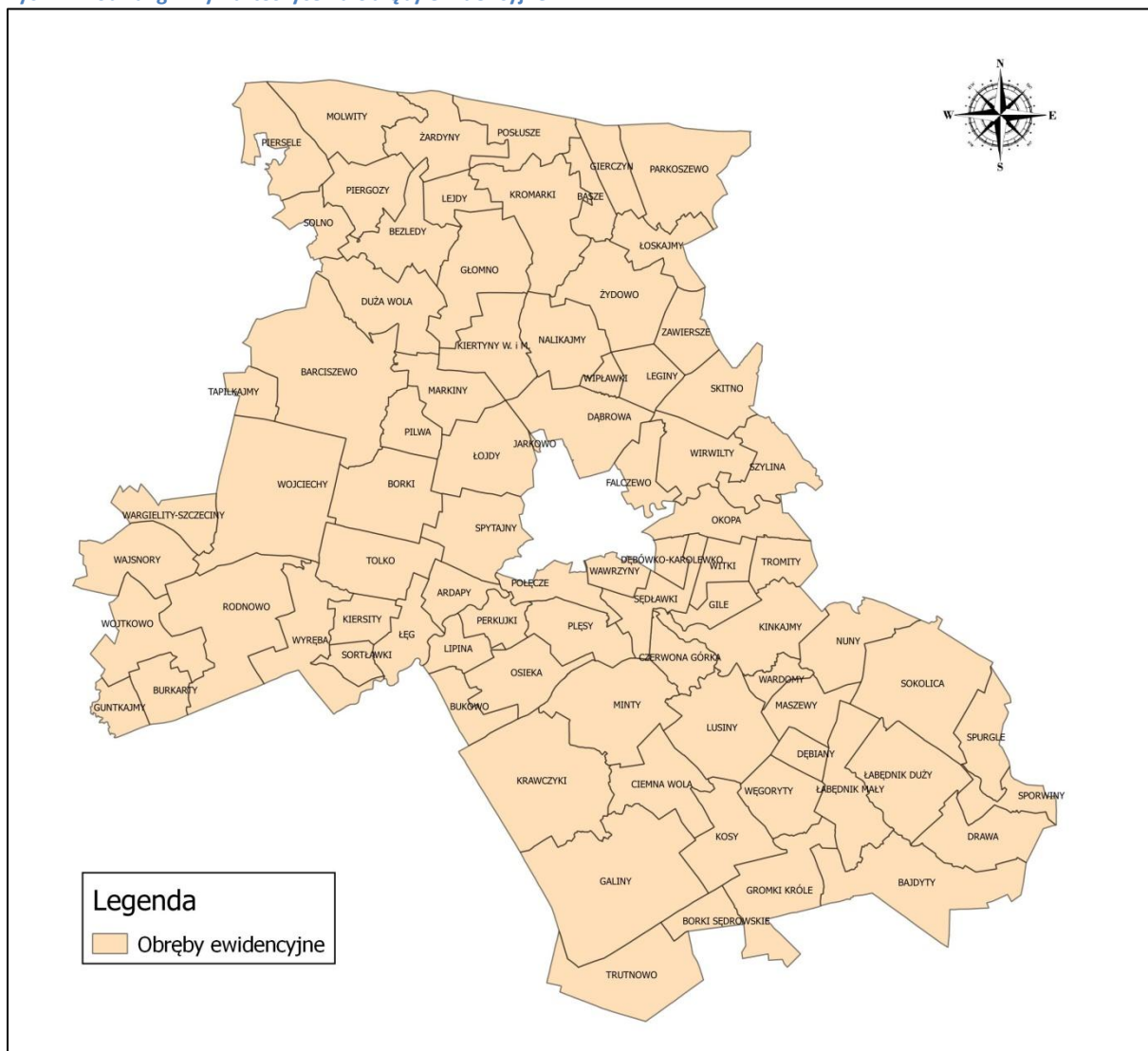

Źródło: opracowanie własne

Gmina Bartoszyce jest jedną z największych obszarowo gmin w Polsce – 427,21 km², jej powierzchnia stanowi 1,77% ogólnej powierzchni województwa warmińsko-mazurskiego.

Teren gminy podzielony jest na 83 obręby ewidencyjne, których rozmieszczenie prezentuje poniższa mapa.

Ryc. 1.2 Podział gminy Bartoszyce na obręby ewidencyjne

Zródło: opracowanie własne na podstawie Państwowego Rejestru Granic.

Regionalizacja fizycznogeograficzna (wg. J. Kondrackiego) klasyfikuje prawie cały obszar gminy Bartoszyce do megaregionu Nizy Wschodnioeuropejskiego, prowincji Nizy Wschodniobałtycko-Białoruskiego, podprowincji Pobrzeża Wschodniobałtyckie makroregionie Niziny Staropruskiej, mezoregionie Niziny Sępopolskiej. Tylko południowy kraniec znajdują się w podprowincji Pojezierza Wschodniobałtyckiego makroregionie Pojezierza Mazurskiego, mezoregionie Pojezierza Olsztyńskiego.

Osią hydrograficzną gminy jest rzeka Łyna – największa rzeka województwa przecinająca obszar gminy z zachodu na wschód.

1.2 Rzeźba terenu i warunki geologiczne podłoża

Obecny wygląd gminy Bartoszyce jest wynikiem zalegania lądolodu, który ustępując ok. 14 tys. lat temu ukształtował krajobraz północnej części województwa warmińsko - mazurskiego. W wyniku topnienia lodowiec akumulował duże ilości nagromadzonego materiału skalnego i mineralnego. W wyniku jego działalności doszło do wykształcenia form rzeźby lodowcowej tzw. młodoglacjalnej.

W obszarze opracowania dominuje wysoczyzna moreny dennej o rzeźbie na ogół falistej lub równinnej. Na jej terenie doszło do akumulacji utworów gliniastych w postaci glin zwałowych powstałych w fazie pomorskiej zlodowacenia północnopolskiego. Miejscami są one przemieszane z płatami piaszczystych osadów wodnolodowcowych.

Występują tu również moreny czołowe zbudowane głównie z osadów gliniastych. Wschodnia część gminy stanowi natomiast miejsce nagromadzenia osadów zastoiskowych w postaci osadów kemowych (rejon jez. Kinkajmskiego). Obniżenia terenowe wypełniają utwory holoceniskie powstałe w wyniku nagromadzenia substancji organicznych tworząc lokalnie występujące płyty torfów, namulów i gytii. Piaski sandrowe znajdują się w rejonie przejścia Równiny Sępopolskiej w Wzniesienia Górowskie, a także wzdłuż doliny Łyny i Pisy Północnej.

Największą wklęsłą formą urozmaicającą krajobraz gminy jest meandrująca dolina rzeki Łyny tworząca dość wąską dolinę (szerokość przeważnie 300 – 700 m). Posiada ona charakter erozyjny, miejscami głęboko wcinający się w teren dokonując erozji poziomu wodnolodowcowego, a miejscami podcina powierzchnie wysoczyzny. Dodatkowo krajobraz urozmaicają doliny mniejszych rzek min. Pisy Północnej, Bezledy, Elmy. Południowy obszar gminy wchodzi w skład Pojezierza Olsztyńskiego z bardzo urozmaiconą rzeźbą terenu.

Tereny wyniesione położone są na wysokości o 60 -110 m z kumulacją na południe od Gromek - 126,4 m n.p.m. Najniżej położonym miejscem w gminie jest dolina rzeki Łyny – 35 m n.p.m.

Pod utworami czwartorzędowymi występują osady neogenu w części południowo-wschodniej, a w części północno - zachodniej osady paleogenu. W profilu osadów trzeciorzędowych zalegają oligoceńskie piaski glaukonitowe, posiadające znaczenie jako

poziom wodonośny. Ich miąższość wynosi około 100 m. Według podziału geologicznego gmina leży w syneklizie perybałtyckiej.

Ryc. 1.3 Przeważający krajobraz obszaru gminy Bartoszyce

źródło: Fot. M. Strug

1.3 Gleby

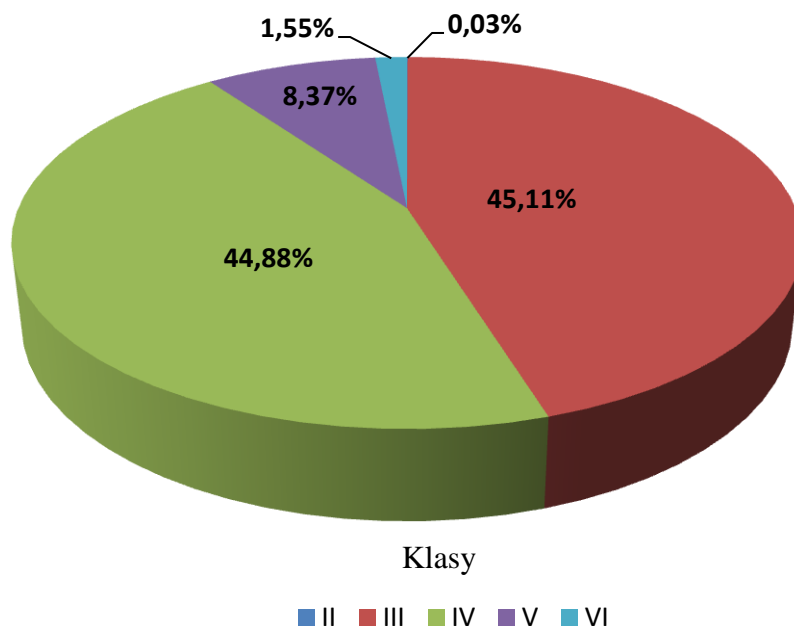
Skalami glebotwórczymi terenu powiatu bartoszyckiego są osady czwartorzędowe. Miąższość ich przekracza miejscami 200m. Główną rolę odgrywają osady zlodowacenia bałtyckiego (stadium pomorskie).

Dominującym typem gleby są gleby brunatne właściwe i kwaśne morfologiczne. Obszary dolin rzecznych zajmują mady i gleby brunatne. Dodatkowo na niewielkim obszarze spotykane są również gleby hydrogeniczne (torfowe, torfowe-murszowe i murszowate) oraz bielcowe. Większość gleb występuje pod lasami i częściowo pod naturalnymi użytkami zielonymi. Do uprawy polowej zajęto większość utworów zwięzłych (gliniastych, ilastych i pylastych). Natomiast pod lasami nadal dominują słabe gleby piaszkowe.

Gleby o charakterze kwaśnym stanowią 81% powierzchni użytków rolnych powiatu bartoszyckiego w tym bardzo kwaśne (pH do 4,5) i kwaśne (pH 4,6 – 5,5).

Powierzchnia użytków rolnych na terenie gminy Bartoszyce wynosi 31311 ha co stanowi 73,29% ogólnej powierzchni (stan na 01.01.2015r.). Udział użytków rolnych obszaru gminy w poszczególnych klasach bonitacji przedstawiony został na poniższym wykresie.

Ryc. 1.4 Udział użytków rolnych w klasach bonitacji na terenie gminy Bartoszyce.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Bartoszycach

1.4 Wody powierzchniowe

Sieć hydrograficzna w gminie jest dobrze rozwinięta. Obszar całej gminy leży w zlewisku Zalewu Wiślanego. Większość obszaru gminy leży w dorzeczu Pregocy natomiast jej północno - zachodnia część w dorzeczu rzeki Świeżej. Do zlewni niższego rzędu wchodzi:

w dorzeczu Pregocy:

- zlewnia Łyny:
 - zlewnia rzeki Elmy
 - zlewnia Pisy Północnej

w dorzeczu Świeża:

- zlewnia rzeki Riezwaja:
 - zlewnia rzeki Bezledy

Osią hydrograficzną gminy jest rzeka Łyna – największa rzeka województwa przecinająca obszar gminy z zachodu na wschód (długość całkowita 263,7 km). Jej prawym dopływem jest rzeka Pisa Północna płynąca w południowej części gminy z kierunku południowego na północny. Rzeka Bezleda płynie w północnej części gminy również z kierunku południowego na północ. Bezleda jest rzeką trzeciorzędową prawobrzeżnym dopływem Riezwej.

Ryc. 1.5 Rzeka Łyna w okolicy miejscowości Perkujki.

Źródło: Fot. P. Słuchocki

Największym jeziorem w gminie jest jezioro Kinkajmskie o powierzchni 148,1 ha i objętości 902,1 tys. m³. Głębokość maksymalna to 1,7 m, a średnia głębokość 0,9 m. Na terenie opracowania znajduje się również kilkanaście małych jezior, położonych w południowej części gminy o niewielkiej powierzchni i głębokości.

Ryc. 1.6 Jezioro Kinkajmskie

Źródło: Fot. M. Strug

1.5 Warunki klimatu lokalnego

Gmina Bartoszyce położona jest w obrębie wschodnio-bałtyckiej dzielnicy klimatycznej (wg R. Gumińskiego w modyfikacji J. Kondrackiego). Dzielnica jest chłodniejsza od położonej na zachodzie dzielnicy gdańskiej jednak cieplejsza od południowej dzielnicy mazurskiej. Średnia roczna temperatura w tym rejonie wynosi 7° C, natomiast średnia roczna suma opadów wynosi ok. 600mm.

Do dominujących wiatrów należą wiatry południowo-zachodnie (18,9%) oraz zachodnie i północno-zachodnie (15,2%). Udział wiatrów południowo-zachodnich wzrasta szczególnie w okresie jesienno-zimowym. Lato i wiosna przynosi z sobą zmianę na zachodnie i północnym-zachodnie. Liczba dni mroźnych wynosi 38-42, dni z przymrozkami 110-125, liczba dni z pokrywą śnieżną 60-65 dni. Okres wegetacyjny wynosi około 200 dni, a średnia wilgotność względna 82 % i jest charakterystyczna dla całego województwa. Lokalny klimat ukształtowany jest również poprzez wpływ występującej na terenie gminy rzeźby terenu.

Sprawia ona, że w obniżeniach zalega często zimne i wilgotne powietrze, natomiast tereny wyniesione narażone są na działanie silnych wiatrów.

1.6 Lasy – leśna przestrzeń produkcyjna

Region gminy Bartoszyce jest obszarem typowo rolniczym. Potwierdza to wskaźnik lesistości, który dla obszaru gminy wynosi 20,74% i odbiega od średniej krajowej (29,4%). W zasadzie nie występują tutaj duże kompleksy leśne, natomiast mniejsze kompleksy są porozrzucane po terenie całej gminy:

- na południe od Bartoszyce między miejscowościami:
 - Szwarunki, Minty, Ciemna Wola, Galiny, Klekotki, Krawczyki,
- na zachód od Bartoszyce między miejscowościami:
 - Ardapy, Połęczce, Osieka, Kol. Bukowo, Kiersity,
 - Rodnowo, Burkarty,
 - Wojciechy, Borki, Rodnowo, Gruszyński,
- na północny-zachód od Bartoszyce między miejscowościami:
 - Solno, Bezledy, Wysieka, Pilwa, Barciszewo, Merguny,
- na północ od Bartoszyce między miejscowościami:
 - Żardyny, Kromarki, Styligi, Molwity,
 - Posłusze, Parkoszewo, Nowe Witki, Żydowo, Leginy, Dąbrowa, Kiertyny Wielkie, Ganitajny,
- na wschód od Bartoszyce:
 - między miejscowościami: Skitno, Szylina Wielka, Kol. Wirwilty,
 - wokół jeziora Kinkajmskie,
- na południowy-wschód od Bartoszyce między miejscowościami:
 - Spurgle, Sporwiny, Łabędnik,
 - Kol. Łabędnik Mały, Kol. Węgoryty, Kol. Króle.

Większość lasów gminy wchodzi w skład Nadleśnictwa Bartoszyce i jedynie północno-zachodni jej kraniec zarządzany jest przez Nadleśnictwo Górowo Iławeckie. Obu Nadleśnictwom został również powierzony przez starostę nadzór nad lasami niestanowiącymi własności Skarbu Państwa.

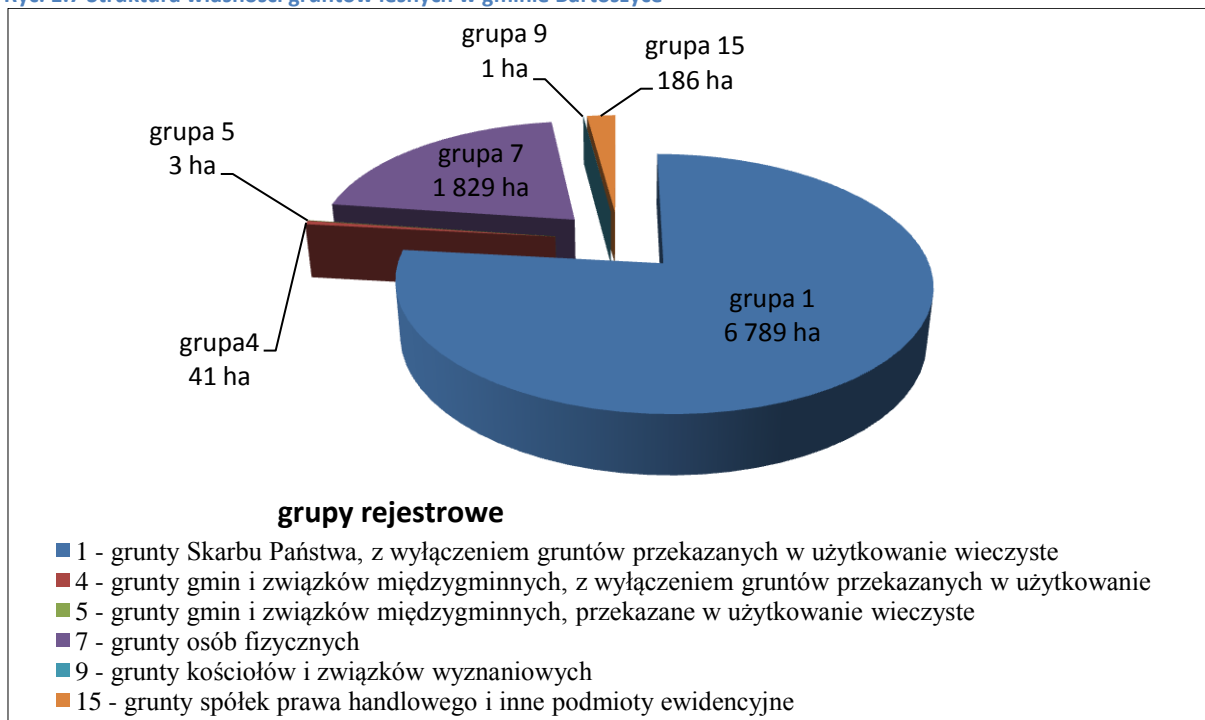
Na podstawie monitoringu znajdującej się w gminie Bartoszyce stałej powierzchni obserwacyjnej można stwierdzić, że lasy na terenie gminy są w dobrej kondycji. Ze względu na wysoką jakość gleb, występujące tutaj lasy są bardzo żyzne. Wysoka żyzności siedlisk leśnych sprawia, że skład gatunkowy drzew jest bardzo bogaty zwiększając dodatkowo różnorodność przyrodniczą. Do głównych gatunków budujących drzewostany należą: dąb szypułkowy, brzoza brodawkowata, świerk, sosna zwyczajna, olsza czarna, modrzew, buk, klon, jesion, osika, lipa, grab. Dodatkowo występuje tu również szereg innych gatunków drzew m.in. jawor, wiąz szypułkowy, jarzębina, wierzba. Do gatunków drzew obcego pochodzenia występujących na terenie gminy należą: daglezja, sosna smołowa, sosna wejmutka, akacja.

Tereny leśne zajmowane są również w dużej mierze przez siedliska cenne przyrodniczo oraz wiele rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Lasy gminy Bartoszyce kryją również gniazda wielu chronionych ptaków drapieżnych.

O prowadzeniu gospodarki leśnej w minionym okresie możemy wnioskować tylko na podstawie obecnego stanu lasu. Stan drzewostanów wskazuje na prowadzenie, użytkowania rębego zrębami zupełnymi, które odnawiano sztucznie sadzeniem i siewem.

Struktura własności gruntów leśnych w gminie Bartoszyce jest zróżnicowana. Największy ich obszar stanowią grunty Skarbu Państwa oraz grunty osób fizycznych. Szczegółowe dane przedstawione zostały na ryc.1.7.

Ryc. 1.7 Struktura własności gruntów leśnych w gminie Bartoszyce

Źródło. Starostwo Powiatowe w Bartoszycach 2015

1.7 Fauna

W gminie Bartoszyce do grupy najczęściej występujących dużych ssaków (zwierzyny łownej) należą łoś, jeleni, daniel, sarna i dzik. Faunę dodatkowo wzbogaca liczna zwierzyna drobna m.in. borsuk, lis, wiewiórka, kuna, wydra, tchórz, norka amerykańska. Często spotykane są również siedliska bobra.

Bardzo bogata jest awifauna gminy Bartoszyce, szczególnie w jej północnej części, w celu ochrony, której utworzono Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków w ramach Europejskiej Sieci Natura 2000. Często spotykane są tutaj siedliska bociana białego, a także innych gatunków ptaków gniazdujących tj.: kania czarna, kania ruda, orlik krzykliwy, orzeł bielik, dzięcioł średni, puchacz, bąk, czapla siwa, błotniak zbożowy. Ponadto, licznie występują inne gatunki pospolitych ptaków.

Do grupy płazów i gadów bytujących na terenie gminy zalicza się: żmiję zygzakowatą, bociana czarnego i żurawia, padalca zwyczajnego, traszkę grzebieniastą, traszkę zwyczajną, żabę trawną, rzekotkę drzewną, ropuchę zieloną, żabę moczarową, żabę wodną, zaskrońca zwyczajnego, jaszczurkę zwinkę oraz jaszczurkę żyworodną.

1.8 Flora

Ze względu na synantropizację (całość przemian zachodzących w szacie roślinnej pod wpływem działalności człowieka) na terenie gminy Bartoszyce przeważa roślinność antropogeniczna, natomiast roślinność naturalna została zachowana fragmentarycznie w siedliskach niedostępnych do wykorzystania dla człowieka lub skrajnie ubogich. Skutkiem tego większe zróżnicowanie gatunkowe roślin występuje na tych terenach gminy, które nie są silnie przekształcone przez człowieka. W wypadku gminy Bartoszyce terenami silnie modyfikowanymi są obszary objęte działalnością rolniczą. W związku z tym, największe bogactwo roślin występuje tutaj na obszarach podmokłych i leśnych. Spotkać tu można gatunki rzadkie i chronione jak: wawrzynek wilcze łyczo, podrzeń zebrowiec, pełnik europejski, malina moroszka, lepnica litewska oraz dodatkowo wiele gatunków pospolitych takich jak trzcina pospolita, moczarka kanadyjska, pałka wąskolistna i szeroko listna, rdestnica, grzybień biały, grązel żółty.

Bogate pod względem florystycznym są torowiska niskie w okolicach miejscowości Sokolica i Spurgle objęte obszarem Natura 2000.

1.9 Rolnicza przestrzeń produkcyjna

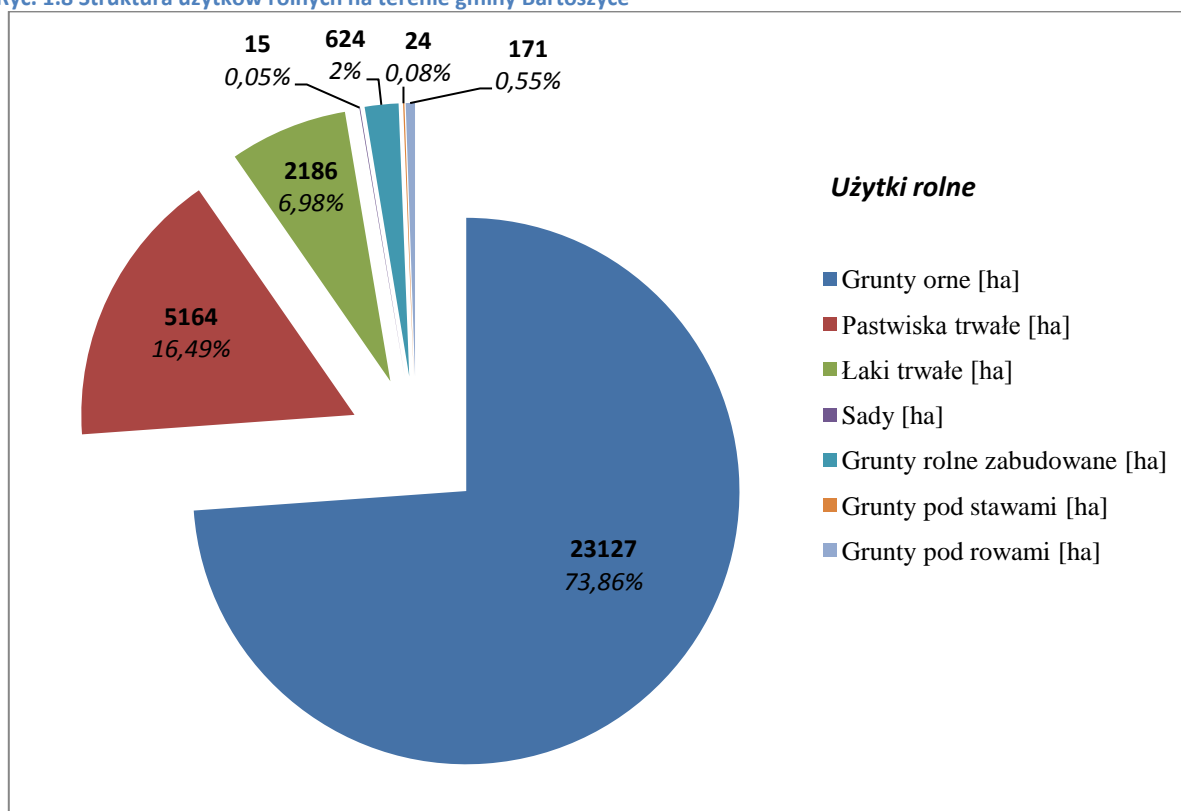
Na podstawie danych Urzędu Gminy w Bartoszycach w strukturze użytkowej gruntów gminy, użytki rolne według stanu na dzień 01.01.2015 r. zajmują 31 311 ha, co stanowi ok. 73,29% ogólnej powierzchni gruntów gminy. Struktura użytkowania gruntów rolnych przedstawia się w następujący sposób:

- grunty orne – 23 127 ha – 73,86%,
- pastwiska trwałe – 5 164 ha – 16,49%,
- łąki trwałe – 2 186 ha – 6,98%,
- sady – 15 ha – 0,05%
- grunty rolne zabudowane – 624 – 2,00%
- grunty pod stawami – 24 – 0,08%
- grunty pod rowami – 171 – 0,55%

Największy odsetek użytków rolnych zajmują grunty orne ok. 73,86% czyli 23 127 ha, a następnie pastwiska trwałe 16,94% (5 164 ha). Natomiast udział pozostałych użytków w strukturze użytkowania gruntów rolnych jest nieznaczny. Rolnictwo stanowi jeden z podstawowych działów gospodarki gminy Bartoszyce.

Strukturę użytkowania rolniczego gminy Bartoszyce przedstawia zamieszczony poniżej wykres.

Ryc. 1.8 Struktura użytków rolnych na terenie gminy Bartoszyce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Bartoszycach

1.10 Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze (art. 3 pkt 14 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Na krajobraz kulturowy składa się ogół obiektów i cech fizycznych, obserwowalne wzrokowo wyrażenie kultury ludzkiej na powierzchni Ziemi, łączące elementy środowiska przyrodniczego i kulturowego. Krajobraz kulturowy jest wynikiem przekształcania krajobrazu naturalnego przez grupę lub kilka grup kulturowych i nakładania zróżnicowanych elementów kulturowych różnego wieku na tę samą rzeźbę terenu. Przestrzeń przyrodnicza, która znajduje się w sferze oddziaływań człowieka przyjmuje formę kulturową, wyrażoną w postaci krajobrazu kulturowego. Krajobraz ten można rozumieć jako antropogenicznie ukształtowany fragment przestrzeni geograficznej, powstały w wyniku zespolenia oddziaływań środowiskowych i kulturowych, tworzących specyficzną strukturę, objawiającą się regionalną odrębnością, postrzeganą jako swoistą

fizjonomię. Na rodzaj krajobrazu kulturowego wpływ mają: dominujący rodzaj działalności człowieka i stopień przeobrażenia środowiska geograficznego.

Gmina Bartoszyce jest położona w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego. Obszar ten ma bardzo bogatą historię. Od najdawniejszych czasów wchodził w skład różnych terytoriów i jednostek administracyjnych. Pierwsze ślady osadnictwa na terenie gminy Bartoszyce pochodzą z epoki kamienia. Najstarsze skupiska ludności datowane są na okres neolitu i związane są z kulturą pucharów lejowych.

Gmina Bartoszyce położona jest na terenach późnego osadnictwa ludów Bałtyjskich, plemion Prusów (a dokładnie Natangów i Bartów). To od nich obszary Polski północnej wzięły swoją historyczną nazwę Prusy (ta kraina). Gmina Bartoszyce należy do historycznej krainy Prus określanej mianem Barcja, w związku z zamieszkiwaniem tych terenów przez plemię Bartów. Teren Barcji położony jest w obrębie równiny Staropruskiej i dorzecza Pregoly. Tereny te stwarzały bardzo dobre warunki dla rozwoju osadnictwa z uwagi na żyzne gleby. Stolicą historycznego regionu był Królewiec. Ludy pruskie zamieszkiwały i władały terenami dzisiejszej gminy do około 1230 roku. Później uległy procesowi akulturacji i przestały istnieć m. in. za sprawą działalności na tych terenach zakonu Krzyżackiego, który doprowadził do zaniku ludu na skutek prowadzonych krucjat.

Po sekularyzacji zakonu, z ziem po nim pozostałych, w krótkim czasie utworzono latyfundia bogatej szlachty pruskiej. Konsekwencją tego było powstanie wielu założeń folwarczno-rezydencjonalnych i redukcja wsi chłopskich. Wsie pozostawione bez podstaw gospodarczych tj. ziemi zanikły lub zostały zmienione na osady robotników rolnych. Tylko niektóre pozostały jako wsie z zachowanymi układami ruralistycznymi, wśród których przeważają owalnice i przysiółki a także ulicówki. Taki stan rzeczy trwa do chwili obecnej. Zmiany w gospodarce w czasach PRL, a następnie zwrot w kierunku kapitalizmu, nie wpłynęły na zmiany w strukturze użytkowania przestrzeni na terenie gminy Bartoszyce.

Zmiany na przestrzeni wieków na terenie gminy Bartoszyce doprowadziły do wykreowania jej własnego krajobrazu kulturowego, którego cechami charakterystycznymi są:

- niezmienny na przestrzeni dziesięcioleci układ przestrzenny wsi,
- ukształtowana na przestrzeni wieków rolnicza przestrzeń produkcyjna,
- bardzo licznie zachowana historyczna zabudowa mieszkalna i gospodarcza,

- zachowane założenia dworsko-parkowe, folwarczne, rezydencjonalne.

2 Ochrona środowiska – stan oraz wymogi ochrony

Na terenie gminy znajdują się następujące formy ochrony struktury przyrodniczej gminy:

- Obszary Chronionego Krajobrazu,
- Obszar Natura 2000,
- Pomniki przyrody,
- Użytki ekologiczne,
- Lasy ochronne.

2.1 Obszary Chronionego Krajobrazu

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (*Dz.U. z 2015 r. poz. 1651*) obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowy ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Spośród obszarów chronionego krajobrazu, na terenie gminy Bartoszyce występują:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Dolnej Łyny,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Elmy

dla których obowiązują odpowiednie akty prawne je powołujące.

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Dolnej Łyny położony jest w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie olsztyńskim na terenie gmin: Dobre Miasto i Jeziorany, w powiecie bartoszyckim na terenie gmin: Sępól, Bartoszyce i miasta Bartoszyce oraz w powiecie lidzbarskim na terenie gmin: Kiwity, Lidzbark Warmiński i miasta Lidzbark Warmiński. Zajmuje powierzchnię 16 429,9 ha z czego na teren gminy Bartoszyce przypada 1 897,37 ha.

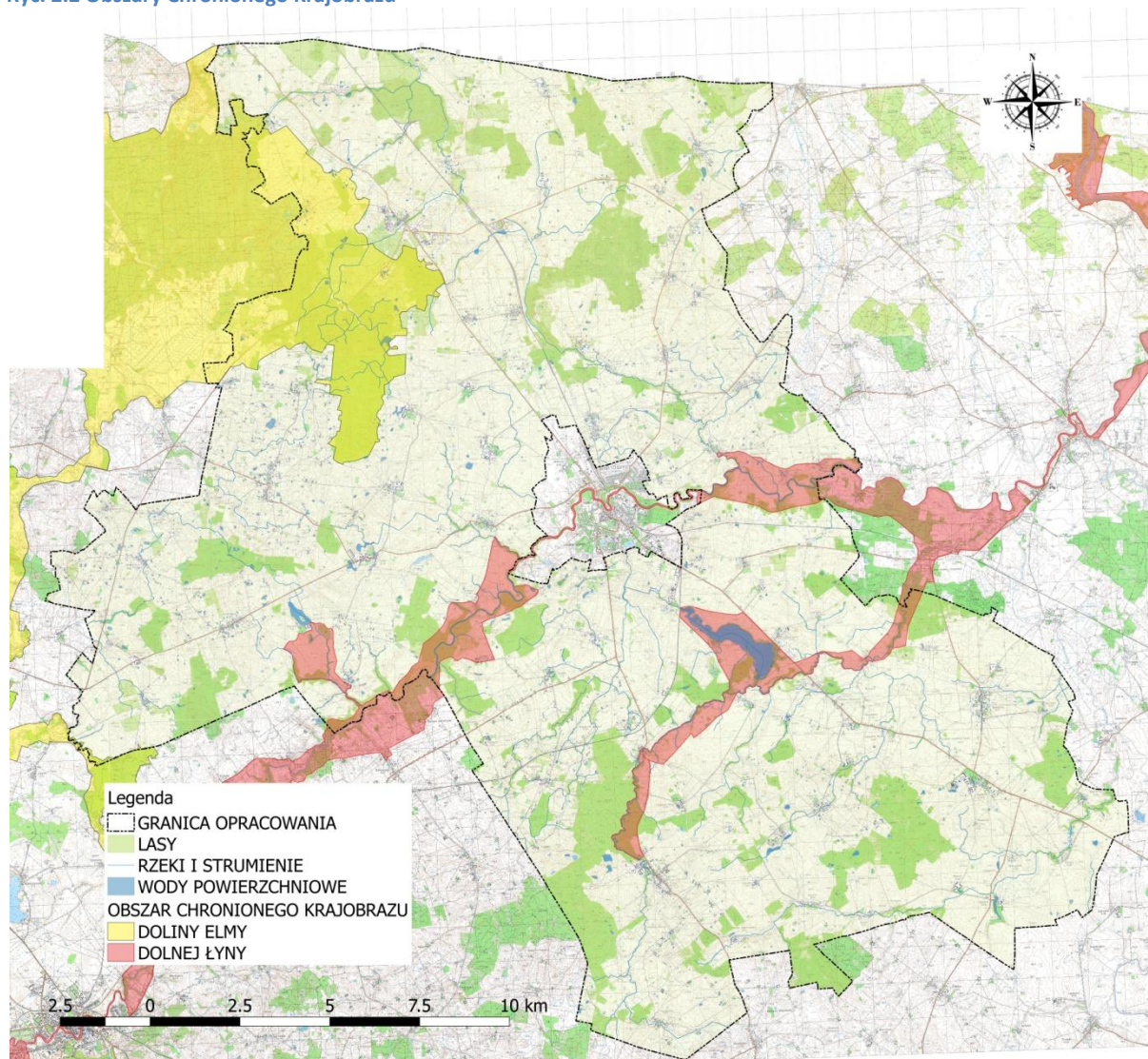
Ryc. 2.1 Pisa w Obszarze Chronionego Krajobrazu Dolina Dolnej Łyny

Źródło: Fot. M.Strug

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Elmy, zajmuje powierzchnię 8 923,2 ha z czego na teren gminy Bartoszyce przypada 2 366,06 ha położony jest w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie bartoszyckim na terenie gmin: Górowo Iławeckie i Bartoszyce oraz w powiecie lidzbarskim na terenie gminy Lidzbark Warmiński.

Ryc. 2.2 Obszary Chronionego Krajobrazu

Źródło: opracowanie własne.

2.2 Obszar Natura 2000

Na terenie gminy Bartoszyce znajduje się obszar Natura 2000:

- "Ostoja Warmińska"
- „Torfowiska źródłiskowe koło Łabędnika”.

Ostoja Warmińska

Obszar ten należy do największych obszarów Natura 2000 w kraju. Leży w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego i ciągnie się pasem długości ok. 115 km i szerokości 10–20 km wzdłuż granicy państwowej z obwodem kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej. Wschodnia część obszaru leży na Nizinie Staropruskiej, a środkowa jest położona na Równinie Sępopolskiej. Przez jego środek przepływa głęboko wcięta doliną rzeka Łyna. W zachodniej części ostoi znajduje się silnie pofałdowany i w znacznej części

zalesiony region Wzniesień Górowskich, które tworzą wzniesienia moreny czołowej z kulminacją Góry Zamkowej (216 m n.p.m.).

Powierzchnia całego obszaru wynosi 145 342,00 ha z czego na teren gminy Bartoszyce przypada 25 911,47 ha. Ponad połowę powierzchni obszaru zajmują intensywne uprawy rolne, znaczną powierzchnię zajmują także użytki zielone. W strefie przygranicznej część dawnych użytków rolnych leży odłogiem, a część w ostatnich latach zalesiono. Lasy pokrywają łącznie około 25% powierzchni obszaru.

Głównym celem powołania tego obszaru jest ochrona – bociana białego. Ostoja Warmińska stanowi największą w Polsce ostoję lęgową tego gatunku (ponad 2% ogólnokrajowej populacji lęgowej), który osiąga tu największą liczebność i zagęszczenie w kraju. Jednocześnie pełni ona również funkcję ochronną dla dużej ilości innych gatunków ptaków. Znajdują się tu 93 gatunki ptaków waloryzujących obszary Natura 2000 (w tym 81 gatunków lęgowych). Wśród nich 38 gatunków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej i 15 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Do gatunków lęgowych występujących na opisywanym obszarze można zaliczyć łabędzia krzykliwego, orlika krzykliwego, żurawia i derkacza. Odnotowuje się również znaczną liczebność gniazdujących populacji bociana czarnego, łabędzia niemego, gągoła, nurogęsia, błotnika stawowego, błotniaka łąkowego, zimorodka, dzięcioła zielono siwego i dzięcioła białogrzbietego.

Dla obszaru ochrony „Ostoja Warmińska” został ustanowiony plan zadań ochronnych na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 30 września 2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Warmińska PLB280015 (Dz. Urz. Województwa Warmińsko- Mazurskiego z 2014r., poz. 3086).

Ryc. 2.3 Bocian Biały

Źródło: Fot. RDOŚ Olsztyn

Torfowiska źródliskowe koło Łabędnika

Z powodu wysokich walorów przyrodniczych teren torfowisk objęty został siecią Natura 2000. Torfowiska te objęte były dotychczas ochroną jako użytki ekologiczne „Sokolica” (1996 r., 3, 33 ha) i „Spurgle” (1996 r., 3, 63 ha). Obszar zajmują dwa osobne torfowiska źródliskowe otoczone użytkami zielonymi, będące własnością prywatną o łącznej powierzchni 27 ha. Pierwsze znajduje się ok. 1,5 km w kierunku wschodnim od wsi Sokolica i reprezentuje dobrze wykształcony kopułowy typ torfowiska źródliskowego (pow. torfowej kopuły ok. 3,3 ha). Powierzchnia całego torfowiska wynosi 11,56 ha. Torfowisko ma kształt wydłużonego wału rozszerzającego się od strony wschodniej w okrągły pagórek. Kopuła torfowiska wynosi prawie 2 m po stronie południowej, po której występuje mineralne pastwisko i ok. 6 m od strony północnej zajętej przez łąki. Duża powierzchnia i wysokość względna sprawia, że torfowisko to jest bardzo widocznym i charakterystycznym elementem krajobrazu. Obecnie dzieli się ono na dwie enklawy: zachodnią stanowiącą wydłużony wał i wykazującą cechy przesuszenia oraz wschodnią, gdzie kopuła ma kształt koła i jest porośnięta szuwarem trzcinowym, który otaczają drzewa. Niestety występuje tu wpływ wody gruntowej sprzyjający osuszaniu się torfowiska. Z tego powodu szata roślinna torfowiska jest uboższa.

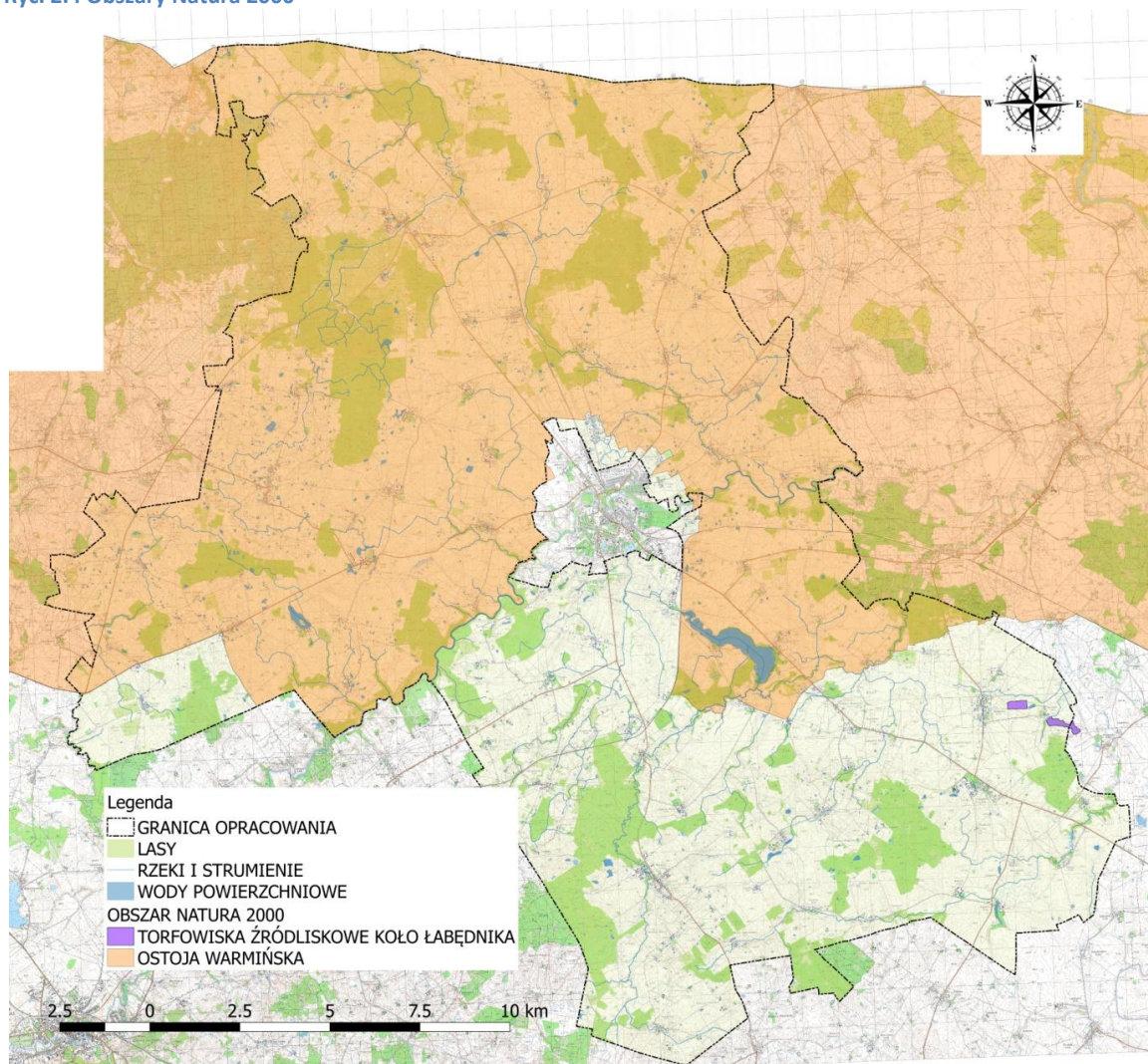
Obrzeża kopuły torfowiska porośnięte są przez olszę szarą, olszę czarną, jesioną wyniosłego, bez czarny i wierzbę szarą. Na obszarze torfowiska stwierdzono po raz pierwszy w północnej Polsce obecność grzyba, tzw. ucha bżowego. Na kopule występuje również źródliskowy zbiornik wodny (pow. ok. 3m²) otoczony kępami turzycy prosowej, która przechodzi w szuwar turzycy błotnej i szuwar trzcinowy. W zbiorniku wodnym występują gatunki charakterystyczne dla źródliskowych fitocenoz: rzeżucha gorzka typowa oraz mech żebrowiec paprociowy.

Drugie torfowisko leży na południowy wschód od zabudowań osady Spurgle. Znajduje się ono w odległości 700 metrów od opisanego wyżej torfowiska. Zajmuje powierzchnię 15,39 ha, z czego większość to torfowisko źródliskowe wiszące, a reszta to łąki zmienno wilgotne. W związku z tym, że przylega ono do wzniesienia dominującym typem jest torfowisko wiszące. Różnica wysokości sięga tu 15 m. Porośnięte jest przez las źródliskowy z udziałem olszy i brzozy. Torfowisko to ma bardzo interesującą stratyografię z występowaniem pokładów tufu wapiennego i rekordową miąższość utworów źródliskowych – do 16 m.

Głównym siedliskiem na torfowisku są źródłiskowe lasy olszowe na niżu oraz punktowo petryfikujące źródła z utworami. W źródłiskowym lesie licznie występują: porzecznica czarna, sitowie leśne i chmiel zwyczajny. Występują też płaty szuwaru trzcinowego, turzycowiska turzycy prosowej oraz źródłiskowe zbiorowisko. Z rzadszych gatunków roślin objętych ochroną zauważa się m.in.: kruszczyk błotny, listera jajowata, jaskier wielki oraz rzadko występujące: bniec czerwony, trędownik skrzydlaty, rzeżucha gorzka typowa oraz mech żebrowiec paprociowy.

Dla obszaru ochrony Torfowiska źródłiskowe koło Łabędnika obowiązuje ustanowiony Zarządzeniem nr 8 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 20 lutego 2014r., a następnie zmieniony Zarządzeniem z dnia 24 czerwca 2015 r. plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Torfowiska Źródłiskowe koło Łabędnika PLH280047.

Ryc. 2.4 Obszary Natura 2000

2.3 Pomniki przyrody

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów. Do pomników przyrody zaliczamy m.in.: okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych i obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

W Gminie Bartoszyce zarejestrowanych jest kilkadziesiąt pomników przyrody, głównie dęby, lipy, modrzewie, jesiony i wiązy.

Tab. 2.1 Wykaz pomników przyrody na obszarze gminy Bartoszyce (stan na sierpień 2016 r.)

Lp.	Nr ew.	Obiekt	Obwód [cm]	Wysokość [m]	Lokalizacja	Rok uznania
1.	161	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	465	30	200 m od leśniczówki przy Galinach	Orzec. Nr Lb-161/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
2.	162	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	550	30	200 m od leśniczówki przy Galinach	Orzec. Nr Lb-162/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
3.	163	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	480	25	200 m S od wsi Minty	Orzec. Nr Lb-163/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
4.	165	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	490	25	k. wsi Deksniany, 150 m N od szosy do Kętrzyna	Orzec. Nr Lb-165/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
5.	166	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	634	30	Podwórze b. PGR Ciemna Wola, obok głązu- pomnika nr 276	Orzec. Nr Lb-166/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
6.	167	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	735	30	NW róg parku b. PGR Kinkajmy, 300m od szosy do Kętrzyna	Orzec. Nr Lb-167/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
7.	170	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	350	28	Przy szosie Maszewy Łabędnik Mały	Orzec. Nr Lb-170/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
8	183	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>	355	30	Bartoszyce, ul. Kętrzyńska 18, w ogrodzie	Orzec. Nr Lb-183/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
9.	184	modrzew europejski <i>Larix decidua</i>	250	25	Krawczyki, park szkoły	Orzec. Nr Lb-184/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
10.	185	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	495	28	Krawczyki, park szkoły	Orzec. Nr Lb-185/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
11.	186	modrzew europejski <i>Larix decidua</i>	260	25	Krawczyki, park szkoły	Orzec. Nr Lb-186/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.

12.	188	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	470	25	Krawczyki, park szkoły	Orzec. Nr Lb-188/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
13.	189	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	420	26	Krawczyki, park szkoły	Orzec. Nr Lb-189/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
14.	190	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	400	28	park b. PGR Parkoszewo	Orzec. Nr Lb-190/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
15.	191	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	400	25	park b. PGR Parkoszewo	Orzec. Nr Lb-191/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
16.	193	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	460	29	Parkoszewo, nad sadzawką 150 m SW od szkoły	Orzec. Nr Lb-193/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
17.	194	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	500	29	park b. PGR Parkoszewo	Orzec. Nr Lb-194/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
18.	196	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	350	28	park b. PGR Parkoszewo	Orzec. Nr Lb-196/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
19.	197	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	410	29	Sporwiny, zbrocze przy zabudowaniach S. Krasnowskiego	Orzec. Nr Lb-197/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
20.	198	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	420	20	Sporwiny, zbrocze przy strumieniu	Orzec. Nr Lb-198/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
21.	199	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	400	30	Sporwiny, zbrocze przy strumieniu	Orzec. Nr Lb-199/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
22.	200	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	530	30	Sporwiny, zbrocze przy zabudowaniach S. Krasnowskiego	Orzec. Nr Lb-200/57 Prez. WRN w Olsztynie z 30.05.57 r.
23.	201	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	480	30	Sporwiny, zbrocze przy zabudowaniach S. Krasnowskiego	Orzec. Nr Lb-201/57 Prez. WRN w Olsztynie z 20.06.57 r.
24.	202	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	380	28	Sporwiny, zbrocze przy zabudowaniach S. Krasnowskiego	Orzec. Nr Lb-202/57 Prez. WRN w Olsztynie z 20.06.57 r.
25.	203	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	440	30	Sporwiny, zbrocze przy zabudowaniach S. Krasnowskiego	Orzec. Nr Lb-203/57 Prez. WRN w Olsztynie z 20.06.57 r.
26.	276	głaz-różowy granit grubokrystaliczny	780	1,6	Podwórze b. PGR Ciemna Wola, obok dębu- nr 166	R.XII.276/61 z 27.11.1961 r.
27.	316	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	550	30	obok stawu w parku b. PGR Bajdyty	R-X-316/64 z 26.06.1964 r.
28.	325	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> - 2 szt.	385; 415	30	m. Łęg, park przypałacowy	Rlop-325/67 z 30.05.1967 r.
29.	334	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> - 4 szt. lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	350- 690 490	30 30	m. Łęg	Nr 334/68 z 6.06.1968 r.
30.	373	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> - aleja - 25 szt.	150- 300	22-28	m. Łęg, przy drodze do Ardap, na odcinku 150 m	Nr 373/75 z 25.09.1975 r.
31.	559	dąb szypułkowy	400-	26	Bajdyty, park	Dz. Urz. Woj.

		<i>Quercus robur</i> - 9 szt.	560			Olsztyńskiego Nr 7, poz. 66 z 16.04.1992 r.
32.	560	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	400	25	Łabędnik, park	Dz. Urz. Woj. Olsztyńskiego Nr 7, poz. 66 z 16.04.1992 r.
33.	1219	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	520	25	N-ctwo Bartoszyce, L- ctwo Górzyste, oddz. 329 a, obręb Sępopol	Dz. Urz. Woj. Warm- Maz. Nr 134, poz.1685 z 29.09.2004 r.
34.	1220	daglezcja zielona <i>Pseudotsuga menziesii</i>	228	35	N-ctwo Bartoszyce, L- ctwo Górzyste, oddz. 338 d, obręb Sępopol	Dz. Urz. Woj. Warm- Maz. Nr 134, poz.1685 z 29.09.2004 r.
35.	1221	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	570	22	N-ctwo Bartoszyce, L- ctwo Łabędziowo, oddz. 54 b, obręb Bartniki	Dz. Urz. Woj. Warm- Maz. Nr 134, poz.1685 z 29.09.2004 r.
36.	1223	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	480, 47	34	N-ctwo Bartoszyce, L- ctwo Dąbrówka 145 Aa, obręb Sępopol	Dz. Urz. Woj. Warm- Maz. Nr 134, poz.1685 z 29.09.2004 r.
37.	1313	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	315	28	oddz. 193 m leśnictwo Mała Wola, 50 m od drogi gruntowej	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
38.	1314	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	660	29	oddz. 192 j leśnictwo Mała Wola, 50 m do drogi gruntowej Bezledy – Solno	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
39.	1315	brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i>	218	29	oddz. 193 n leśnictwo Mała Wola, 100 m od drogi gruntowej	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
40.	1316	brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i>	250	27	oddz. 193 n leśnictwo Mała Wola, 100 m od drogi gruntowej	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
41.	1317	brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i>	220	28	Bartoszyce oddz. 193 n leśnictwo Mała Wola, 100 m od drogi grunt.	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
42.	1318	brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i>	235	28	oddz. 193 n leśnictwo Mała Wola, 100 m od drogi gruntowej	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
43.	1319	brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i>	290	28	oddz. 193 n leśnictwo Mała Wola, 100 m od drogi gruntowej	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
44.	1320	buk pospolity odmiana czerwolistna <i>Fagus sylvatica subsp. Purpurea</i>	345	29	oddz. 193 m leśnictwo Mała Wola, 100 m od drogi gruntowej	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
45.	1321	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	650	32	oddz. 193 j leśnictwo Mała Wola, 200 m od drogi gruntowej	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
46.	1323	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	370	29	oddz. 193 m leśnictwo Mała Wola, 100 m od drogi gruntowej	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
47.	1326	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	413	32	oddz. 332 Bg leśnictwo Borki, były park podworski	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
48.	1327	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	402	29	oddz. 332 Bg leśnictwo Borki, park podworski	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
49.	1328	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	325	26	oddz. 332 Bg leśnictwo Borki, były park podworski	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.

50.	1329	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	536	25	oddz. 332 Bi leśnictwo Borki, były park podworski	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
51.	1330	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	425	25	oddz. 332 Bg leśnictwo Borki, były park podworski	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
52.	1331	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	383	31	oddz. 328 f leśnictwo Borki, 500 m od drogi gruntowej	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
53.	1332	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	383	32	oddz. 328 f leśnictwo Borki, 500 m od drogi gruntowej	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
54.	1333	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	424	28	oddz. 332 Bi leśnictwo Borki, były park podworski	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
55.	1334	modrzew europejski <i>larix decidua</i>	320	27	oddz. 332 Bg leśnictwo Borki	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
56.	1335	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	394	22	oddz. 332 Bg leśnictwo Borki, były park podworski	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
57.	1336	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	421	23	oddz. 332 Bg leśnictwo Borki, były park podworski	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
58.	1337	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	420	28	oddz. 332 Bg leśnictwo Borki, były park podworski	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
59.	1338	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	723	25	oddz. 332 Bg leśnictwo Borki, park podworski	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
60.	1339	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	430	26	oddz. 337 d leśnictwo Borki, 100 m od drogi gruntowej, na granicy las – pole	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.
61.	1340	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	394	28	oddz. 314 o leśnictwo Borki, 20 m od drogi utwardzonej	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Nr 73, poz. 1153 z 23.05.2007 r.

Zródło: Urząd Gminy w Bartoszycach.

2.4 Użytki ekologiczne

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej. Do użytków ekologicznych można zaliczyć m.in.: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Na terenie gminy Bartoszyce występują cztery użytki ekologiczne. Dwa z użytków ekologicznych zostały objęte również ochroną jako obszar Natura 2000, są to: Torfowiska źródłiskowe Sokolica oraz Torfowiska źródłiskowe Spurgle.

Tab. 2.2 Użytki ekologiczne na terenie gminy Bartoszyce.

L.p.	Nazwa	Pow. [ha]	Przedmiot ochrony	Akt prawny
1	Rosiczka koło Węgoryt	0,3800	torfowisko z rzadkimi gatunkami roślin torfowiskowych	Rozporządzenie Nr 86 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Rosiczka koło Węgoryt" (Dz. Urz. Woj. Warm.- Maz. Nr 105, poz. 1719)
2	Rosiczka koło Żydowa	0,9500	torfowisko z rzadkimi gatunkami roślin torfowiskowych	Rozporządzenie Nr 84 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Rosiczka koło Żydowa" (Dz. Urz. Woj. Warm.- Maz. Nr 105, poz. 1717)
3	Torfowisko źródłiskowe Sokolica	3,3300	torfowisko źródłiskowe o unikatowych wartościach przyrodniczych	Rozporządzenie Nr 58 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Torfowisko źródłiskowe Sokolica" (Dz. Urz. Woj. Warm.- Maz. Nr 105, poz. 1691)
4	Torfowisko źródłiskowe Spurgle	3,6300	torfowisko źródłiskowe unikatowych wartościach przyrodniczych	Rozporządzenie Nr 44 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Torfowisko źródłiskowe Spurgle" (Dz. Urz. Woj. Warm.- Maz. Nr 105, poz. 1677)

Źródło: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Olsztynie

2.5 Lasy ochronne

Zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami ustawy o lasach, za las ochronny mogą być uznane lasy, które:

- 1) chronią glebę przed zmywaniem lub wyjałowieniem, powstrzymują usuwanie się ziemi, obrywanie się skał lub lawin;
- 2) chronią zasoby wód powierzchniowych i podziemnych, regulują stosunki hydrologiczne w zlewni oraz na obszarach wododziałów;
- 3) ograniczają powstawanie lub rozprzestrzenianie się lotnych piasków;
- 4) są trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłu;
- 5) stanowią drzewostany nasienne lub ostoje zwierząt i stanowiska roślin podlegających ochronie gatunkowej;
- 6) mają szczególne znaczenie przyrodniczo-naukowe lub dla obronności i bezpieczeństwa Państwa;

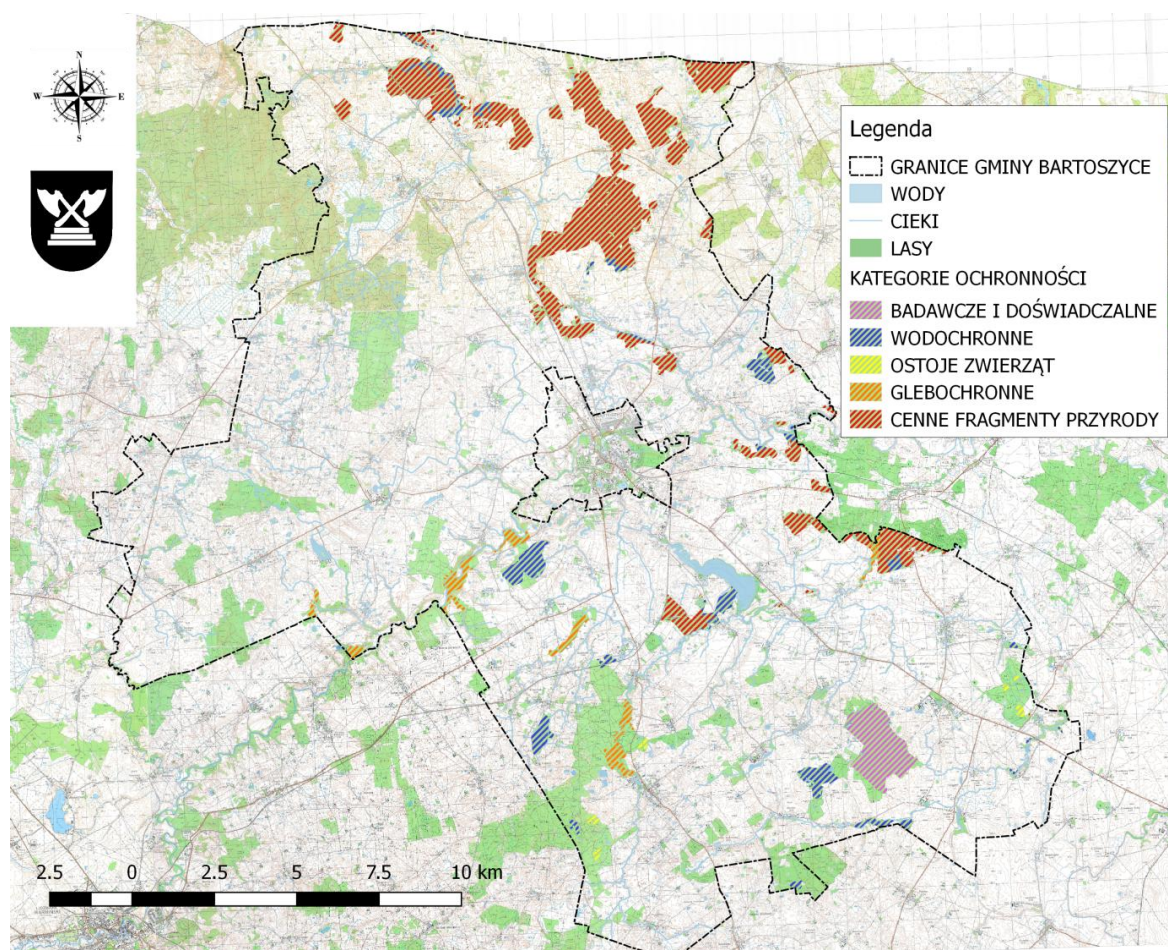
- 7) są położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców,
- 8) są położone w strefach ochronnych uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej,
- 9) są położone w strefie górnej granicy *lasów*.

O uznaniu kompleksu leśnego za las ochronny lub o pozbawieniu go tego charakteru decyduje, w drodze decyzji, minister właściwy do spraw środowiska na wniosek Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych zaopiniowany przez radę gminy – w odniesieniu do lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, a w odniesieniu do pozostałych lasów – starosta, po uzgodnieniu z właścicielem lasu i po zasięgnięciu opinii rady gminy – o czym stanowi art. 16 ustawy o lasach.

W celu zachowania w jak najlepszym stanie zasobów leśnych i równowagi środowiska przyrodniczego w granicach administracyjnych gminy Bartoszyce wydzielono następujące lasy ochronne:

1. Lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody – o powierzchni 1910,97 ha,
2. Lasy wodochronne – o powierzchni 447,43 ha
3. Lasy glebochronne – o powierzchni 211,06 ha
4. Lasy stanowiące ostoje zwierząt – o powierzchni 28,48 ha
5. Lasy badawcze i doświadczalne – o powierzchni 310,31 ha

Ryc. 2.5 Lasy i funkcja lasów na terenie gminy Bartoszyce

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych o Lasach.

Powierzchnia lasów ochronnych na terenie gminy wynosi 2 908,25 ha. Stanowi to 6,81% całkowitej powierzchni gminy Bartoszyce.

Dokonując analizy prawnych form ochrony przyrody występujących w granicach administracyjnych gminy Bartoszyce należy podkreślić, że ponad połowa jej terenu objęta jest ochroną. Do form ochrony przyrody występujących na terenie gminy należą: Obszary Chronionego Krajobrazu, Natura 2000, pomniki przyrody, użytki ekologiczne a także chronione na podstawie ustawy o lasach – lasy ochronne. Wśród lasów ochronnych wyróżnić można lasy: stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody, stanowiące ostoje zwierząt, wodochronne, glebochronne oraz badawcze. Spośród wszystkich form ochrony największy areal zajmuje obszar Natura 2000 Ostoja Warmińska. Obejmuje ona swoim zasięgiem północną oraz centralną część gminy i stanowi 60,6% jej ogólnej powierzchni.

Wszystko to świadczy o wysokiej wartości przyrodniczej i krajobrazowej regionu oraz zapewnia ochronę środowiska przyrodniczego przed degradacją i zniszczeniem.

Aby powołane prawne formy ochrony przyrody spełniły swoje zadanie należy pamiętać, że prowadzone procesy inwestycyjne muszą być zgodne z przepisami prawa chroniącymi dany teren. Jeśli ten element będzie przestrzegany, środowisko przyrodnicze i krajobrazowe gminy nie ulegnie pogorszeniu.

3 Występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla

3.1 Kopaliny

Głównym aktem prawnym obowiązującym w zakresie złóż kopalin w Polsce jest Prawo geologiczne i górnicze z dnia 9 czerwca 2011 r. (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 196 ze zm.).

Na terenie gminy Bartoszyce występuje jedno udokumentowane złożo kopaliny Parkoszewo I. Według danych Państwowego Instytutu Geologicznego jest to złożo mieszanek żwirów piaskowych o powierzchni 5,55 ha.

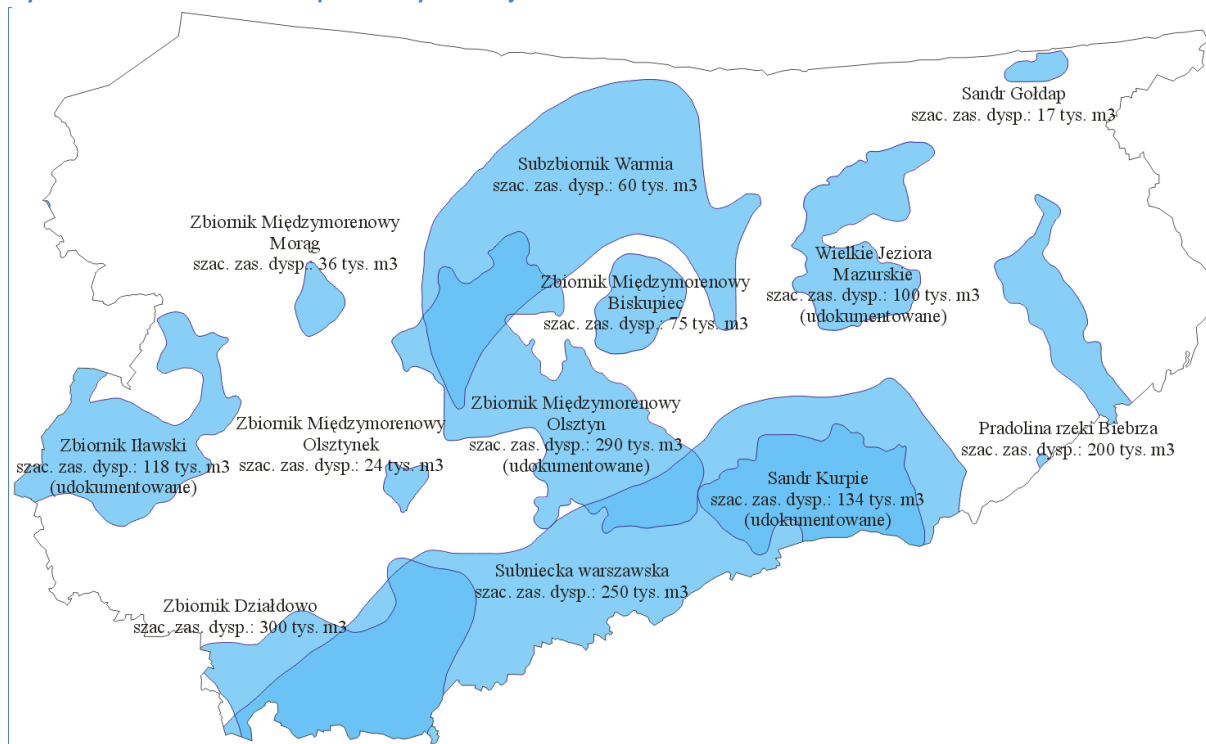
Zgodnie z obowiązującym prawodawstwem złoża kopalin podlegają ochronie polegającej na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalin, w tym kopalin towarzyszących. Eksploatację złoża kopaliny prowadzi się w sposób gospodarczo uzasadniony, przy zastosowaniu środków ograniczających szkody w środowisku i przy zapewnieniu racjonalnego wydobycia i zagospodarowania kopaliny.

Na terenie gminy Bartoszyce obowiązuje koncesja na poszukiwanie węglowodorów 47/2001/p oraz dwa zlikwidowane odwierty: Basze – 1 oraz Wyręba – 2. Na terenie obowiązywania koncesji prowadzone będą poszukiwawcze badania geofizyczne i wiercenia oraz rozbudowa gazociągów od nowo powstałych odwiertów do ośrodków zbiorczych.

3.2 Wody podziemne

Gmina Bartoszyce położona jest na obszarze mazurskiego regionu hydrogeologicznego. Na całym jej terenie występują poziomy wodonośne czwartorzędowe i trzeciorzędowe. Głębokość występowania tych warstw jest zróżnicowana (od 35 m do 150 m), a ich miąższość waha się od kilku do kilkunastu metrów. Teren gminy jest objęty zasięgiem Głównego Zbiornika Wód Podziemnych oznaczonego numerem 205 (Subzbiornik Warmia), o powierzchni ogólnej 1660 km² i szacunkowych zasobach dyspozycyjnych wynoszących 60 tys. m³/d. Leży w południowo wschodniej części gminy wśród utworów trzeciorzędowych i kredowych. Zbiornik podziemny nie jest udokumentowany. Głębokość ujęcia waha się między 70 – 340 metrów. Obszar zbiornika znajduje się w dorzeczu Pregoly.

Ryc. 3.1 Główne zbiorniki wód podziemnych w województwie warmińsko-mazurskim

Źródło: Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018

Zgodnie z definicją podaną w Ramowej Dyrektywie Wodnej, jednolite części wód podziemnych obejmują te wody podziemne, które występują w warstwach wodonośnych o porowatości i przepuszczalności, umożliwiających pobór znaczący w zaopatrzeniu ludności w wodę lub przepływ o natężeniu znaczącym dla kształtowania pożądanego stanu wód powierzchniowych i ekosystemów lądowych.

Zgodnie z aktualnie obowiązującym podziałem na 161 JCWPd, gmina Bartoszyce znajduje się w 20 Jednolitej Części Wód Podziemnych. Aktualnie trwają prace nad nowym podziałem na 172 JCWPd, który ma zostać wprowadzony jeszcze w 2016 roku. Zgodnie z nowym podziałem teren gminy Bartoszyce pozostanie w 20 JCWPd.

Na terenie gminy występują również złoża wód geotermalnych. Położone są w osadach mezozoicznych i paleozoicznych. Głębokość ich zalegania waha się od 600-700 m (temperatura wód wynosi ok. 20° C) do 2000-2200 m (temperatura wód wynosi 32° C). Wody te należą do klasy wód niskotemperaturowych. Są to solanki znacznie zmineralizowane - rzędu 150 – 200g/dm³.

4 Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych

Zgodnie z „Bilansem zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce wg stanu na 31.12.2015 r.” opublikowanym przez Państwowy Instytut Geologiczny, na terenie gminy Bartoszyce znajduje się udokumentowane złożo kopaliny pospolitej Parkoszewo I, zlokalizowanej na działce ewidencyjnej nr 3/4 w miejscowości Parkoszewo. Dla powyższego złoża kopaliny obowiązujące koncesja na wydobycie w ramach, której został wyznaczony obszar i teren górniczy.

Tab. 4.1 Zlože kopaliny na terenie gminy Bartoszyce.

<i>Lp.</i>	<i>nazwa</i>	<i>decyzja ustanawiająca/zmieniająca</i>	<i>OG (obszar górniczy), TG (teren górniczy)</i>	<i>położenie</i>	<i>zlože</i>
1	Parkoszewo I	GW.7422.26.2013 Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego	OG -6,74 ha TG-6,74 ha	Parkoszewo dz. 3/4	Parkoszewo I

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny.

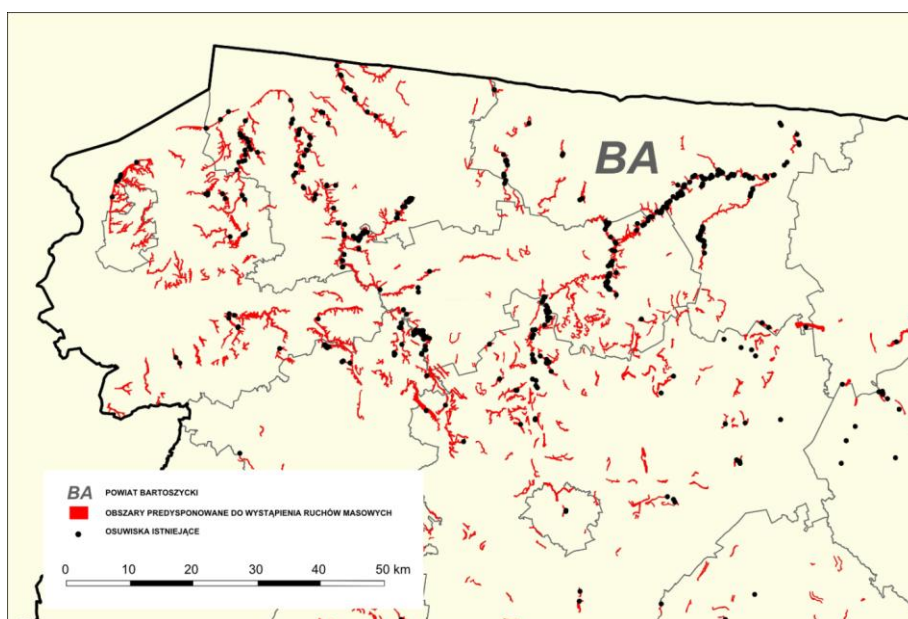
5 Uwarunkowania wynikające z występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych

Na większości obszaru gminy Bartoszyce występuje niski stopień zagrożenia erozją. Średni poziom zagrożenia erozyjnego występuje jedynie na stromych zboczach doliny Łyny. Gleby są tam narażone na erozję wodną. Zjawiska erozji gleb są również powiązane z denudacją odpływową, której wskaźnik dla całego dorzecza Łyny określono na 5,1-10 ton/km².

Zgodnie z art. 110a ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 672 ze zm.) obserwacja terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy, a także prowadzenie rejestru zawierającego informacje o tych terenach należy do zadań realizowanych przez starostę.

Na dzień sporządzania dokumentu nie ma rejestru terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują ruchy, o którym mowa w art. 110a ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2016 poz. 672 ze zm.). Zgodnie z danymi Systemu Osłony Przeciwośuwiskowej Państwowego Instytutu Geologicznego stwierdza się, że w gminie Bartoszyce nie występują tereny osuwiskowe. Źródło informacji stanowi tutaj jedynie przeglądowa mapa osuwisk i obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych w województwie warmińsko-mazurskim.

Ryc. 5.1 Przeglądowa mapa osuwisk i ruchów masowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.psh.gov.pl

Powyższa mapa zawiera ogólne i wstępne dane na temat możliwej predyspozycji obszarów do ruchów masowych. Wszelkie przedstawione na niej informacje wynikają głównie z budowy geologicznej i morfologii terenu. W związku z tym podczas sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zaleca się przeprowadzanie wywiadu terenowego.

6 Waloryzacja fizjograficzna gminy

Uwarunkowania przyrodnicze wynikają z geograficznego położenia gminy, którego konsekwencją są określone cechy fizyczno-geograficzne przestrzeni. Do głównych przyrodniczych uwarunkowań gminy Bartoszyce zaliczono:

- położenie w mezoregionie Niziny Sępopolskiej oraz Pojezierza Olsztyńskiego,
- położenie w strefie obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, zaliczonych m.in. do sieci obszarów chronionych Natura 2000,
- lokalizację na terenie gminy rzeki Łyna,
- dużą powierzchnię terenu możliwego do wykorzystania w produkcji rolnej.

Dla oceny przydatności terenów pod różne sposoby zagospodarowania, uwarunkowania przyrodnicze gminy mają ogromne znaczenie. Ograniczenia w użytkowaniu wynikają w dużym stopniu z form ochrony przyrody, jakie tu występują i przepisów je powołujących. Dotyczy to przede wszystkim obszarów Natura 2000, w skład których wchodzi Ostoja Warmińska – 25 911,47 ha oraz Torfowiska źródłiskowe koło Łabędnika – 26,95 ha. Należy zauważyć, że już sama powierzchnia prawnej formy ochrony środowiska w postaci obszaru Natura 2000 to 61% ogólnej powierzchni gminy. Są to obszary o wysokiej randze przyrodniczej i krajobrazowej, uwarunkowanej ochroną ptaków i siedlisk, z predyspozycją do prowadzenia niezbyt intensywnej gospodarki rolnej. Do tego dochodzi jeszcze powierzchnia jaką zajmują obszary chronionego krajobrazu tj. 4 263,43 ha.

W związku z dużą ilością form ochrony przyrody procesy inwestycyjne mogą napotkać trudności związane z koniecznością poszanowania i respektowania przepisów powołujących formy ochrony przyrody. Z drugiej zaś strony ilość terenów ochronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody może świadczyć o dużej atrakcyjności turystycznej i krajobrazowej gminy.

W celu zachowania walorów przyrodniczych gminy należy dążyć do utrzymania ładu przestrzennego w zmienianym układzie ruralistycznym, z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.

Naturalną barierą w zagospodarowaniu gminy i tworzeniu nowej zabudowy jest zagrożenie powodzią, występujące w pobliżu rzeki Łyna. Na terenie gminy wyznaczone

zostały obszary o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi Q 10% i Q 1%, zlokalizowane są one głównie przy miejscowościach: Ardapy, Szylina Mała i Szylina Wielka.

7 Uwarunkowania ekofizjograficzne gminy – ograniczenia i wskazania

Na terenie gminy Bartoszyce należy przede wszystkim zwrócić uwagę na obszary wymagające szczególnej ochrony. Dotyczy to przede wszystkim obszarów chronionego krajobrazu, obszarów Natura 2000, użytków ekologicznych oraz lasów ochronnych. Poza terenami z ograniczeniami w użytkowaniu, większość obszarów wykazuje predyspozycje umożliwiające rozwój różnych funkcji użytkowych.

Bariery rozwoju zagospodarowania przestrzennego wynikające z ochrony środowiska przyrodniczego stanowią w szczególności:

- Występujące formy ochrony przyrody wprowadzające ograniczenia co do swobody inwestycji,
- Potrzeby zachowania istniejących na terenie gminy wód powierzchniowych, torfowisk, oczek wodnych, użytków zielonych, zadrzewień oraz zwiększanie ich powierzchni, co przyczyni się do uzyskania i utrzymania struktury krajobrazu rolniczego (zadrzewienia śródpolne chronią gleby przed erozją wietrzną i wodną, a także zwiększają pojemność wodną gleb i poprawiają bilans wodny),
- Potrzeby zachowania od zabudowy obszarów szczególnego zagrożenia powodzią w dolinie rzeki Łyny .

Wskazania zagospodarowania przestrzennego gminy Bartoszyce:

- Przy lokalizacji nowych terenów pod zabudowę należy wziąć pod uwagę możliwość włączenia ich do systemu kanalizacji i ogrzewania wykorzystującego „czyste” technologie, takie jak: pompy ciepła, ogrzewanie olejem opalowym, gazem, baterie fotowoltaiczne, słoneczne, itd.,
- Należy zabezpieczyć wody powierzchniowe gminy przed zanieczyszczeniami pochodzącymi głównie ze sfery komunalnej (ścieki sanitarne) oraz rolnictwa. Powinno to nastąpić poprzez rozwój sieci kanalizacji sanitarnej, budowę przyzagrodowych oczyszczalni ścieków, tam gdzie nieplanowane jest skanalizowanie. W przypadku rolnictwa ograniczenie zanieczyszczenia może nastąpić poprzez: wyłączenie z uprawy stref brzegowych rzek i jezior, naturalne nawożenie, wprowadzenie pasów zieleni ochronnej,

- Istniejące wyrobiska powinny być po zakończeniu eksploatacji kruszywa zrekultywowane. Zalecany kierunek jest kierunek wodny lub leśny. Kierunek wodny stwarza wiele możliwości. Obok wykorzystania wyrobisk poeksploatacyjnych jako basenów do rekreacji i aktywnego wypoczynku, istnieje możliwość budowy zbiorników innego typu, np. zbiorników retencyjnych, stawów rybnych, użytków ekologicznych. Wówczas kierunek wodny połączony byłby z rolnym i rekreacyjnym. Można również zawodnione wyrobiska pozostawić bez większej ingerencji człowieka, czekając na autorekultywację i utworzenie się ekosystemu terenów podmokłych,
- Grunty rolne położone w bezpośrednim sąsiedztwie lasów, jezior i cieków wodnych proponuje się użytkować w dotychczasowy sposób, przeznaczyć pod zalesienie bądź według zapotrzebowania częściowo przeznaczyć pod zabudowę mieszkaniową, zagrodową i rekreacyjną lub wykorzystać np.: pod stawy hodowlane. Procesy zmierzające do całkowitego zabudowania ww. terenów mogą przyczynić się do przekształcenia krajobrazu, zablokowania naturalnych tras migracji ssaków, ptaków, roślin oraz zanieczyszczenia poszczególnych komponentów środowiska.
- Zaleca się zalesienie gleb słabych klas bonitacyjnych: VI, V.
- Obszarami o niekorzystnych warunkach do zabudowy są strefy krawędziowe wysoczyzn, formy wklęsłe, takie jak: doliny rzeczne, zagłębienia i obniżenia terenowe, obszary o wysokim poziomie wód gruntowych, w tym obszary podmokłe i bagienne.
- Wskazuje się konieczność zachowania i ochrony zieleni wysokiej oraz wzbogacanie jej o nowe nasadzenia, również zieleni izolacyjnej wokół obiektów uciążliwych.
- należy wykluczyć zabudowę na terenach narażonych na niebezpieczeństwo wystąpienia powodzi wzdłuż rzeki Łyny.

8 Demografia

Zgodnie z danymi przedstawionymi przez Urząd Gminy w Bartoszycach obszar gminy wiejskiej Bartoszyce w 2015 roku zamieszkiwało 11 067 osób. Na przestrzeni ostatnich 5 lat liczba mieszkańców spadła o 99 osób. Należy zauważyć, iż od 2011 roku w gminie występuje niekorzystny spadkowy trend osób zamieszkujących teren gminy.

Tab. 8.1 Liczba ludności na terenie gminy Bartoszyce w latach 2010-2015

Nazwa	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gmina Bartoszyce	11 166	11 242	11 182	11 142	11 068	11 067

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Bartoszyce

Największymi miejscowościami pod względem liczby ludności w gminie Bartoszyce są Bezledy (1001), a następnie Galiny (734) oraz Tolko (566), Wojciechy (523) i Łabędnik (503). W sumie mieszka w nich ok. 21% mieszkańców obszaru gminy.

Tab. 8.2 Liczba ludności poszczególnych miejscowości gminy Bartoszyce (stan na dzień 31.12.2015 rok).

L.p	Miejscowość	Liczba mieszkańców	% ogólnej ilości mieszkańców
1	Ardapy	57	0,52
2	Bajdyty	39	0,35
3	Barciszewo	135	1,22
4	Bąsze	42	0,38
5	Bezledy	1001	9,04
6	Bieliny	9	0,08
7	Borki	201	1,82
8	Borki Sędrowskie	23	0,21
9	Brzostkowo	31	0,28
10	Bukowo	50	0,45
11	Burkarty	28	0,25
12	Ceglarki	21	0,19
13	Ciemna Wola	86	0,78
14	Czerwona Górka	3	0,03
15	Dąbrowa	312	2,82
16	Dębiany	13	0,12
17	Dębówko	23	0,21
18	Drawa	10	0,09
19	Falczewo	102	0,92
20	Galinki	32	0,29
21	Galiny	734	6,63

22	Ganitajny	25	0,23
23	Gile	27	0,24
24	Glitajny	11	0,1
25	Głomno	89	0,8
26	Gromki	75	0,68
27	Gruda	68	0,61
28	Karolewka	4	0,04
29	Karolewko	14	0,13
30	Kicina	14	0,13
31	Kiersity	92	0,83
32	Kiertyny Małe	62	0,56
33	Kiertyny Wielkie	89	0,8
34	Kinkajmy	364	3,29
35	Kisity	37	0,33
36	Klekotki	24	0,22
37	Kosy	125	1,13
38	Krawczyki	235	2,12
39	Kromarki	157	1,42
40	Króle	11	0,1
41	Leginy	71	0,64
42	Lejdy	39	0,35
43	Lipina	6	0,05
44	Lusiny	86	0,78
45	Łabędnik	503	4,55
46	Łabędnik Mały	29	0,26
47	Łapkziejmy	39	0,35
48	Łojdy	283	2,56
49	Łoskajmy	42	0,38
50	Markiny	59	0,53
51	Maszewy	166	1,5
52	Matyjaszki	21	0,19
53	Merguny	33	0,3
54	Minty	221	2
55	Molwity	79	0,71
56	Nalikajmy	70	0,63
57	Nowe Witki	37	0,33
58	Nuny	22	0,2
59	Okopa	67	0,61
60	Osieka	205	1,85
61	Parkoszewo	122	1,1
62	Perkujki	27	0,24
63	Piergozy	8	0,07
64	Piersele	97	0,88
65	Pilwa	72	0,65

66	Płęsy	143	1,29
67	Połącze	228	2,06
68	Posłusze	64	0,58
69	Rodnowo	217	1,96
70	Sędławki	181	1,64
71	Skitno	133	1,2
72	Sokolica	267	2,41
73	Solno	28	0,25
74	Sortławki	43	0,39
75	Sporwiny	52	0,47
76	Spurgle	10	0,09
77	Spytajny	199	1,8
78	Styliki	3	0,03
79	Szczeciny	19	0,17
80	Szwarunki	92	0,83
81	Szwaruny	74	0,67
82	Szylina Mała	42	0,38
83	Szylina Wielka	29	0,26
84	Tapilkajmy	94	0,85
85	Tolko	566	5,11
86	Tromity	2	0,02
87	Trutnowo	99	0,89
88	Wajsnory	129	1,17
89	Wardomy	86	0,78
90	Wargielity	23	0,21
91	Wawrzyny	111	1
92	Węgoryty	75	0,68
93	Wiatrak	67	0,61
94	Wiplawki	30	0,27
95	Wirwilty	112	1,01
96	Witki	49	0,44
97	Wojciechy	526	4,75
98	Wojtkowo	171	1,55
99	Wola	14	0,13
100	Wólka	12	0,11
101	Wyłęba	65	0,59
102	Zawiersze	66	0,6
103	Żydowo	67	0,61

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Bartoszycach.

Gęstość zaludnienia na obszarze gminy Bartoszyce spadła z poziomu 26,09 osób na km² w 2010 r. do 25,86 osób na km² w roku 2015.

8.1 Sieć osadnicza

Gmina Bartoszyce charakteryzuje się dość dużym rozdrobnieniem pod względem jednostek administracyjnych. Zgodnie z Krajowym rejestrze Urzędowym Podziału Terytorialnego Kraju (TERYT), sieć osadniczą gminy Bartoszyce tworzy aż 57 wsi, 36 osad i 12 koloni.

Tab. 8.3 Sieć osadnicza gminy Bartoszyce

Identyfikator Miejscowości Podstawowej	Nazwa Miejscowości	Rodzaj miejscowości
470250	Ardapy	wieś
470266	Bajdyty	osada
470289	Barciszewo	wieś
470303	Bąsze	wieś
470310	Bezledy	osada
470326	Bieliny	osada
470332	Borki	wieś
470355	Borki Sędrowskie	wieś
470830	Brzostkowo	kolonia
470361	Bukowo	wieś
470378	Burkarty	wieś
470384	Ceglarki	kolonia
470390	Ciemna Wola	osada
470409	Czerwona Góra	osada
470415	Dąbrowa	wieś
470800	Dębiany	wieś
471231	Dębówko	kolonia
470421	Drawa	wieś
470444	Falczewo	wieś
470616	Galinki	osada
470450	Galiny	wieś
470651	Ganitajny	kolonia
1043767	Gierczyn	osada
470467	Gile	wieś
470473	Glitajny	osada
470480	Głomno	osada
470510	Gromki	wieś
470496	Karolewko	osada
471337	Kicina	osada
470556	Kiersity	wieś
470579	Kiertyny Małe	wieś

Identyfikator Miejscowości Podstawowej	Nazwa Miejscowości	Rodzaj miejscowości
470562	Kiertyny Wielkie	wieś
470585	Kinkajmy	osada
470504	Kisity	osada
470600	Kosy	osada
470622	Krawczyki	wieś
470645	Kromarki	osada
470527	Króle	wieś
470668	Leginy	wieś
470674	Lejdy	wieś
470912	Lipina	wieś
470705	Lusiny	osada
470728	Łabędnik	wieś
470740	Łabędnik Mały	wieś
470770	Łapkajmy	osada
1043780	Łęg	osada
470757	Łojdy	osada
470763	Łoskajmy	osada
470786	Markiny	osada
470792	Maszewy	wieś
470438	Matyjaszki	osada
470817	Merguny	wieś
470823	Minty	wieś
470869	Molwity	osada
470875	Nalikajmy	wieś
471395	Nowe Witki	kolonia
470898	Nuny	wieś
471290	Okopa	kolonia
470906	Osieka	wieś
470929	Parkoszewo	osada
470711	Pasaria	kolonia
470935	Perkujki	wieś
470941	Piergozy	osada
470958	Piersele	osada
470964	Pilwa	osada
470970	Płęsy	wieś
470987	Połącze	wieś
470993	Posłusze	wieś
471001	Rodnowo	wieś
471018	Sędławki	osada
471024	Skitno	wieś
471030	Sokolica	wieś
471053	Sokolica	osada
471060	Solno	wieś

Identyfikator Miejscowości Podstawowej	Nazwa Miejscowości	Rodzaj miejscowości
471076	Sortławki	wieś
471082	Sporwiny	wieś
471099	Spurgle	wieś
471107	Spytajny	wieś
470680	Styligi	kolonia
471219	Szczeciny	osada
470846	Szwarunki	kolonia
470852	Szwaruny	wieś
471120	Szylina Wielka	wieś
471142	Tapilkajmy	wieś
471159	Tolko	osada
471308	Tromity	wieś
471165	Trutnowo	wieś
471171	Wajsnory	wieś
471188	Wardomy	wieś
471194	Wargielity	wieś
471225	Wawrzyny	kolonia
471254	Węgoryty	wieś
471260	Wiatrak	wieś
470881	Wiplawki	wieś
471277	Wirwilty	wieś
471283	Witki	wieś
471314	Wojciechy	wieś
471320	Wojtkowo	osada
471343	Wola	osada
470295	Wólka	osada
471366	Wyłęba	osada
471350	Wysieka	kolonia
471372	Zawiersze	osada
470697	Żardyny	kolonia
471389	Żydowo	wieś

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS („Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju TERYT”)

8.2 Ruch naturalny

Ruchem naturalnym nazywa się zmiany w populacji ludzkiej na skutek zdarzeń naturalnych, do których należą: urodzenia, zgony, zawierane związki małżeńskie i rozwody. Pojęcie to nie obejmuje zagadnień migracyjnych i zmian struktury ludności na skutek wojen i kataklizmów.

Na terenie gminy Bartoszyce w latach 2005-2015 najwyższą wartość przyrostu naturalnego zanotowano w 2010 roku wynosiła ona 33 osoby. Najniższy przyrost naturalny wystąpił w 2013 roku i wynosił -19 osób.

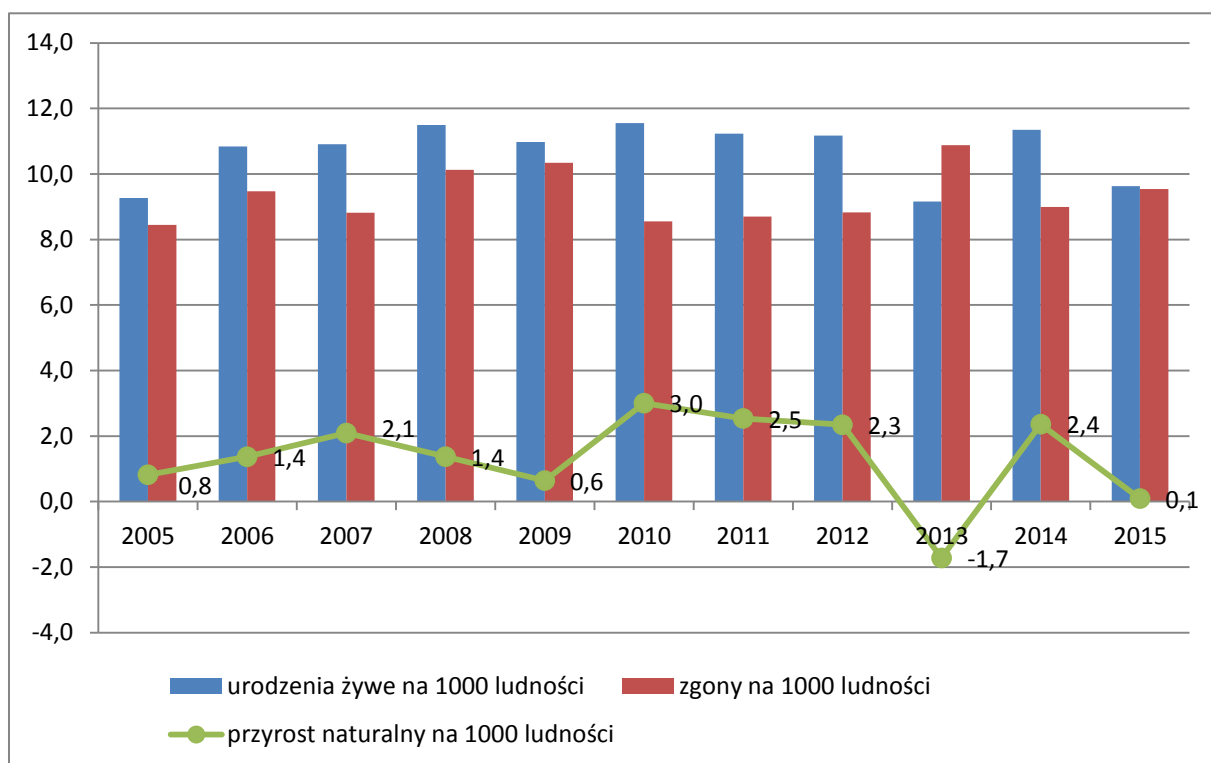
Tab. 8.4 Ruch naturalny na terenie gminy Bartoszyce w latach 2005-2015

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Urodzenia żywe											
Ogólnie	102	119	120	126	120	127	124	124	101	125	106
Mężczyźni	52	56	63	68	59	67	75	67	53	59	55
Kobiety	50	63	57	58	61	60	49	57	48	66	51
Zgony ogółem											
Ogólnie	93	104	97	111	113	94	96	98	120	99	105
Mężczyźni	57	61	48	64	60	49	54	57	74	57	52
Kobiety	36	43	49	47	53	45	42	41	46	42	53
Zgony niemowląt											
Ogólnie	2	0	1	0	1	1	2	0	0	0	0
Mężczyźni	1	0	0	0	1	1	2	0	0	0	0
Kobiety	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Przyrost naturalny											
Ogólnie	9	15	23	15	7	33	28	26	-19	26	1
Mężczyźni	-5	-5	15	4	-1	18	21	10	-21	2	3
Kobiety	14	20	8	11	8	15	7	16	2	24	-2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Trudno określić jednolity trend dla analizowanych lat, ponieważ omawiany wskaźnik charakteryzuje się skokową zmianą wartości. Należy jednak zauważyć, że w analizowanym okresie (lata 2005–2015) tylko raz w 2013 roku odnotowano ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, co stanowi pozytywną tendencję.

Ryc. 8.1 Urodzenia, zgony i przyrost naturalny na terenie gminy Bartoszyce na 1000 mieszkańców w latach 2005–2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

8.3 Migracje

W latach 2005-2015 na terenie gminy Bartoszyce zaobserwowano ujemne saldo migracji. Najmniej korzystny dla gminy okazał się rok 2012, kiedy to zameldowało się 127 osób, a wymeldowało aż 207. Jedynie w roku 2011 odnotowano saldo dodatnie. Wartości wskaźników migracji na przestrzeni rozpatrywanego okresu mocno się wahają, pomimo jednego wyjątku są stale ujemne.

Tab. 8.5 Migracje na pobyt stały wg typu, kierunku i płci migrantów w latach 2005 – 2015 na terenie gminy Bartoszyce

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
zameldowania w ruchu wewnętrznym											
ogółem	136	187	182	130	140	172	199	125	154	115	181
mężczyźni	60	85	99	59	53	81	77	67	86	58	77
kobiety	76	102	83	71	87	91	122	58	68	57	104
zameldowania z zagranicy											
ogółem	0	4	3	2	2	3	6	2	0	2	0
mężczyźni	0	1	2	1	2	1	3	0	0	2	0
kobiety	0	3	1	1	0	2	3	2	0	0	0
wymeldowania w ruchu wewnętrznym											
ogółem	176	234	206	185	168	189	154	205	157	182	184

mężczyźni	78	100	95	76	77	78	63	88	82	83	87
kobiety	98	134	111	109	91	111	91	117	75	99	97
wymeldowania za granicę											
ogółem	0	6	1	1	1	2	1	2	6	9	0
mężczyźni	0	2	1	0	0	0	0	1	3	5	0
kobiety	0	4	0	1	1	2	1	1	3	4	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tab. 8.6 Saldo migracji na na terenie gminy Bartoszyce na przestrzeni lat 2005-2015

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
saldo migracji wewnętrznych										
-40	-47	-24	-55	-28	-17	45	-80	-3	-67	-3
saldo migracji zagranicznych										
0	-2	2	1	1	1	5	0	-6	-7	0
saldo migracji na 1000 mieszkańców										
-3,7	-4,5	-2,0	-5,0	-2,5	-1,4	4,5	-7,2	-0,8	-6,7	-0,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

8.4 Przyrost rzeczywisty

Według definicji GUS, przyrost rzeczywisty oznacza sumę przyrostu naturalnego ludności oraz salda migracji wewnętrznych i zagranicznych. Daje on pełny obraz zmiany liczby mieszkańców.

W latach 2005 – 2015 na terenie gminy Bartoszyce zanotowano zarówno dodatni jak i ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego. Najlepszy pod tym względem był rok 2011, kiedy to omawiany wskaźnik wyniósł 7,0%. Złożył się na niego jeden z najwyższych wskaźników przyrostu naturalnego oraz jedyny dodatni wskaźnik salda migracji w analizowanym dziesięcioleciu. Niestety w następnym roku (2012) wskaźnik rzeczywistego przyrostu osiągnął wartość najniższą (lata 2005-2015) co wynikało z największego w tym okresie ujemnego salda migracji (-7,2%).

Tab. 8.7 Przyrost naturalny, saldo migracji oraz przyrost rzeczywisty na terenie gminy Bartoszyce w latach 2005–2015

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	0,8	1,4	2,1	1,4	0,6	3,0	2,5	2,3	-1,7	2,4	0,1
saldo migracji na 1000 mieszkańców	-3,7	-4,5	-2,0	-5,0	-2,5	-1,4	4,5	-7,2	-0,8	-6,7	-0,3
przyrost rzeczywisty na 1000 mieszkańców	-2,9	-3,1	0,1	-3,6	-1,9	1,6	7,0	-4,9	-2,5	-4,3	-0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z powyższej analizy wynika, że na terenie gminy Bartoszyce pomimo dodatniego przyrostu naturalnego, odnotowywany przyrost rzeczywisty przyjmuje przeważnie wartości ujemne. Wpływ na taki stan rzeczy ma negatywne, ujemne saldo migracji. Jest to zjawisko, które należałoby uwzględnić w dalszych działaniach strategicznych gminy. Warto podjąć czynności w celu zwiększenia liczby urodzeń, przy jednoczesnym powstrzymaniu zjawiska emigracji ludności poza teren gminy Bartoszyce. Gmina ma bowiem potencjał w ludności, która stwarza szansę, aby stać się gminą rozwojową, wszystko jednak zależy od tego, czy będzie miała na tyle do zaoferowania młodym ludziom, aby chcieli pozostać na jej terenie i tu zakładać swoje rodziny.

8.5 Struktura wieku i płci

Wszystkie omówione powyżej składowe ruchy naturalnego tworzą strukturę płci i wieku mieszkańców. Piramida ilustrująca liczbę osób w poszczególnych przedziałach wiekowych prezentuje następujące zależności:

- struktura ta charakteryzuje się zróżnicowaniem poszczególnych roczników (niestabilność polityczna). Najmniej liczne roczniki to te urodzone w czasie wojen i w okresach, kiedy te roczniki wchodziły w okres rozrodczy. Najliczniejsze roczniki to urodzone zaraz po wojnie (rekompensaty powojenne),
- przewaga liczby mężczyzn nad kobietami w wieku 0-4 i 5-9, 10-14, 20-24, 25-29, 30-34, 35-39, 40-44, 45-49, 50-54, 55-59, 60-64 lat,
- najliczniejszą grupą wiekową jest ludność w wieku od 20 do 24 lat, znacząca dominacja liczby kobiet nad liczbą mężczyzn w wieku powyżej 65 lat.

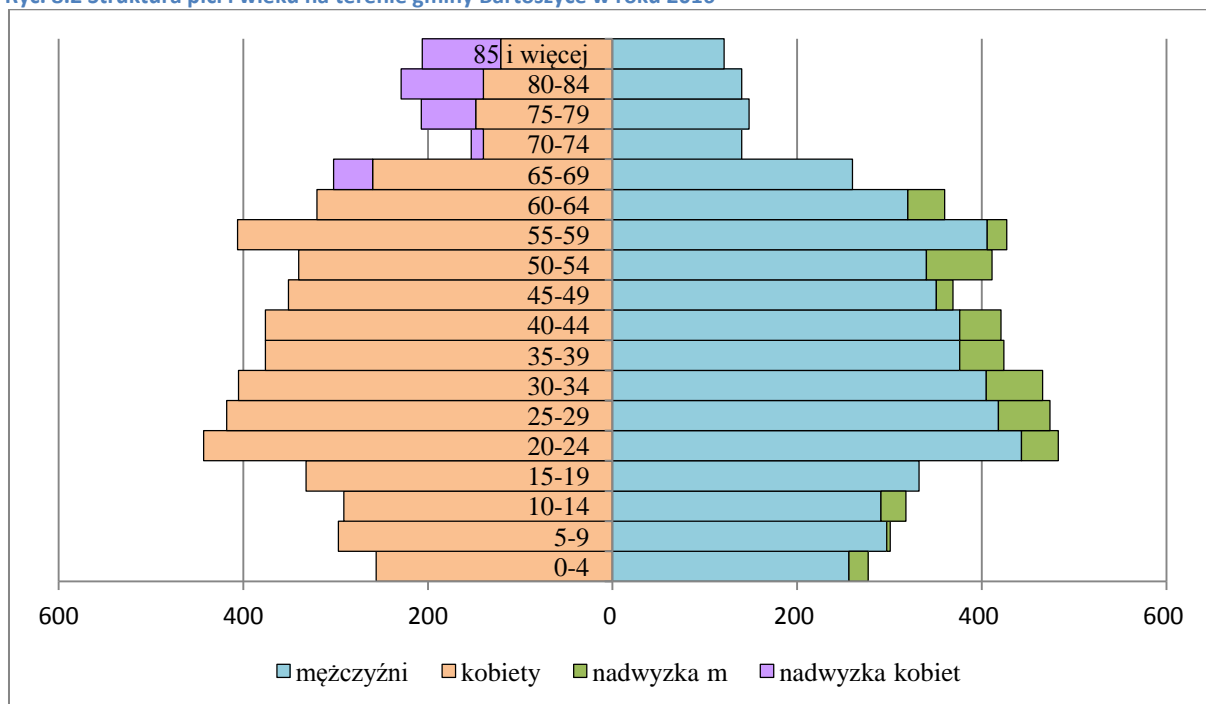
Tab. 8.8 Struktura płci i wieku na terenie gminy Bartoszyce w 2015 r.

Wiek	Mężczyźni	Kobiety
0-4	277	256
5-9	301	297
10-14	318	291
15-19	332	332
20-24	483	443
25-29	474	418
30-34	466	405
35-39	424	376
40-44	421	376
45-49	369	351
50-54	411	340

55-59	427	406
60-64	360	320
65-69	218	260
70-74	127	140
75-79	89	148
80-84	51	140
85 i więcej	36	121

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ryc. 8.2 Struktura płci i wieku na terenie gminy Bartoszyce w roku 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

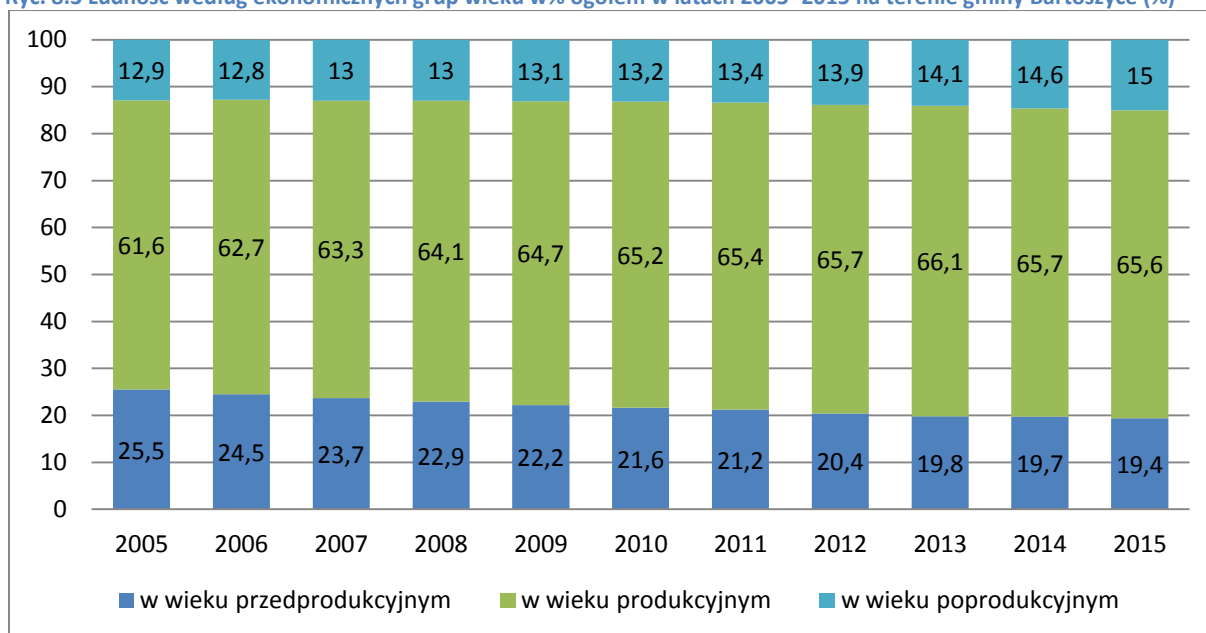
Analizując strukturę wieku i płci w latach 2005-2015 można zauważyć, że stopniowo wzrasta procentowy udział ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, spadkowi ulega natomiast udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (ryc.8.2).

Szczególnie niekorzystne zmiany można zaobserwować w grupie ludności w wieku przedprodukcyjnym, ponieważ w okresie badanej dekady odsetek osób w tej grupie spadł aż o 6,1 punktu procentowego, w 2005 roku wynosił 25,5% a w 2015 już tylko 19,4%. Konsekwencją tego jest systematyczny wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. W pierwszej z tych grup odsetek osób wzrósł o 4 punkty procentowe, zaś w drugiej grupie odnotowano wzrost o 2,1 punktu procentowego.

Na zjawisko starzenia się społeczeństwa wpływa między innymi poziom jego zamożności, lansowany model rodziny, aktywność zawodowa kobiet, poziom ochrony

zdrowia i opieki społecznej, wykształcenie, a także polityka społeczna państwa. Proces starzenia się ma nie tylko wymiar demograficzny, ale także ekonomiczny i społeczny. Wyrazem tego są zmiany struktury konsumpcji, wzrost zapotrzebowania na niektóre usługi (np. w dziedzinie ochrony zdrowia, opieki społecznej), zwiększenie wydatków na utrzymanie rosnącej grupy poprodukcyjnej, zmiana struktury siły roboczej, rodziny i gospodarstw domowych. Ze strony gminy wymusza to działania w zakresie dostosowania infrastruktury i nakładów finansowych na różne dziedziny życia społeczno-gospodarczego.

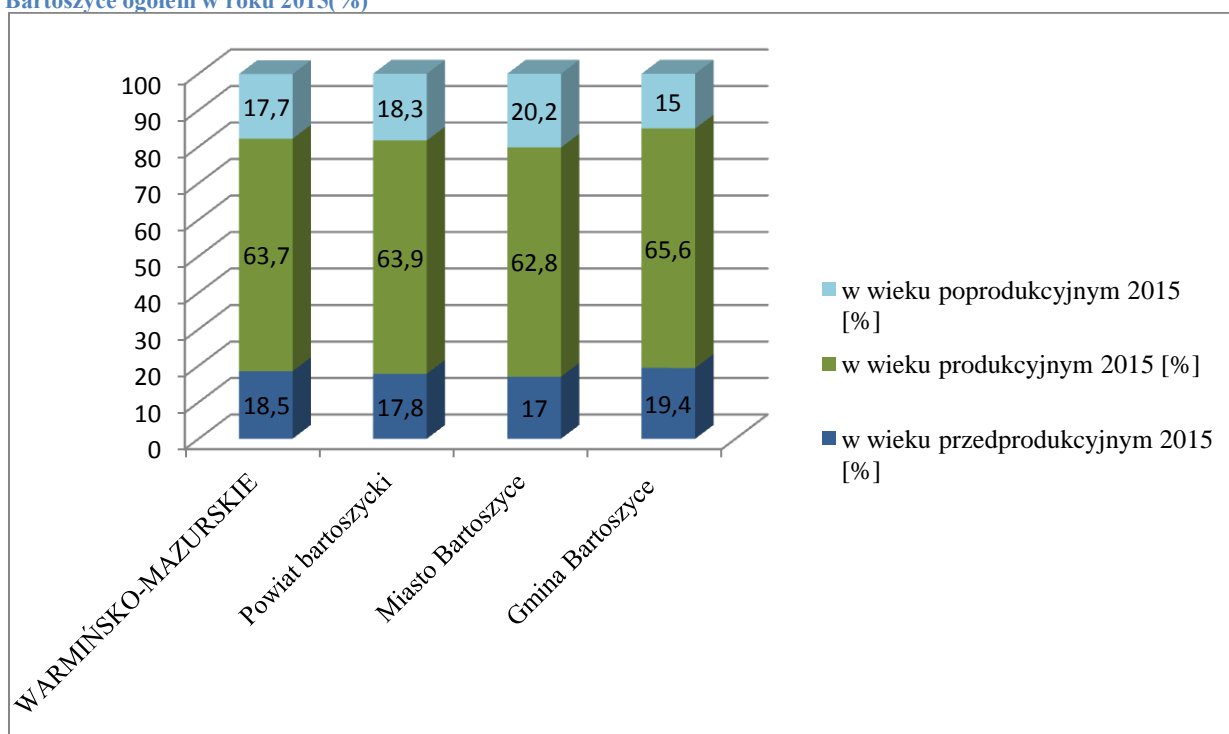
Ryc. 8.3 Ludność według ekonomicznych grup wieku w% ogółem w latach 2005–2015 na terenie gminy Bartoszyce (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Opisywana sytuacja nie jest zadawalająca, jednak należy zaznaczyć, że w porównaniu do tendencji, które obserwuje się w województwie, gmina Bartoszyce wypada dość dobrze. Szczególną uwagę należy zwrócić na odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym (19,4%), który jest najwyższy w porównaniu do województwa, powiatu czy miasta Bartoszyce. Ludność gminy Bartoszyce jest społeczeństwem stosunkowo młodym, gdyż odsetek ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym wynosi w sumie 85%. Jest to czynnik, który dobrze rokuje na przyszłość. W praktyce będą to kwestie związane np. z zapotrzebowaniem na usługi kultury i oświaty czy podażą siły roboczej na rynku pracy w przyszłości. Jest to zadanie dla władz gminy, aby przygotować odpowiednio infrastrukturę dla dzieci i młodzieży do edukacji na wysokim poziomie, a następnie stworzyć warunki dla ludzi młodych, aby zechcieli pozostać na terenie gminy i podjąć tu pracę. Z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości struktura ludności w gminie Bartoszyce jest sprzyjająca rozwojowi.

Ryc. 8.4 Ludność według ekonomicznych grup wieku na tle województwa, powiatu, miasta Bartoszyce, gmina Bartoszyce ogółem w roku 2015(%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

8.6 Prognoza demograficzna

Mając na uwadze dotychczasowe tendencje w strukturze demograficznej gminy Bartoszyce, przedstawienie prognozy liczby ludności dla omawianego obszaru jest utrudnione. W tym zakresie brakuje również danych i analiz statystycznych sporządzonych przez Główny Urząd Statystyczny.

Od lat w gminie Bartoszyce notuje się systematyczny spadek liczby ludności oraz proces starzenia się społeczeństwa i takich tendencji należy spodziewać się na przyszłość. Główny Urząd Statystyczny opracował prognozę liczby ludności na poziomie powiatów, która pozwala zaobserwować niepokojące tendencje powiatu bartoszyckiego. Posiłkując się więc powyższymi analizami i trendami powiatowymi, podjęto próbę podania przypuszczalnej liczby ludności w kolejnych latach. Na podstawie proporcji pomiędzy ludnością zamieszkującą powiat bartoszycki, a znaną aktualną liczbą ludności zamieszkującą gminę Bartoszyce wyliczona została prawdopodobna liczba ludności na terenie gminy w przyszłych latach.

Tab. 8.9 Prognoza demograficzna

Rok	Powiat bartoszycki	Gmina Bartoszyce
2015	59378	11004
2020	56838	10744
2025	54299	10462
2030	51641	10146
2035	48805	9760

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na przedstawioną powyżej prognozę zmian ludnościowych na terenie gminy Bartoszyce wpływ ma trwający od wielu lat spadek rozrodczości, który w coraz większym stopniu będzie dotyczyć kolejnych roczników młodzieży. Zjawisko to jest najlepiej zauważalne poprzez systematyczny spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogóle społeczeństwa. Na podstawie przeprowadzonych analiz należy stwierdzić, iż znaczny wpływ na redukcję liczby mieszkańców w gminie Bartoszyce będzie mieć rosnące ujemne saldo migracji, zwłaszcza w formie migracji wewnętrznych. W obecnej chwili czynnik ten stanowi największe źródło odpływu ludności gminy. Do przyczyn tego zjawiska zalicza się min. trudności na rynku pracy oraz trudne warunki społeczno-ekonomiczne. Nie bez znaczenia jest rosnący poziom wykształcenia, związany nie tylko z wysoką świadomością w planowaniu rodziny, ale również z emigracją edukacyjną - wyjazdy do dużych ośrodków naukowych i akademickich.

Aby przeciwdziałać procesom starzenia się i ubywania ludności, gmina Bartoszyce, powinna inwestować w infrastrukturę, usługi i przemysł zwiększając przy tym ilość obszarów pod zabudowę, stworzyć dogodne warunki do pracy i osiedlania się. Taki kierunek polityki wpłynie na dodatnie saldo migracji, co w dalszej konsekwencji przełoży się również na dodatni przyrost naturalny, a co za tym idzie wzrost liczby ludności w całej gminie.

9 Gospodarka

9.1 Działalność gospodarcza

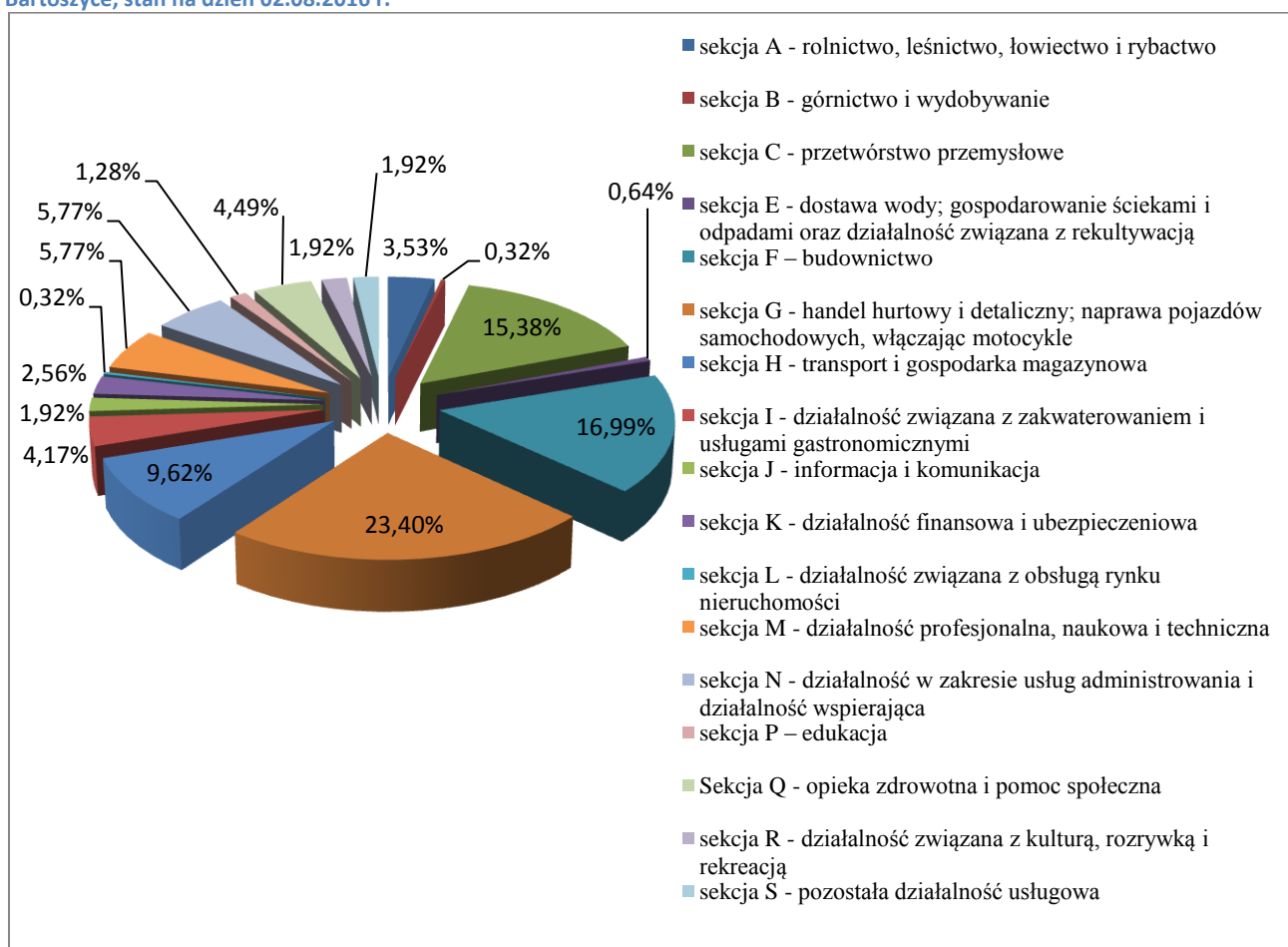
Gmina Bartoszyce jest gminą typowo rolniczą. Wiodącą funkcją gospodarki gminy jest rolnictwo rozwijające się na bazie gospodarstw indywidualnych (hodowla trzody chlewnej i bydła oraz uprawy zbożowe i pastewne). Wynika to z dotychczasowego charakteru zagospodarowania terenu opartego na sprzyjających rozwojowi tej funkcji uwarunkowaniach.

Część ludności gminy Bartoszyce utrzymuje się również z pozarolniczej działalności gospodarczej. Jednak firmy prowadzące działalność gospodarczą są niewielkie i zatrudniają małą liczbę osób. Potwierdzeniem na to są dane statystyczne, które dowodzą, że firmy zarejestrowane na terenie gminy należą głównie do sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Na koniec lipca 2016 r. w granicach administracyjnych gminy Bartoszyce w ewidencji działalności gospodarczej zarejestrowanych było 312 podmiotów gospodarki narodowej (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie). Najwięcej podmiotów (73) zawierała sekcja G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle), druga co do ilości (53) była sekcja F (budownictwo), a trzecia (48) sekcja C (przetwórstwo przemysłowe).

Procentowy udział najliczniejszych sekcji w podmiotach gospodarki narodowej na terenie miasta i gminy Bartoszyce przedstawia poniższy wykres.

Ryc. 9.1 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do CEIDG - wg sekcji działalności gospodarczej na terenie gminy Bartoszyce, stan na dzień 02.08.2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu CEIDG: R024 RZ Liczba zarejestrowanych działalności po przeważającym kodzie PKD wg rodzaju oraz sekcji PKD

Tab 9.1 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do CEIDG

Wyszczególnienie wg sekcji PKD 2007	2016	
	liczba	udział w %
sekcja A - rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	11	3.53
sekcja B - górnictwo i wydobywanie	1	0.32
sekcja C - przetwórstwo przemysłowe	48	15.38
sekcja E- dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2	0.64
sekcja F - budownictwo	53	16.99
sekcja G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	73	23.40
sekcja H - transport i gospodarka magazynowa	30	9.62
sekcja I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	13	4.17
sekcja J - informacja i komunikacja	6	1.92
sekcja K - działalność finansowa i ubezpieczeniowa	8	2.56
sekcja L - działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1	0.32
sekcja M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	18	5.77
sekcja N - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	18	5.77
sekcja P - edukacja	4	1.28

sekcja Q - opieka zdrowotna i pomoc społeczna	14	4.49
sekcja R - działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	6	1.92
sekcja S - pozostała działalność usługowa	6	1.92
ogółem	312	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu CEIDG: R024 RZ Liczba zarejestrowanych działalności po przeważającym kodzie PKD wg rodzaju oraz sekcji PKD

9.1.1 Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo

W granicach administracyjnych gminy Bartoszyce zarejestrowanych jest 11 podmiotów gospodarczych z sekcji A. Wśród nich 5 to podmioty zajmujące się działalnością usługową związaną z leśnictwem oraz 1 związany z gospodarką leśną, a także 4 które zajmują się działalnością usługową wspomagającą produkcję roślinną i 1 dotyczący chowu i hodowli zwierząt.

Tab 9.2 Podmioty gospodarcze w 2016 r. w sekcji A - PKD 2007 na terenie gminy Bartoszyce

Lp.	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Gmina Bartoszyce
1	Uprawy rolne połączone z chowem i hodowlą zwierząt (działalność mieszana)	1
2	Działalność usługowa wspomagająca produkcję roślinną	4
3	Gospodarka leśna i pozostała działalność leśna, z wyłączeniem pozyskiwania produktów leśnych	1
4	Działalność usługowa związana z leśnictwem	5
RAZEM		11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu CEIDG: R024 RZ Liczba zarejestrowanych działalności po przeważającym kodzie PKD wg rodzaju oraz sekcji PKD

W produkcji rolniczej dominuje uprawa zbóż i roślin pastewnych, w produkcji zwierzęcej hodowla bydła mlecznego i mięsnego oraz trzody chlewnej. Na terenie gminy przeważa produkcja roślinna nad zwierzęcą. Część rolnictwa na terenie gminy ma charakter ekstensywnego, tj. mającego na celu zaspokojenie tylko własnych potrzeb.

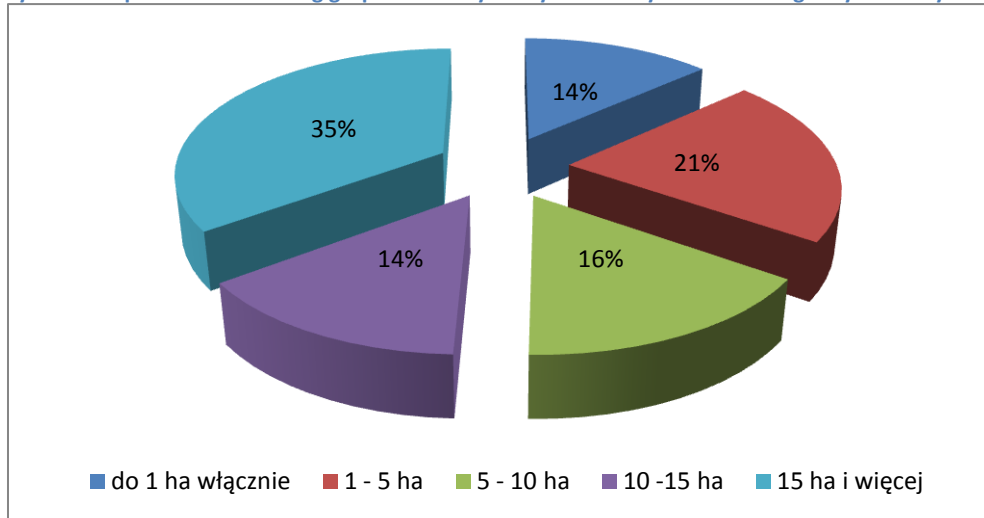
W 2010 r. zarejestrowanych było 990 gospodarstw rolnych, z których 983 stanowiły gospodarstwa indywidualne. Jak obrazuje tab. 9.3 i ryc. 9.2 najczęściej czyli ponad 35% gospodarstw rolnych miało powierzchnię 15 ha lub więcej. Ponad 14% gospodarstw rolnych miało powierzchnię poniżej 1 ha. Mniejsze gospodarstwa z reguły produkują tylko na własny użytek.

Tab 9.3 Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych na terenie gminy Bartoszyce w 2010 r.

	ogółem	do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 -15 ha	15 ha i więcej
gospodarstwa rolne ogółem	990	133	210	157	142	348
gospodarstwa ogółem	983	133	210	157	142	341

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

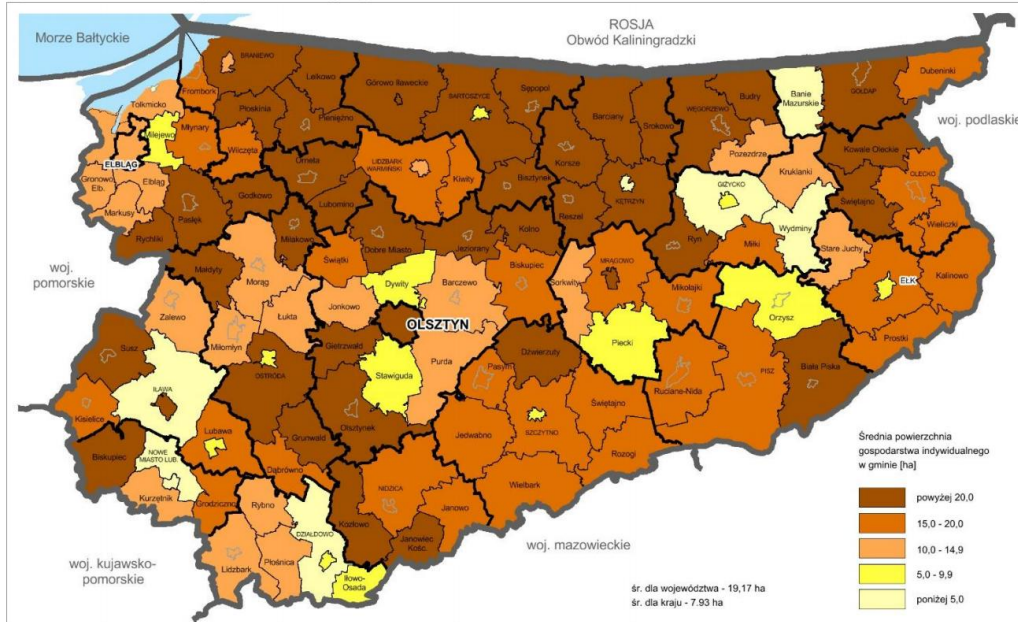
Ryc. 9.2 Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych na terenie gminy Bartoszyce w 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych w gminie Bartoszyce wynosi 27,99 ha i jest wyższa zarówno od średniej krajowej (7,93 ha) jak i średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego (19,17 ha).

Ryc. 9.3 Średnia powierzchnia gospodarstw w 2010 r.

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego.

W Planie Zagospodarowania Województwa Warmińsko-Mazurskiego obszar gminy Bartoszyce został przedstawiony jako obszar o bardzo korzystnych warunkach dla rozwoju rolnictwa. Powiat bartoszycki otrzymał 73 punkty według wskaźnika jakości rolniczej

przestrzeni produkcyjnej (wskaźnik uwzględnia przydatność gleb, agroklimat, rzeźbę terenu oraz stosunki wodne). Jest on wyższy w stosunku do wartości wskaźnika Polski (66,6 pkt.) oraz województwa warmińsko-mazurskiego (66,0 pkt.).

Ryc. 9.4 Rolnictwo – kluczowe uwarunkowania rozwoju

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego.

9.1.2 Przemysł

Gmina Bartoszyce jest słabo uprzemysłowiona. Zgodnie z danymi pochodzącymi z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej w sierpniu 2016 r. na terenie gminy funkcjonowało 48 podmiotów z sekcji C. Najliczniejszą grupę stanowią podmioty z zakresu obróbki metali, produkcji mebli oraz wyrobów tartacznych oraz przemysłu spożywczego. Zestawienie liczby poszczególnych działów w sekcji C przedstawia poniższa tabela.

Tab 9.4 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do CEIDG – sekcja C PKD 2007 (przetwórstwo przemysłowe)

Dział sekcji C	Podmioty
Produkcja wyrobów z mięsa, włączając wyroby z mięsa drobiowego	1
Produkcja pieczywa; produkcja świeżych wyrobów ciastkarskich i ciastek	3
Produkcja sucharów i herbatników; produkcja konserwowanych wyrobów ciastkarskich i ciastek	1
Produkcja pozostałej odzieży wierzchniej	1
Produkcja wyrobów tartacznych	4
Produkcja pozostałych wyrobów stolarskich i ciesielskich dla budownictwa	2
Produkcja opon ,dętek z gumy; bieżnikowanie i regenerowanie opon z gumy	1
Produkcja pozostałych wyrobów z tworzyw sztucznych	1
Produkcja pozostałych wyrobów z betonu, gipsu i cementu	1
Produkcja masy betonowej prefabrykowanej	1
Cięcie, formowanie i wykańczanie kamienia	2
Odlewnictwo żeliwa	1
Produkcja konstrukcji metalowych i ich części	5
Obróbka metali i nakładanie powłok na metale	4
Obróbka mechaniczna elementów metalowych	4
Produkcja zamków i zawiasów	1
Produkcja komputerów i urządzeń peryferyjnych	1
Produkcja elektrycznych silników, prądnic i transformatorów	1
Produkcja mebli biurowych i sklepowych	2
Produkcja pozostałych mebli	6
Produkcja urządzeń, instrumentów oraz wyrobów medycznych, włączając dentystyczne	2
Naprawa i konserwacja urządzeń elektronicznych i optycznych	1
Naprawa i konserwacja łodzi i statków	1
Naprawa i konserwacja pozostałego sprzętu i wyposażenia	1
razem	48

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu CEIDG: R024 RZ Liczba zarejestrowanych działalności po przeważającym kodzie PKD wg rodzaju oraz sekcji PKD

9.1.3 Pozostała działalność gospodarcza

W zakresie pozostałej działalności gospodarczej, dominują podmioty sekcji G - handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, oraz sekcji F – budownictwo.

W ramach sekcji G, zarejestrowane zostały 73 podmioty gospodarcze, w tym:

- sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych – 20 podmiotów,
- konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli – 16 podmiotów,
- pozostała sprzedaż detaliczna prowadzona poza siecią sklepową, straganami i targowiskami – 3 podmioty.

Sekcja F obejmowała w sierpniu 2016 r. 53 podmioty gospodarcze. W tym najliczniej reprezentowane były:

- roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych – 13 podmiotów,
- wykonywanie pozostałych robót budowlanych i wykończeniowych – 2 podmioty,
- malowanie i szklenie - 6 podmiotów.

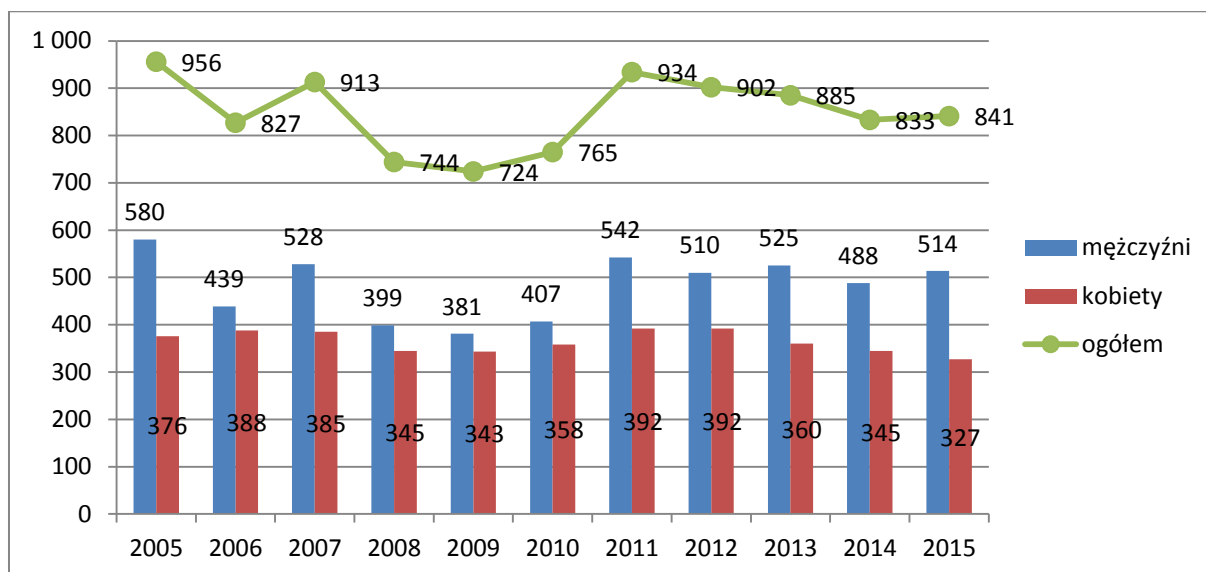
9.2 Rynek pracy

9.2.1 Struktura zatrudnienia

W latach 2005–2015 liczba zatrudnionych¹ na terenie gminy Bartoszyce spadła o 115 osób. Na przestrzeni tych lat liczba pracujących mężczyzn była zawsze wyższa niż liczba pracujących kobiet. Jak wynika z ryc. 9.5 najwięcej osób pracowało w 2005 roku (956 osób).

¹ Pracujący wg. płci w gminach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

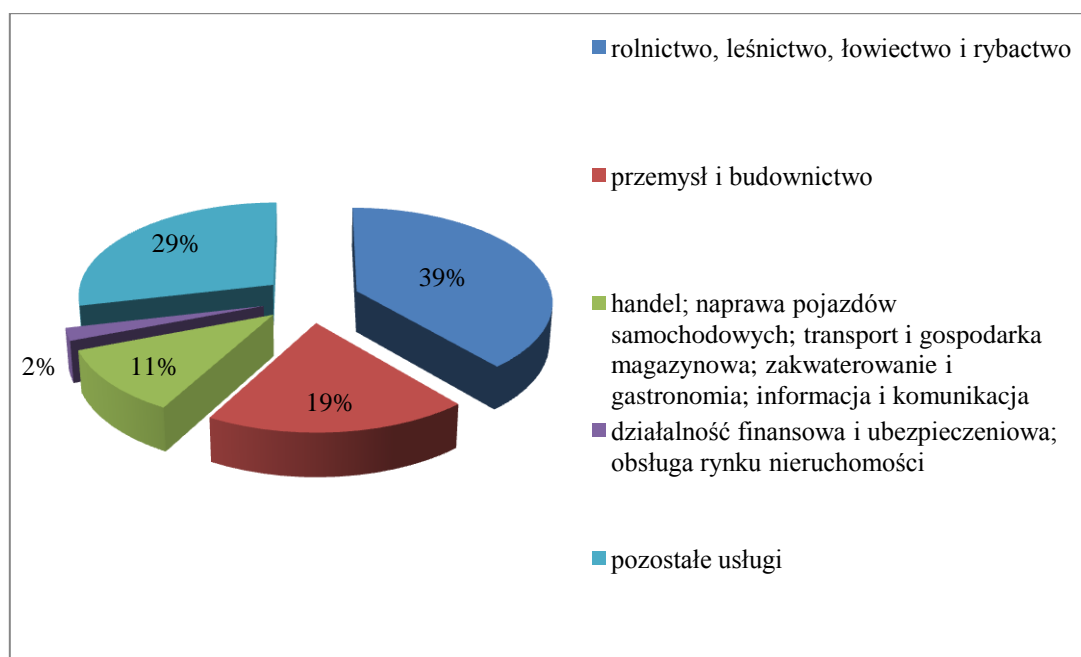
Ryc. 9.5 Pracujący na terenie gminy Bartoszyce w latach 2005-2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura liczby osób zatrudnionych według faktycznego miejsca zatrudnienia w 2014 r. dla powiatu bartoszyckiego pokazuje, iż najwięcej mieszkańców powiatu pracuje w rolnictwie, leśnictwie i rybactwie (39%). Drugim sektorem z największą liczbą zatrudnionych są usługi (29%), zaś na trzecim miejscu uplasował się przemysł i budownictwo (19%). Najmniej osób pracuje w handlu, transporcie i gastronomii (11%) oraz działalności finansowej (2%).

Ryc. 9.6 Struktura pracujących, zatrudnionych wg grup sekcji i płci w powiecie bartoszyckim w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

9.2.2 Bezrobocie

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”.

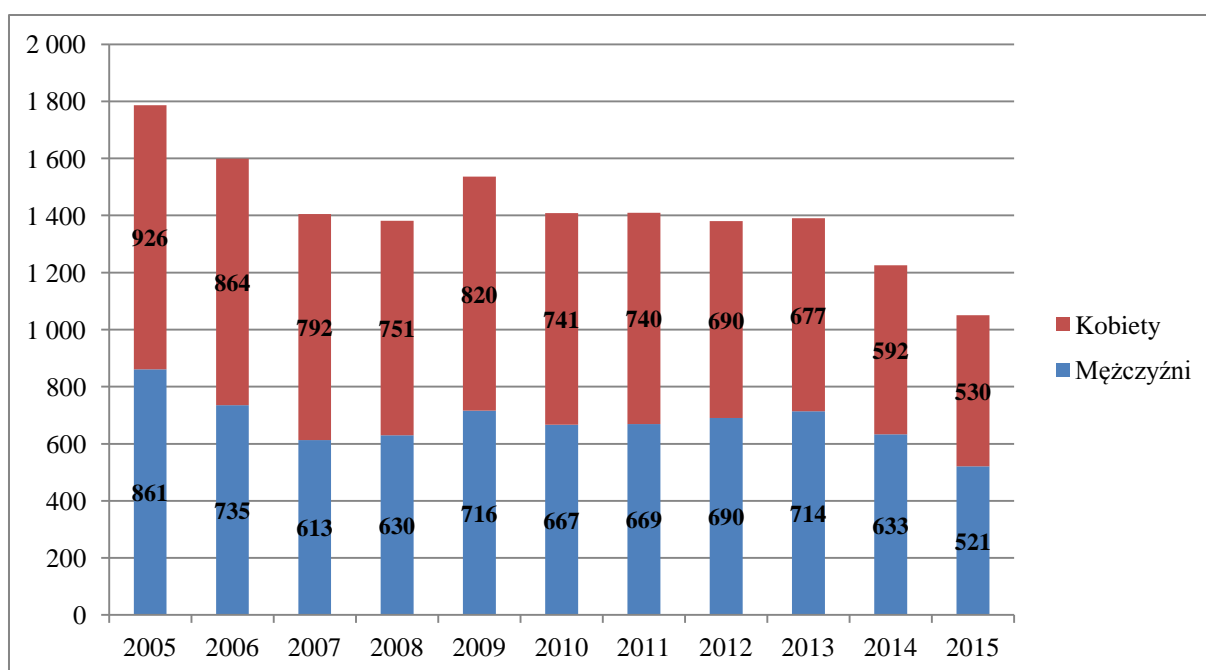
Poddając analizie ludność bezrobotną w gminie Bartoszyce z rozgraniczeniem na kobiety i mężczyzn, zauważa się zdecydowaną dominację bezrobotnych kobiet nad mężczyznami w latach 2005-2011. Po tym okresie można zauważyć odwrotną tendencję, aż do roku 2015 gdzie ponownie przeważa liczba bezrobotnych kobiet.

Tab 9.5 bezrobotni zarejestrowani wg płci na obszarze gminy Bartoszyce w latach 2005-2015

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	1 787	1 599	1 405	1 381	1 536	1 408	1 409	1 380	1 391	1 225	1 051
Mężczyźni	861	735	613	630	716	667	669	690	714	633	521
Kobiety	926	864	792	751	820	741	740	690	677	592	530

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ryc. 9.7 Bezrobotni zarejestrowani wg płci na obszarze gminy Bartoszyce w latach 2006-2015

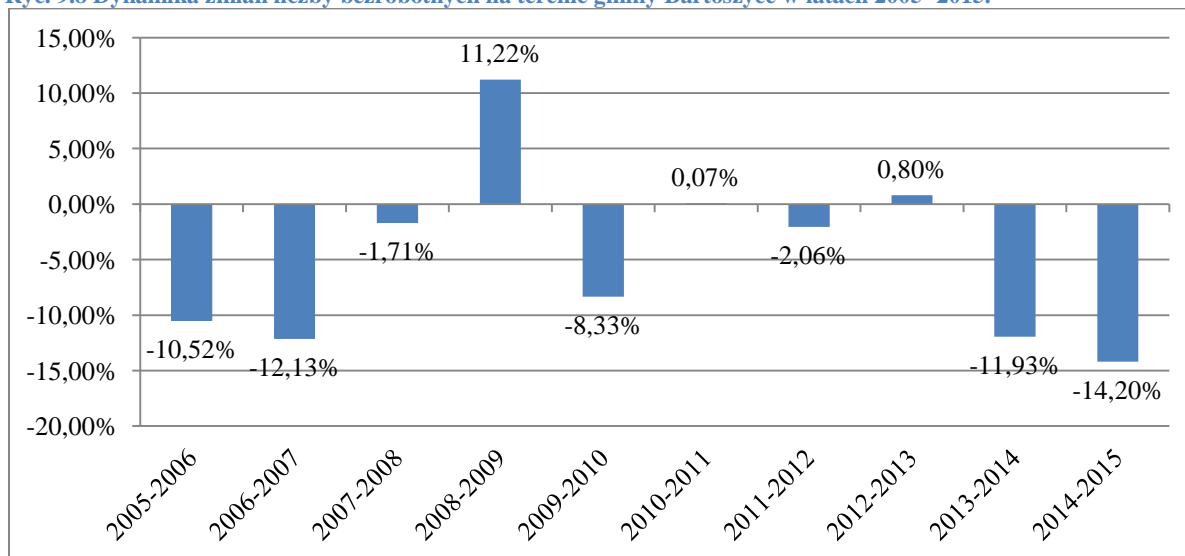

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2005-2015 liczba bezrobotnych, zarejestrowanych na terenie gminy Bartoszyce spadła o 59% (z 1 787 osób w 2005 r. do 1 051 osób w 2015 r.), co oznacza pozytywną tendencję. Od 2005 roku do 2008 zachodził spadek liczby bezrobotnych, jednak

w 2009 nastąpił wzrost o 11,22%. W roku 2010 nastąpił spadek o 8,33%, a od roku 2011 do roku 2013 wahania liczby bezrobotnych były małe. Dopiero w roku 2014 liczba ta ponownie spada, a tendencja utrzymała się również w 2015 roku. W tym też roku liczba bezrobotnych, zarejestrowanych na terenie gminy Bartoszyce wyniosła 1 051 osób co oznacza, iż jest to najniższa wartość w rozpatrywanym okresie.

Ryc. 9.8 Dynamika zmian liczby bezrobotnych na terenie gminy Bartoszyce w latach 2005- 2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pod koniec 2015 r. w powiecie bartoszyckim było zarejestrowanych 5 118 bezrobotnych (według danych z GUS). Oznacza to spadek poziomu bezrobocia w stosunku do 2014r. (5 977) o 859 osób tj. o 14%. Największy spadek bezrobocia na terenie powiatu odnotowano w Górowie Iławieckim (spadek o 20%) i mieście Bartoszyce (spadek o 17%), a następnie w gminie Bartoszyce (spadek o 14%). Jest to poziom odpowiadający dynamice redukcji bezrobocia w całym powiecie Bartoszyckim. Dodatkowo gmina Bartoszyce może pochwalić się drugim największym, ilościowym spadkiem liczby zarejestrowanych bezrobotnych (-174), zaraz po mieście Bartoszyce (-323).

Tab 9.6 Stan bezrobocia w gminach powiatu bartoszyckiego.

Jednostka administracyjna	Bezrobotni zarejestrowani stan na lata 2014-2015			
	2014	2015	Wzrost/spadek	Dynamika [%] 2014=100%
Bartoszyce - gmina miejska	1 891	1 568	-323	82.92
Górowo Iławeckie - gmina miejska	420	334	-86	79.52
Bartoszyce - gmina wiejska	1 225	1 051	-174	85.80
Bisztynek - gmina miejsko-wiejska	632	562	-70	88.92
Górowo Iławeckie - gmina wiejska	982	861	-121	87.68
Sępól - gmina miejsko- wiejska	827	742	-85	89.72
Powiat bartoszycki	5 977	5 118	-859	85.63

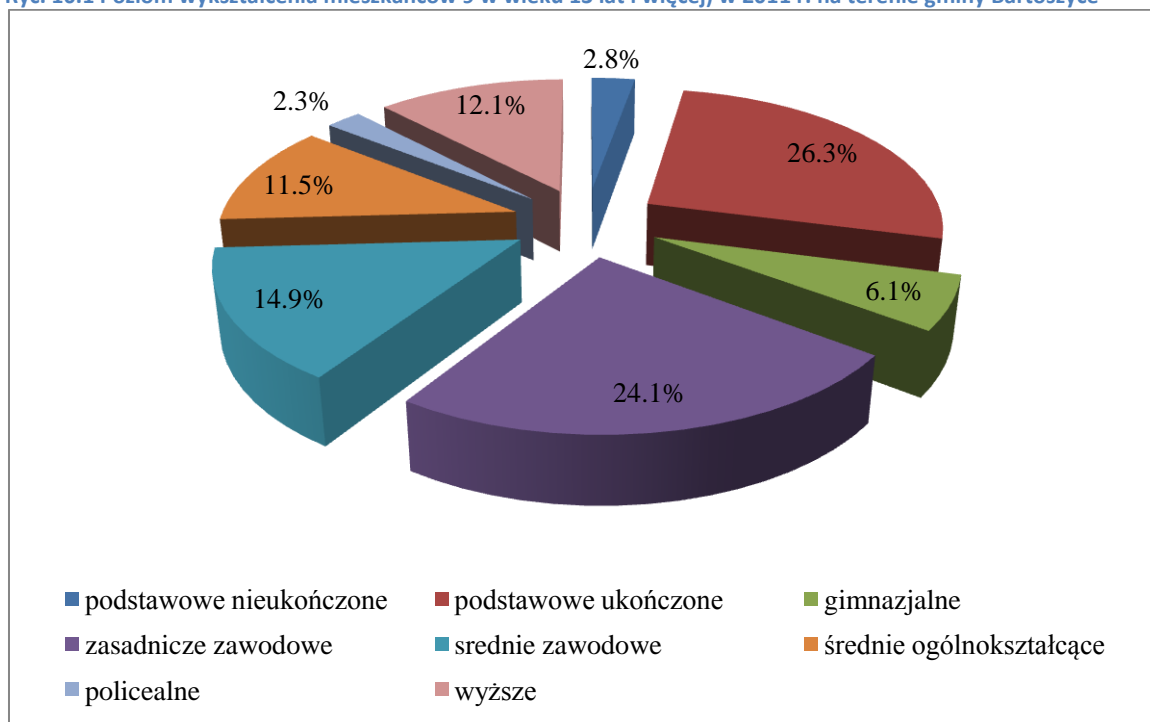
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

10 Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia

10.1 Struktura wykształcenia

W 2011 r. na terenie gminy Bartoszyce większość mieszkańców posiada wykształcenie podstawowe ukończone (26.3%). Na drugim miejscu znalazły się osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (24.1%). Trzecie miejsce to osoby z wykształceniem średnim zawodowym (14.9%). Osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym jest (11.5%) a z wykształceniem wyższym (12.1%). Wykształcenie na poziomie gimnazjalnym posiada (6.1%) mieszkańców. Najmniej osób w gminie ma wykształcenie podstawowe nieukończone (2.8%) i policealne (2,3%).

Ryc. 10.1 Poziom wykształcenia mieszkańców 9 w wieku 13 lat i więcej) w 2011 r. na terenie gminy Bartoszyce

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011

10.2 Sytuacja mieszkaniowa

Zasoby mieszkaniowe gminy Bartoszyce stanowią budynki jednorodzinne oraz budynki wielorodzinne. Baza mieszkaniowa na terenie gminy systematycznie rośnie. W ciągu badanych lat w gminie przybyło 314 mieszkań.

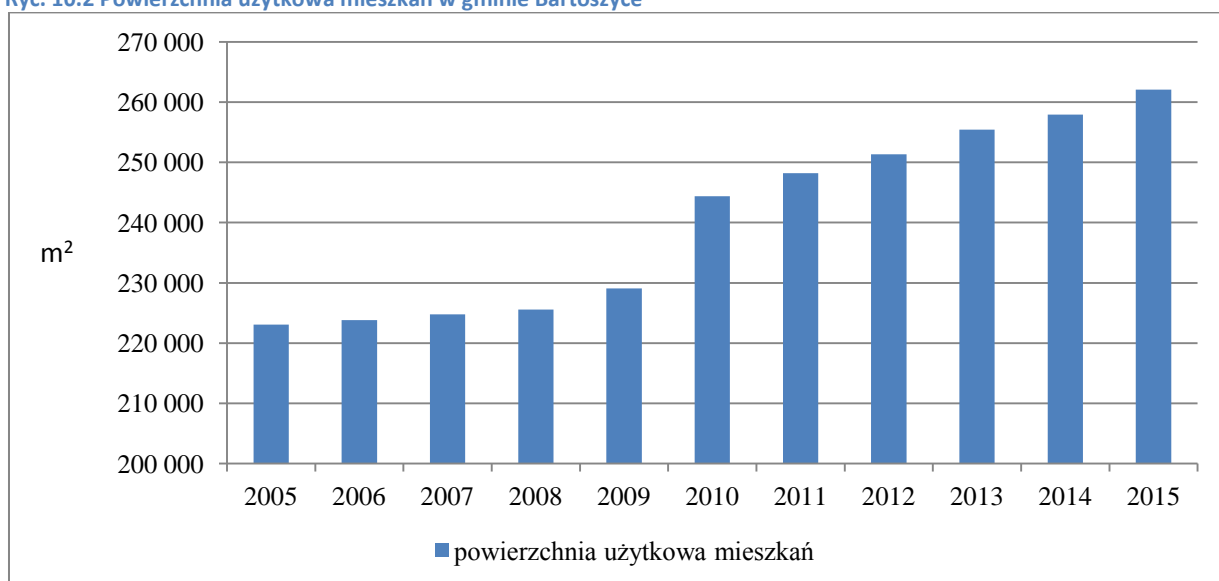
Tab. 10.1 Zasoby mieszkaniowe gminy Bartoszyce

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
mieszkania	3 123	3 128	3 136	3 142	3 163	3 308	3 335	3 359	3 389	3 405	3 437
izby	11 842	11 873	11 909	11 938	12 064	12 778	12 931	13 057	13 219	13 308	13 475

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ze wzrostem liczby zasobów mieszkaniowych wiąże się zwiększenie ogólnej powierzchni użytkowej. W gminie Bartoszyce od 2005 roku zasób ten powiększył się prawie o 40 tys. m². Jest to wzrost o 17,5%. Jest on większy w stosunku do wzrostu powierzchni użytkowej mieszkań w powiecie Bartoszyckim (7,5%) oraz województwa warmińsko-mazurskiego (16%).

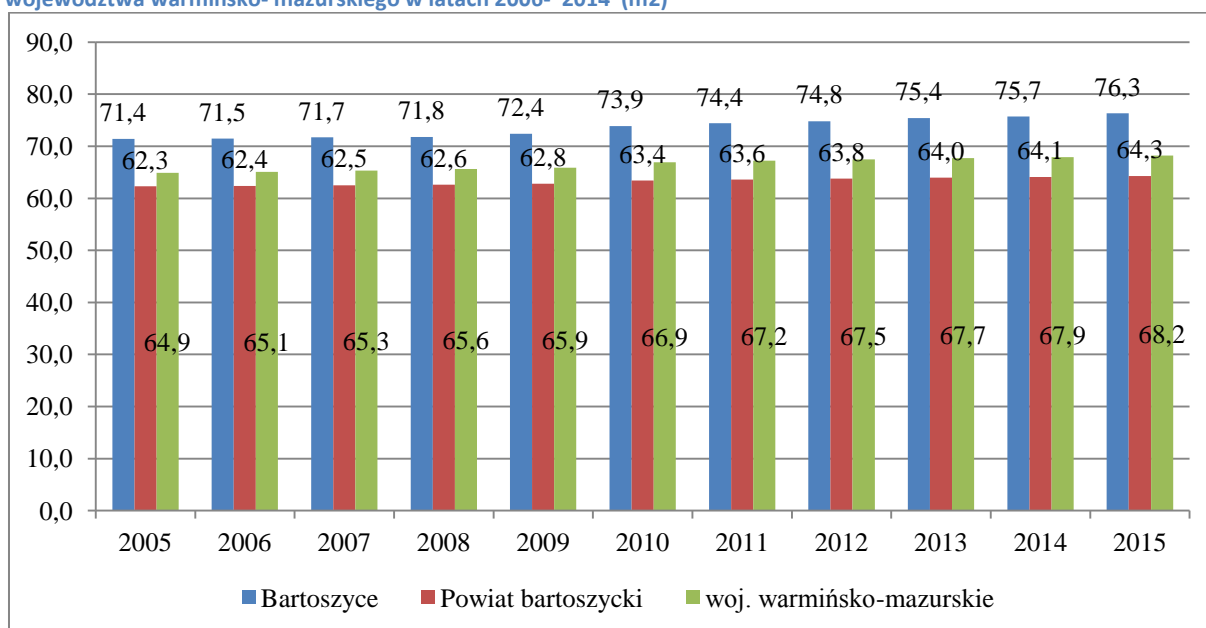
Ryc. 10.2 Powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie Bartoszyce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zwiększa się również przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania. Na przełomie lat 2005-2015 wskaźnik ten na terenie gminy wzrósł o 4,9 m² (z 71,4 m² w 2005 r. do 76,3 m² w 2015 r.). Mniejszą dynamiką charakteryzują się inne gminy powiatu bartoszyckiego oraz gminy województwa warmińsko-mazurskiego. Zauważa się także, iż przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na terenie gminy Bartoszyce, powiatu bartoszyckiego i innych gmin województwa warmińsko-mazurskiego odbiegła od siebie (w 2015 r. wynosiła kolejno 76,3 m², 64,3 m² i 68,2 m²). Z czego najkorzystniej wypadła na tym tle gmina Bartoszyce.

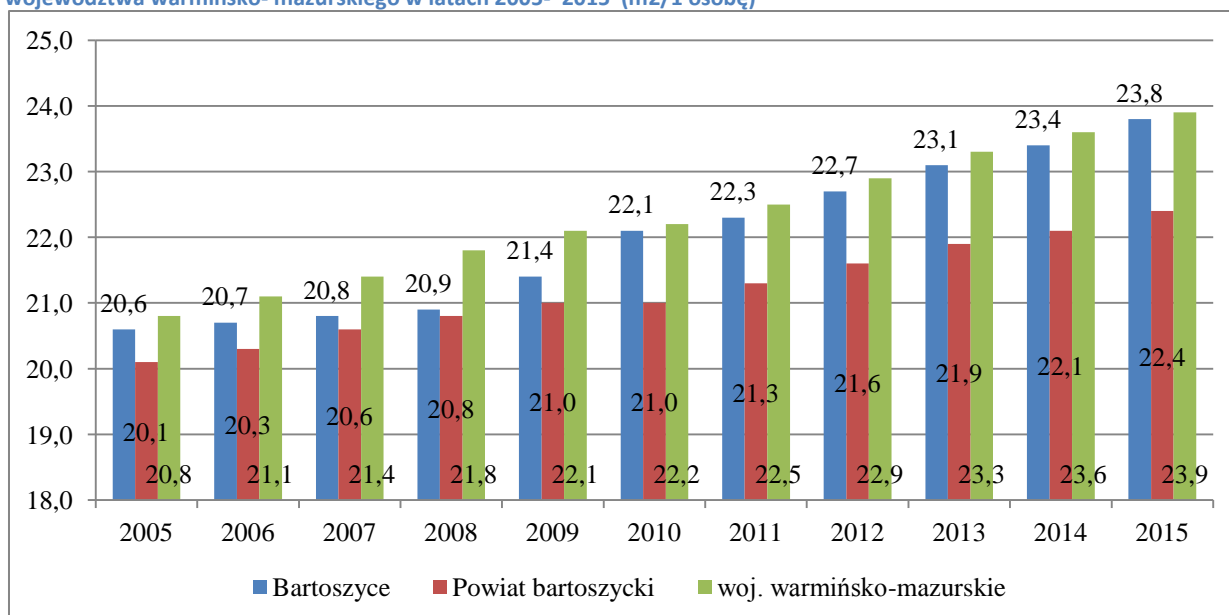
Ryc. 10.3 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na terenie gminy Bartoszyce , powiatu bartoszyckiego oraz gmin województwa warmińsko- mazurskiego w latach 2006- 2014 (m2)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Sytuacja mieszkaniowa w gminie Bartoszyce ulega systematycznej poprawie. Wyraźnie widać tendencję wzrostową, dotyczącą średniej powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na osobę, występującą w gminach województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie bartoszyckim oraz w gminie Bartoszyce. Od roku 2005 średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w gminie Bartoszyce wzrosła o 3,2 m².

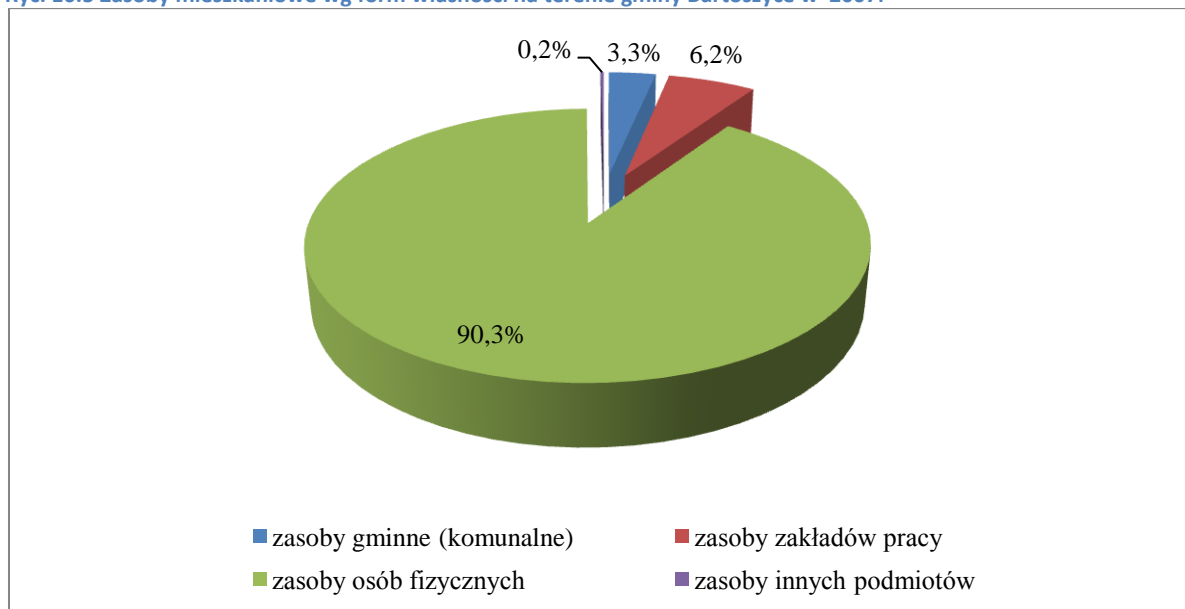
Ryc. 10.4 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na terenie gminy Bartoszyce , powiatu bartoszyckiego oraz gmin województwa warmińsko- mazurskiego w latach 2005- 2015 (m2/1 osobę)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zdecydowana większość zasobów mieszkaniowych w granicach gminy Bartoszyce należała w 2007 roku do osób fizycznych (90,3%). W posiadaniu zakładów pracy było w tym czasie 6,2% wszystkich mieszkań. Własność gminy stanowiło 3,3% mieszkań, zaś do innych podmiotów należało ich 0,2%.

Ryc. 10.5 Zasoby mieszkaniowe wg form własności na terenie gminy Bartoszyce w 2007r

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba zasobów mieszkaniowych należących do poszczególnych form własności została przedstawiona w tabeli poniżej:

Tab. 10.2 Zasoby mieszkaniowe wg form własności na terenie gminy Bartoszyce w 2007 r.

	Zasób gminy	Zasoby zakładów pracy	Zasoby osób fizycznych	Zasoby pozostałych osób
Gmina Bartoszyce	104	194	2 831	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zgodnie z danymi Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Bartoszyce na lata 2013-2017, w roku 2013 gmina była w posiadaniu 76 lokali mieszkalnych – w tym 14 lokali socjalnych. Znajdowały się one m. in. w miejscowościach: Bajdyty, Kiersity, Molwity, Węgoryty i Wojciechy. Gminnym zasobem mieszkaniowym gospodaruje Zakład Budżetowy Gospodarki Komunalnej i mieszkaniowej w Sędłakach. Gmina w latach 2013-2017 planuje sprzedaż 22 mieszkań z zasobu nieruchomości.

Mieszkaniowy zasób gminy tworzą budynki wybudowane przed 1939 r. i w latach sześćdziesiątych. Wszystkie lokale wyposażone są w instalację wodociągową, 45 w instalację kanalizacyjną, a 15 w centralne ogrzewanie.

Ogólna liczba mieszkań podłączonych do instalacji wodociągowej oraz posiadających centralne ogrzewanie w gminie Bartoszyce jest wyższa od ogólnej liczby takich mieszkań w powiecie Bartoszyckim.

Tab. 10.3 Mieszkania wyposażone w instalacje – w % ogółu mieszkań

Nazwa	Wodociąg [%]	Łazienka [%]	Centralne ogrzewanie [%]
Powiat bartoszycki	86,5	76,1	57,8
Gmina Bartoszyce	93,2	81,5	67,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

10.3 Oświata

Zgodnie z wykazem szkół i placówek oświatowych pozyskanym z Systemu Informacji Oświatowej, na dzień 30. 09. 2015 r. na terenie gminy Bartosze funkcjonowały następujące placówki oświatowe:

- 1) Przedszkole w Bartoszycach oraz punkt przedszkolny w Bezledach
- 2) szkoły podstawowe w Bezledach, Wojciechach, Sokolnicy, Żydowie, Galinach, Krawczykach, Rodnowie
- 3) gimnazja w Kinkajmach i Bezledach

Do placówek wychowania przedszkolnego na uczęszczało 46 dzieci, natomiast w oddziałach przedszkolnych pozostałych placówek 128 dzieci. Uczniów szkół podstawowych było 681, zaś uczniów szkół gimnazjalnych 232.

Tab. 10.4 Placówki oświatowe na terenie gminy Bartoszyce w 2015 roku (30.09.2015)

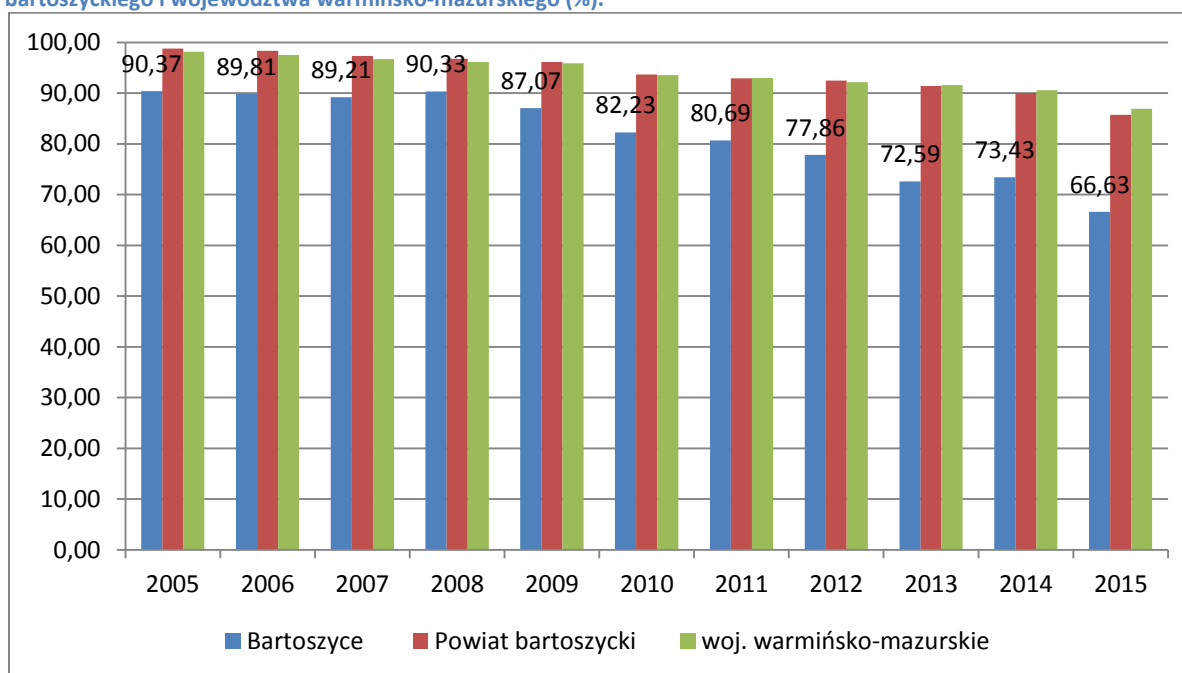
miejsowość	nazwa szkoły, placówki	organ prowadzący	uczniowie, wychow., słuchacze	w tym		oddziały	nauczyciele		
				dziewczęta	w oddziałach przedszk.		pełnozatrudnieni	niepełnoz (stos.pracy)	niepełnoz (w etatach)
Bezledy	Punkt Przedszkolny w Bezledach*	Gmina	20	8	0	1	1	0	0
	Szkoła Podstawowa im. 20 Bartoszyckiej Brygady Zmechanizowanej w Bezledach*	Gmina	129	53	21	7	10	1	0,89
	Gimnazjum im. Straży Granicznej w Bezledach*	Gmina	100	52	0	5	10	3	1,55
Wojciechy	Szkoła Podstawowa im. Jana Brzechwy w Wojciechach	Gmina	132	67	31	8	10	5	3,15
Żydowo	Szkoła Podstawowa im. Jana Henryka Dąbrowskiego w Żydowie	Gmina	98	54	17	7	8	5	3,34
Sokolica	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Sokolicy	Gmina	126	60	17	7	9	1	0,5
Krawczyki	Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Krawczykach	Gmina	69	35	13	7	9	3	1,23
Galiny	Szkoła Podstawowa im. Leśników Polskich w Galinach	Gmina	84	41	19	7	9	3	2
Rodnowo	Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Rodnowie	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Rodnowo	43	17	10	7	5	8	3
Kinkajmy	Gimnazjum im. M. Kopernika w Kinkajmach	Gmina	132	64	0	6	11	5	3,78
Bartoszyce	Przedszkole Gminne Nr 1 w Bartoszycach	Gmina	26	10	0	2	4	0	0
Razem			959	461	128	64	86	34	19,44

* z dniem 1 września 2016 r. szkoły włączone w skład Zespołu Uchwałą Nr XV/190/2016 Rady Gminy Bartoszyce z dnia 29 kwietnia 2016 r. w sprawie utworzenia Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Bezledach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Systemu Informacji Oświatowej.

Współczynnik skolaryzacji netto, będący miarą powszechności kształcenia, obrazuje relację liczby osób uczących się (według stanu na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia w danej grupie wieku do liczby ludności (według stanu na dzień 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Ryc. 10.6 Współczynnik skolaryzacji (szkoły podstawowe) w latach 2005-2015 na terenie gminy Bartoszyce, powiatu bartoszyckiego i województwa warmińsko-mazurskiego (%).

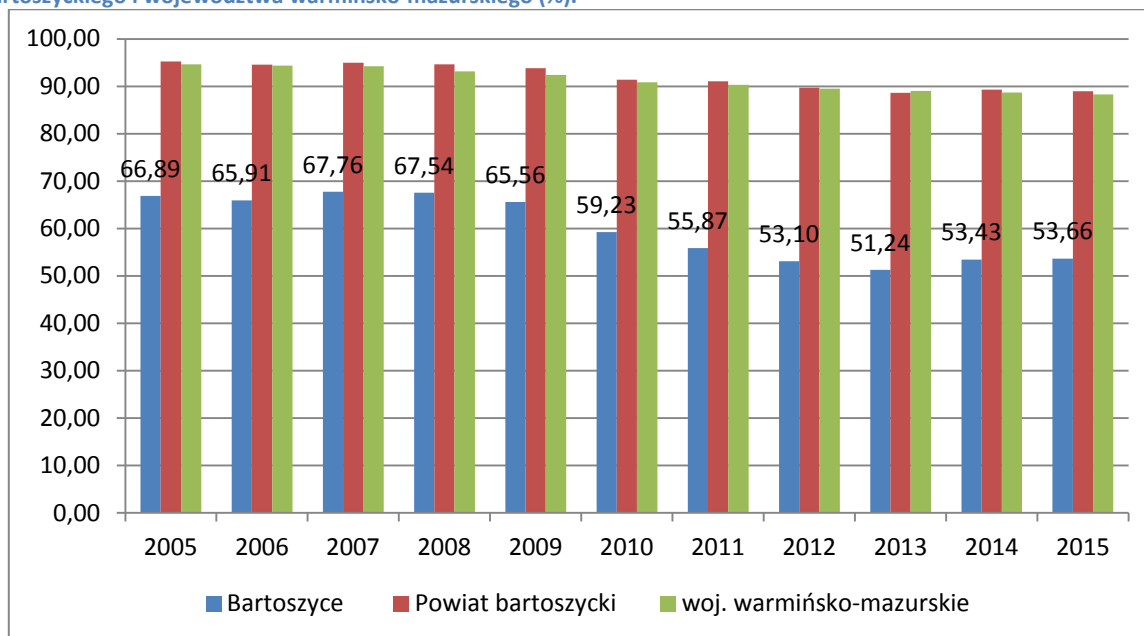
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźnik skolaryzacji na terenie gminy Bartoszyce cechuje się tendencją spadkową. W latach 2005-2015 w szkołach podstawowych spadł o 17,78 punktu procentowego (ze 90,37 % w 2005 r. do 66,63 % w 2015r.). Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w 2015 roku. Jego poziom począwszy od 2005 r. znajduje się poniżej 100 %, co oznacza, że pozostałe dzieci uczęszczały do szkół zlokalizowanych poza granicami administracyjnymi gminy. Należy wspomnieć, że gmina Bartoszyce wygląda tutaj najslabiej na tle powiatu i całego województwa warmińsko-mazurskiego (wszędzie obserwowany jest spadek współczynnika). Niepokoić może również fakt, iż współczynnik solaryzacji najszybciej maleje właśnie w gminie Bartoszyce.

Także współczynnik solaryzacji netto dla szkół gimnazjalnych na obszarze gminy Bartoszyce w latach 2005-2015 uległ spadkowi z poziomu 66,89 % w 2005 r. do wielkości 53,66 % w roku 2015. Oznacza to spadek o 13,23 punktu procentowego. Świadczy to prawdopodobnie o uczęszczaniu młodzieży do szkół gimnazjalnych położonych w sąsiednich

ośrodkach np. mieście Bartoszyce. Zauważyć należy ponadto lekką tendencję zwyżkową współczynnika solaryzacji w ostatnich dwóch latach (2014 r. – 53,43 %, 2015 r. – 53,66 %).

Ryc. 10.7 Współczynnik skolaryzacji (szkoły gimnazjalne) w latach 2005-2015 na terenie gminy Bartoszyce, powiatu bartoszyckiego i województwa warmińsko-mazurskiego (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

10.4 Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Placówki służby zdrowia mające swoje siedziby na terenie gminy Bartoszyce są zrestrukturyzowane i działają w oparciu o kontrakty zawarte z Narodowym Funduszem Zdrowia. Do zakładów opieki zdrowotnej w gminie, zgodnie z wykazem umów zawartych z NFZ, zalicza się:

- GMINNY ZAKŁAD LECZNICTWA OTWARTEGO W GALINACH - Podstawowa Opieka Zdrowotna (Galiny 17).
- WITOLD KINK - Leczenie stomatologiczne (Galiny 17).
- MAŁGORZATA GROSZYK GABINET FIZJOTERAPII- Rehabilitacja lecznicza (Solno 1B).
- MAREK GUZANEK - Leczenie stomatologiczne (Wojciechy).

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszycach udziela mieszkańcom wsparcia w ramach pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, świadczeń na rzecz osób uprawnionych do alimentów oraz dodatków mieszkaniowych.

Najczęstsze powody korzystania ze świadczeń Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bartoszycach to bezrobocie, ubóstwo, długotrwała choroba, a także niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

10.5 Administracja publiczna

Na terenie gminy Bartoszyce funkcjonują następujące jednostki administracyjno-usługowe:

- Urząd Gminy w Bartoszycach
- Ochotnicza Straż Pożarna w: Bezledach, Galinach, Łabędniku, Nalikajmach, Trutnowie, Wojciechach
- Komisariat w Bezledach
- Urząd Pocztowy w: Bezledach, Galinach, Krawczykach, Łabędniku, Rodnowie, Tolko, Wojciechach,
- Zakład Budżetowy Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Sędławkach
- Gminny Ośrodek Kultury w Tolko
- Gminna Biblioteka Publiczna w Galinach

Na obszarze gminy funkcjonują, także następujące organizacje pozarządowe współpracujące z organami administracji samorządowej:

- Stowarzyszenie Przyjaciół Galin „Nasze Galiny”, obszar działania krzewienie kultury.
- Stowarzyszenie Rozwoju Sportu Gminy Bartoszyce, „Herkus”, obszar działania upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.
- Fundacja Pro Liberis et Arte, obszar działania wspieranie edukacji i rozwoju dzieci i młodzieży.
- Fundacja na Rzecz Ofiar Przemocy w Rodzinie „Bezpieczny Dom”, obszar działania pomoc społeczna.
- Stowarzyszenie „Wspólny Dom” Na Rzecz Mieszkańców Gminy Bartoszyce. Obszar działania: wszechstronna działalność na rzecz Gminy Bartoszyce oraz poprawa warunków życia jej mieszkańców.
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Rodnowo i okolic „Szansa i Rozwój”. Podmiot prowadzący Niepubliczną Szkołę Podstawową w Rodnowie.

10.6 Działalność kulturalna, sport, rekreacja

W gminie Bartoszyce działa Gminny Ośrodek Kultury w Tolko, który został powołany w 2003 r. Podlegają mu domy kultury w Rodnowie, Bezledach, Wojciechach i Łabędniku oraz 24 świetlice wiejskie. Powyższe jednostki posiadają pracownie specjalistyczne: plastyczne, muzyczne i komputerowe. Dodatkowo w GOK odwiedzającym udostępnia się bezprzewodowy dostęp do Internetu. W ramach działalności Gminnego Ośrodka Kultury działają zespoły wokalne:

- Grupa wokalna Maskotki,
- Zespół muzyczny AQQ
- Zespół Sonar
- Zespół RED-WHITE
- Zespół Ludowy Wojcieszanie
- Zespół śpiewaczy Babki Romana
- Zespół śpiewaczy Gala
- Zespół śpiewaczy Rodnowianie,

Zadaniem wymienionych placówek jest organizowanie życia kulturalnego na terenie całej Gminy oraz upowszechnianie kultury jako czynnika wpływającego na zwiększenie poziomu życia mieszkańców. Stanowią również czynnik promujący gminę w regionie, kraju oraz na świecie.

Na terenie gminy Bartoszyce działa Gminna Biblioteka Publiczna w Galinach wraz z podległymi jej czterema filiami w miejscowościach Bezledy, Łabędnik, Rodnowo i Wojciechy. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 r. gmina Bartoszyce odbiegała od powiatu Bartoszyckiego oraz województwa warmińsko-mazurskiego zarówno pod względem liczby ludności przypadającej na 1 placówkę biblioteczną, a także księgozbioru w bibliotekach na 1000 ludności. Niekorzystnie wypada również wskaźnik liczby czytelników w bibliotekach liczonej na 1000 mieszkańców, który na terenie gminy Bartoszyce wynosi 42.

Tab. 10.5 Wskaźniki dotyczące bibliotek na terenie gminy Bartoszyce, powiatu bartoszyckiego i województwa warmińsko-mazurskiego.

	ludność na 1 placówkę biblioteczną	księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach
woj. warmińsko-mazurskie	3 333	3 075,2	144	19,7
Powiat bartoszycki	2 582	3 551,2	112	19,7
Gmina Bartoszyce	2 201	2 833,6	42	12,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Sport i rekreacja

Na terenie gminy Bartoszyce działają następujące kluby sportowe:

- Klub Sportowy w Łabędniku, obszar działania upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.
- Klub Sportowy w Wojciechach, obszar działania upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.
- Gminny Klub Sportowy „Granica Bezledy”, obszar działania upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.

Bazę sportową w Gminie tworzą:

- boiska do piłki siatkowej plażowej w Barciszewie, Bezledach, Mintach, Parkoszewie,
- boiska do piłki siatkowej w Kromarkach, Leginach, Osiece, Pierselach, Spytajnach,
- boiska do piłki nożnej (w tym boiska szkolne) w Dąbrowie, Galinach, Gromkach, Krawczykach, Kromarkach, Leginach, Łabędniku, Łojdach, Maszewach Nalikajmach, Parkoszewie, Pierselach, Płesach, Sporwinach, Szwarunkach, Spytajnach, Tolko, Węgorytach, Wirwiltach, Wojciechach, Wojtkowie, Witkach, Żydowie i Rodnowie,
- stadiony w Bezledach i Kinkajmach,
- pełnowymiarowa hala sportowa w Bezledach.

Na obszarze gminy znajdują się liczne place zabaw zlokalizowane w miejscowościach: Bezledy, Ciemna Wola, Dąbrowa, Galiny, Kinkajmy, Kosy, Krawczyki, Łabędnik, Łojdy, Maszewy, Parkoszewo, Piersele, Skitno, Sokolica, Spytajny, Tolko, Wirwilty, Wojciechy, Wojtkowo, Żydowo, Rodnowo. Część placów zabaw powstała przy współdziałaniu środków unijnych w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

W 2015 roku na terenie gminy Bartoszyce zorganizowano następujące imprezy:

Tab. 10.6 Imprezy sportowe w gminie Bartoszyce

1	Gminny Turniej Tenisa Stołowego
2	Gminny Turniej Badmintona
3	Gminne rozgrywki w piłce nożnej drużyn sołeckich o Puchar Wójta
4	Współdział w organizacji wyścigów kolarskich
5	Gminny Turniej Brydża Sportowego
6	Gminny Turniej Piłki Siatkowej
7	Współdział w organizacji III Konkursu Wiedzy o Sporcie
8	Turniej Tenisa Stołowego
9	Turniej Piłki Nożnej Halowej
10	Gminny Turniej Brydża Sportowego

Źródło: Strona internetowa Urzędu Gminy Bartoszyce

10.7 Turystyka i baza noclegowa

Na terenie Gminy istnieje stadnina koni przy Pałacu Galiny. Do oferty sportowo-rekreacyjnej Gminy należą również: jezioro Kinkajmskie oraz dwie siłownie zewnętrzne w miejscowościach Krawczyki i Wojciechy. Ofertę związaną z aktywnością fizyczną wzbogacają 3 trasy rowerowe.

Ryc. 10.8 System turystycznych tras rowerowych Gminy Bartoszyce

Źródło: Strona internetowa Urzędu Gminy Bartoszyce.

Atrakcyjność turystyczna gminy Bartoszyce wynika zarówno z czynników przyrodniczych jak i antropogenicznych, wynikających z jej historii. Do walorów przyrodniczych gminy Bartoszyce można zaliczyć położenie w dolinie rzeki Łyny, obecność bogatej fauny i flory. Na terenie gminy zlokalizowane są dwa obszary chronionego krajobrazu oraz 2 obszary Natura 2000. W granicach administracyjnych znaleźć można również liczne atrakcje turystyczne wynikające z wielowiekowej historii. Do największych atrakcji turystycznych zalicza się:

- Rzekę Łynę,
- Ścieżkę dydaktyczną „Dębowy Las”,
- Szlak Bocianich Gniazd,
- Jezioro Kinkajmskie ,
- Torfowiska źródliskowe,
- Pałac i folwark Galiny,
- Pałac „Biały Książę”,
- Pałac w Łabędniku,
- Dworek Dębówko,
- Pałac w Łojdach,
- Pałac w Tolko,
- Kościół w Galinach,
- Kościół w Wojciechach,
- Kościół w Rodnowie,
- Kościół w Sokolicy.

Przez teren Gminy przebiega również szlak rowerowy Green Velo. Jest on najdłuższym tego typu obiektem o długości prawie 2000 km, przebiegającym przez obszar 5 województw. Na terenie gminy Bartoszyce według prowadzonej przez nią ewidencji znajduje się 10 obiektów noclegowych, w tym gospodarstwa agroturystyczne, hotele oraz pałace i dworki świadczące usługi noclegowe.

11 Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

11.1 Zabytki na terenie gminy Bartoszyce objęte ochroną konserwatorską – wpisane do rejestru zabytków

W granicach administracyjnych gminy Bartoszyce znajdują się zabytki wpisane do rejestru zabytków prowadzonego przez Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie. Wykaz zabytków ujętych w wyżej wymienionym rejestrze został przedstawiony w poniższej tabeli:

Tab 11.1 Zabytki wpisane do rejestrów zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru
1	Bajdyty	park pałacowy i folwark: -stajnie, ob. obora i chlewnia -obora -cielętnik	4339 z 20.11.1997
		park	3515 z 4.03.1981
2	Bezledy	zespół folwarczny, XIX/XX w.: -rządcówka -stajnia -chlew -magazyn	A-3397 z 15.10.1992
		park	1307 z 6.12.1978
3	Bieliny	park	3588 z 13.04.1984
4	Borki	kościół (ruina) XV w., cmentarz przykościelny	dec. z 7.12.1967 oraz 777 z 8.02.1968
		park dworski, XVIII/XIX w.	3546 z 10.03.1983
5	Ciemna Wola	park dworski, XVIII/XIX w.	3514 z 4.03.1981
6	Dębiany	park	3611 z 11.09.1984
7	Galiny	kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP, 1350 -XIX	755 z 28.11.1967
		zespół pałacowy i folwarczny: -pałac, k. XVI, XVII, XVIII	5 z 22.10.1949
		zespół pałacowy i folwarczny: -park, XVIII-XIX	5 z 22.10.1949 i 1311 z 5.11.1981
		zespół pałacowy i folwarczny: -spichrz, mur./szach., XVIII,	756 z 28.11.1967
		czworaki, XIX	1157 z 18.05.1968
		zespół folwarczny, XIX/XX, -rządcówka -spichrz II -kuźnia -stodoła -stajnia -3 obory	4335 z 22.06.1996

		leśniczówka „Czarny las”, 1910	4141 z 12.02.1992
8	Glitajny	dwór, XVIII/XIX	2781 z 23.12.1983
9	Krawczyki	park dworski	3599 z 2.05.1984
10	Kromarki	park dworski,	1440 z 10.10.1978
11	Lusiny	dwór, 2 poł. XIX,	2782 z 12.02.1997
12	Łabędnik	kościół, XIV-XIX,	7 (Ł/1) z 27.08.1949
		zespół pałacowy, XVIII-XX	IV-2-28/49 z 26.08.1949
		zespół pałacowy, XVIII-XX: -pałac	759 z 28.11.1968
		zespół pałacowy, XVIII-XX: - park	3587 z 13.04.1984
13	Łęg	park	1441 z 10.10.1978
14	Łojdy	zespół pałacowy, XVIII-XIX: -pałac -oficyna	6 z 10.09.1949
		zespół pałacowy, XVIII-XIX: -park	1318 z 18.01.1982
15	Markiny	park	1316 z 7.04.1992
		dom	dec. z 6.12.1967 oraz 776 z 8.02.1968
16	Molwity	park, XVIII-XIX	1442 z 6.12.1978
17	Osieka	zespół pałacowy: -pałac	2783 z 23.12.1983
		zespół pałacowy: -park	1454 z 31.01.1979
18	Parkoszewo	Park pałacowy, XVIII, XIX,	A/1941z 31.12.1953
19	Piergozy	obora folwarczna, XIX/XX,	225 z 15.10.1992 (dec. Bezledy –folwark)
20	Piersele	park, XIX,	3529 z 11.11.1982
21	Pilwa	Park pałacowy z piwnicami pałacu, 1 poł. XIX,	A-40 z 10.09.1949
22	Płęsy	park, XIX,	3532 z 11.08.1982
23	Rodnowo	kościół par. p.w. MB Szkaplerznej, XIV - XVII, cmentarz przykościelny	762 z 28.11.1967
24	Sędławki	zespół dworski: -dwór -park, XIX	3519 z 18.03.1981 i z 26.01.2004
25	Sokolica	kościół par. p.w. św. Anny, XIV,	12 (S/9) z 28.09.1953
26	Tolko	zespół pałacowy, XVIII-XIX: -pałac	610 z 20.12.1964
		zespół pałacowy, XVIII-XIX: -park	1326 z 18.01.1982
27	Trutnowo	-dwór, 1906 -pozostałości ogrodu	A-2107 z 29.01.2004
28	Wojciechy	-kościół par. p.w. św. Andrzeja Boboli, XV,	764 z 7.02.1968

		-cmentarz przykościelny	
29	Wojtkowo	dwór, 2 poł. XIX,	2511 z 12.02.1997
30	Wyłęba	Park ze stawem, XIX,	1443 z 15.12.1978 i z 6.05.2009

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie.

11.2 Gminna ewidencja zabytków oraz program opieki nad zabytkami

Gminna ewidencja zabytków została opracowana na przełomie lat 2015/2016. Na podstawie prac terenowych dokonano weryfikacji obiektów na terenie gminy i te o najcenniejszych walorach dla dziedzictwa kulturowego gminy ujęto w formie gminnej ewidencji zabytków.

Zgodnie z art. 87 ust 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.) gmina Bartoszyce posiada opracowany „Program opieki nad zabytkami gminy Bartoszyce na lata 2014-2017”.

11.3 Rejestr zabytków archeologicznych

Na terenie gminy Bartoszyce znajduje się 8 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych. Wykaz stanowisk przedstawia poniższa tabela.

Tab 11.2 Rejestr zabytków archeologicznych.

Miejscowość	Obiekt	nr rejestru	data wpisu	nr działki	nr decyzji	obszar AZP
Ardapy	grodzisko cyplowe	C-220	10 grudnia 1996 r.	45, 46/1	5350-76-96	14-64/3
Bezledy	grodzisko wczesnośredniowieczne, półwyspowe	C - 108	4 grudnia 1972 r.	18/79		12-63/1
Drawa	grodzisko cyplowe	C- 216	30 września 1996 r.	83	5350-63/96	16-66/1
Galiny	grodzisko cyplowe wieloczłonowe	C - 221	18 grudnia 1996	8/2	5350-79/96	16-64/1
Galiny	grodzisko stożkowe	C - 222	18 grudnia 1996	13/6	5350-80/96	16-64/2
Głomno	kurhan starożytny wraz z cmentarzem nowożytnym	C - 215	30 września 1996 r.	6, 7	5350-65/96	12-64/1

Wirwilty	grodzisko	C - 217	19 czerwca 2011 r.	123	5350- 75/96	14-65/1
Duża Wola	grodzisko starożytne, nizinne stożkowe	C - 214	30 września 1996 r.	10/4	5350- 64/96	12-63/1

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie.

11.4 Stanowiska archeologiczne

W związku z rozwijającym się na terenie gminy osadnictwem na jej terenie zostało wiele śladów bytowania dawnych ludów w postaci stanowisk archeologicznych. Wykaz stanowisk archeologicznych z terenu gminy Bartoszyce znajduje się w poniższej tabeli.

Tab 11.3 Wykaz stanowisk archeologicznych.

Lp.	Nr AZP	Obręb
1.	AZP 11-63/3	Piersele
2.	AZP 11-63/4	Piersele
3.	AZP 11-63/5	Piersele
4.	AZP 11-63/6	Molwity
5.	AZP 11-63/7	Molwity
6.	AZP 11-64/1	Posłusze
7.	AZP 11-64/2	Parkoszewo
8.	AZP 12-63/1*	Bezledy
9.	AZP 12-63/10	Solno
10.	AZP 12-63/11	Bezledy
11.	AZP 12-63/12	Bezledy
12.	AZP 12-63/13	Piergozy
13.	AZP 12-63/14	Duża Wola
14.	AZP 12-63/2	Duża Wola
15.	AZP 12-63/3	Solno
16.	AZP 12-63/5	Piersele
17.	AZP 12-63/6	Duża Wola
18.	AZP 12-63/7	Bezledy
19.	AZP 12-63/8	Piersele
20.	AZP 12-63/9	Solno
21.	AZP 12-64/1*	Głomno
22.	AZP 12-64/10	Głomno
23.	AZP 12-64/11	Bezledy
24.	AZP 12-64/12	Żardyny
25.	AZP 12-64/13	Kromarki
26.	AZP 12-64/14	Bąsze
27.	AZP 12-64/2	Żardyny

28.	AZP 12-64/5	Lejdy
29.	AZP 12-64/6	Głomno
30.	AZP 12-64/7	Głomno
31.	AZP 12-64/8	Głomno
32.	AZP 12-64/9	Głomno
33.	AZP 13-54/12	Kiertyny
34.	AZP 13-63/1*	Duża Wola
35.	AZP 13-64/10	Kiertyny
36.	AZP 13-64/11	Kiertyny
37.	AZP 13-64/14	Markiny
38.	AZP 13-64/15	Łojdy
39.	AZP 13-64/4	Dąbrowa
40.	AZP 13-64/5	Nalikajmy
41.	AZP 13-64/6	Kiertyny
42.	AZP 13-64/7	Kiertyny
43.	AZP 13-64/8	Kiertyny
44.	AZP 13-64/9	Kiertyny
45.	AZP 14-62/24	Wojtkowo
46.	AZP 14-62/25	Wojtkowo
47.	AZP 14-62/26	Wojtkowo
48.	AZP 14-62/27	Wojtkowo
49.	AZP 14-62/28	Wojtkowo
50.	AZP 14-62/29	Wojtkowo
51.	AZP 14-62/30	Wajsnory
52.	AZP 14-62/31	Wajsnory
53.	AZP 14-62/32	Wajsnory
54.	AZP 14-62/33	Wajsnory
55.	AZP 14-62/34	Wajsnory
56.	AZP 14-62/35	Wargielity-Szczeciny
57.	AZP 14-62/36	Wargielity-Szczeciny
58.	AZP 14-63/1	Wojciechy
59.	AZP 14-63/10	Kiersity
60.	AZP 14-63/11	Kiersity
61.	AZP 14-63/12	Kiersity
62.	AZP 14-63/13	Kiersity
63.	AZP 14-63/14	Wyłęba
64.	AZP 14-63/15	Wojciechy
65.	AZP 14-63/2	Wyłęba
66.	AZP 14-63/3	Rodnowo
67.	AZP 14-63/4	Rodnowo
68.	AZP 14-63/5	Rodnowo
69.	AZP 14-63/6	Wyłęba
70.	AZP 14-63/7	Wyłęba
71.	AZP 14-63/8	Wyłęba
72.	AZP 14-63/9	Wyłęba
73.	AZP 14-64/16	Falczewo
74.	AZP 14-64/17	Falczewo

75.	AZP 14-64/19	Łojdy
76.	AZP 14-64/20	Borki
77.	AZP 14-64/21	Spytajny
78.	AZP 14-64/22	Spytajny
79.	AZP 14-64/23	Ardapy
80.	AZP 14-64/24	Ardapy
81.	AZP 14-64/25	Ardapy
82.	AZP 14-64/26	Lipina
83.	AZP 14-64/27	Perkujki
84.	AZP 14-64/28	Perkujki
85.	AZP 14-64/29	Połącze
86.	AZP 14-64/3*	Ardapy
87.	AZP 14-64/30	Płęsy
88.	AZP 14-64/31	Połącze
89.	AZP 14-64/35	Ardapy
90.	AZP 14-64/36	Ardapy
91.	AZP 14-64/37	Ardapy
92.	AZP 14-64/38	Ardapy
93.	AZP 14-64/39	Wawrzyny
94.	AZP 14-65/1*	Wirwilty
95.	AZP 14-65/10	Dębówko-Karolewko
96.	AZP 14-65/13	Okopa
97.	AZP 14-65/14	Witki
98.	AZP 14-65/15	Falczewo
99.	AZP 14-65/16	Falczewo
100.	AZP 14-65/17	Wirwilty
101.	AZP 14-65/18	Wirwilty
102.	AZP 14-65/19	Szylina
103.	AZP 14-65/20	Szylina
104.	AZP 14-65/21	Szylina
105.	AZP 14-65/22	Szylina
106.	AZP 14-65/23	Szylina
107.	AZP 14-65/29	Szylina
108.	AZP 14-65/30	Szylina
109.	AZP 14-65/31	Szylina
110.	AZP 14-65/32	Szylina
111.	AZP 14-65/45	Kinkajmy
112.	AZP 14-65/9	Dębówko-Karolewko
113.	AZP 14-66/26	Sokolica
114.	AZP 14-66/27	Sokolica
115.	AZP 15-62/20	Burkarty
116.	AZP 15-63/10	Wyłęba
117.	AZP 15-63/11	Sortławki
118.	AZP 15-63/12	Wyłęba
119.	AZP 15-63/9	Wyłęba
120.	AZP 15-64/1	Krawczyki
121.	AZP 15-64/10	Minty

122.	AZP 15-64/11	Minty
123.	AZP 15-64/13	Krawczyki
124.	AZP 15-64/14	Krawczyki
125.	AZP 15-64/15	Krawczyki
126.	AZP 15-64/16	Krawczyki
127.	AZP 15-64/17	Krawczyki
128.	AZP 15-64/18	Płęsy
129.	AZP 15-64/2	Krawczyki
130.	AZP 15-64/4	Osieka
131.	AZP 15-64/5	Minty
132.	AZP 15-64/6	Minty
133.	AZP 15-64/7	Minty
134.	AZP 15-64/8	Minty
135.	AZP 15-64/9	Minty
136.	AZP 15-65/10	Nuny
137.	AZP 15-65/11	Maszewy
138.	AZP 15-65/12	Wardomy
139.	AZP 15-65/13	Węgoroty
140.	AZP 15-65/14	Kosy
141.	AZP 15-65/4	Czerwona-Górka
142.	AZP 15-65/5	Lusiny
143.	AZP 15-65/6	Lusiny
144.	AZP 15-65/7	Kinkajmy
145.	AZP 15-65/8	Kinkajmy
146.	AZP 15-65/9	Nuny
147.	AZP 15-66/10	Spurgle
148.	AZP 15-66/15	Spurgle
149.	AZP 15-66/16	Spurgle
150.	AZP 15-66/21	Spurgle
151.	AZP 15-66/22	Spurgle
152.	AZP 15-66/23	Spurgle
153.	AZP 15-66/24	Sokolica
154.	AZP 15-66/25	Sokolica
155.	AZP 15-66/26	Sokolica
156.	AZP 15-66/27	Sokolica
157.	AZP 15-66/28	Sokolica
158.	AZP 15-66/29	Sokolica
159.	AZP 15-66/30	Sokolica
160.	AZP 15-66/31	Sokolica
161.	AZP 15-66/32	Sokolica
162.	AZP 15-66/33	Sokolica
163.	AZP 15-66/34	Sokolica
164.	AZP 15-66/36	Sokolica
165.	AZP 15-66/37	Łabędnik Duży
166.	AZP 15-66/9	Drawa
167.	AZP 16-64/1*	Galiny
168.	AZP 16-64/10	Galiny

169.	AZP 16-64/11	Galiny
170.	AZP 16-64/12	Galiny
171.	AZP 16-64/13	Galiny
172.	AZP 16-64/14	Galiny
173.	AZP 16-64/15	Galiny
174.	AZP 16-64/16	Galiny
175.	AZP 16-64/17	Trutnowo
176.	AZP 16-64/18	Trutnowo
177.	AZP 16-64/19	Trutnowo
178.	AZP 16-64/2*	Galiny
179.	AZP 16-64/20	Trutnowo
180.	AZP 16-64/21	Trutnowo
181.	AZP 16-64/22	Trutnowo
182.	AZP 16-64/23	Trutnowo
183.	AZP 16-64/24	Trutnowo
184.	AZP 16-64/25	Trutnowo
185.	AZP 16-64/3	Galiny
186.	AZP 16-64/4	Galiny
187.	AZP 16-64/7	Galiny
188.	AZP 16-64/8	Galiny
189.	AZP 16-64/9	Galiny
190.	AZP 16-65/1	Borki Sędrowskie
191.	AZP 16-65/2	Borki Sędrowskie
192.	AZP 16-65/4	Gromki Króle
193.	AZP 16-65/5	Gromki Króle
194.	AZP 16-65/9	Kosy
195.	AZP 16-66/1*	Drawa
196.	AZP 16-66/10	Drawa
197.	AZP 16-66/11	Drawa
198.	AZP 16-66/12	Drawa
199.	AZP 16-66/13	Drawa
200.	AZP 16-66/14	Drawa
201.	AZP 16-66/15	Drawa
202.	AZP 16-66/16	Drawa
203.	AZP 16-66/17	Drawa
204.	AZP 16-66/18	Drawa
205.	AZP 16-66/19	Drawa
206.	AZP 16-66/2	Drawa
207.	AZP 16-66/20	Drawa
208.	AZP 16-66/21	Łabędnik Duży
209.	AZP 16-66/23	Bajdyty
210.	AZP 16-66/24	Bajdyty
211.	AZP 16-66/25	Bajdyty
212.	AZP 16-66/26	Bajdyty
213.	AZP 16-66/27	Bajdyty
214.	AZP 16-66/28	Bajdyty
215.	AZP 16-66/29	Bajdyty

216.	AZP 16-66/3	Drawa
217.	AZP 16-66/30	Bajdyty
218.	AZP 16-66/31	Bajdyty
219.	AZP 16-66/32	Bajdyty
220.	AZP 16-66/33	Bajdyty
221.	AZP 16-66/4	Bajdyty
222.	AZP 16-66/5	Bajdyty
223.	AZP 16-66/6	Bajdyty
224.	AZP 16-66/7	Bajdyty
225.	AZP 16-66/8	Bajdyty
226.	AZP 16-66/9	Bajdyty
Stanowiska archiwalne o nieustalonej lokalizacji		
227.	AZP 11-63/1	Molwity
228.	AZP 12-64/3	Lejdy
229.	AZP 12-65/6	Parkoszewo
230.	AZP 13-64/1	Nalikajmy
231.	AZP 13-64/2	Kiertyny
232.	AZP 13-64/3	Kiertyny
233.	AZP 14-62/3	Wojtkowo
234.	AZP 14-62/4	Wajsnory
235.	AZP 14-64/11	Ardapy
236.	AZP 14-64/12	Ardapy
237.	AZP 14-64/13	Wawrzyny
238.	AZP 14-64/14	Perkujki
239.	AZP 14-65/3	Szylina
240.	AZP 14-65/7	Gile
241.	AZP 14-65/8	Kinkajmy
242.	AZP 15-64/3	Osieka
243.	AZP 15-65/1	Węgoryty
244.	AZP 15-65/2	Węgoryty
245.	AZP 15-65/3	Węgoryty
246.	AZP 15-66/4	Sporwiny
247.	AZP 15-66/5	Łabędnik Duży
248.	AZP 15-66/6	Łabędnik Duży
249.	AZP 16-66/22	Bajdyty

* stanowiska wpisane do rejestru zabytków

11.5 Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określenie przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych

Na terenie gminy Bartoszyce nie był przeprowadzony audyt krajobrazowy, z którego można było przedstawić wnioski i rekomendacje bądź określić granice krajobrazów priorytetowych.

12 Układ komunikacyjny

Na układ komunikacyjny gminy składają się:

- Droga krajowa nr 51 (klasa techniczna GP)
- Droga krajowa nr 57 (klasa techniczna G)
- Droga wojewódzka nr 512 Pieniężno – Górowo Iław. – Bartoszyce (klasa techniczna G)
- Droga wojewódzka nr 512 Bartoszyce – Szczurkowo (klasa techniczna Z)
- Droga wojewódzka nr 592 Bartoszyce – Kętrzyn – Giżycko (klasa techniczna G)
- 25 dróg powiatowych (wszystkie w klasie technicznej Z)
- Drogi gminne

12.1 Drogi krajowe

Sieć drogowa gminy Bartoszyce składa się m. in. z dwóch dróg krajowych przecinających teren gminy z południa na północ stanowiąc jednocześnie połączenie gminy z Obwodem Kaliningradzkim. Na terenie gminy znajduje się również przejście graniczne obsługujące ruch samochodów ciężarowych i osobowych. Droga krajowa numer 51 (klasa techniczna GP) biegnie od Granicy Państwa przez Bezledy – Bartoszyce – Olsztyn – do Olsztynka. Natomiast droga numer 57 (klasa techniczna G) prowadzi z Bartoszyce przez Płęsy, Bisztynek, Biskupiec, Dźwierzuty, Szczytno, Wielbark, Chorzele, Rembielin, Przasnysz do Makowa Mazowieckiego.

12.2 Drogi wojewódzkie

Przez teren gminy Bartoszyce przebiegają również drogi wojewódzkie, o następujących klasach technicznych:

- 512 Pieniężno – Górowo Iław. – Bartoszyce, kl. techn. G;
- 512 Bartoszyce – Szczurkowo, kl. techn. Z;
- 592 Bartoszyce – Kętrzyn – Giżycko, kl. techn. G.

12.3 Drogi powiatowe

Przez obszar gminy przebiega 25 dróg powiatowych, administrowanych przez Zarząd Dróg Powiatowych w Dąbrowie k/Bartoszyce. Wszystkie drogi powiatowe posiadają klasę techniczną Z, zaś ich łączna długość wynosi około 150 km.

Tab 12.1 Wykaz dróg powiatowych z terenu gminy Bartoszyce.

Lp	Nr drogi	Przebieg drogi	Długość drogi [km]
1	1354 N	Głądy - Pieszkowo - Tolko	8.469
2	1384 N	Solno - Bezledy	2.993
3	1386 N	Kicina - Piasek - Bezledy - Łoskajmy	21.112
4	1388 N	Taplikajmy - Barciszewo - Markiny - DK 51	8.998
5	1390 N	Leginy - Liski - Sępopol - Ostre Bardo - Szczurkowo	4.212
6	1392 N	Bartoszyce - Szylina - Smolanka	6.315
7	1394 N	Witki - Sępopol - Dietrzychow - Gierkiny	4.557
8	1400 N	Krekole - Galiny - Maszewy	11.014
9	1402 N	Kosy - Bajdyty	7.581
10	1408 N	Kiersnowo - Trutnowo	2.430
11	1521 N	Barciszewo - Wojciechy	4.946
13	1539 N	Lejdy - Bezledy	2.212
14	1541 N	Kosty - Wajsnory - Rodnowo - Kotowo - Rogóż	7.769
15	1553 N	Posłusze - Bąsze	3.285
16	1555 N	Kiertyny Małe - Dąbrowa - Bartoszyce	7.225
17	1557 N	Spytajny - Ardapy	2.309
18	1559 N	Bartoszyce - Perkujki - Osieka - Galiny	12.316
19	1561 N	Galiny - Trutnowo - Wozławki	5.830
20	1563 N	Sędławki - Wardomy	7.082
21	1569 N	Wiatrowiec - Łabędnik	5.025
22	1571 N	Łabędnik - Bisztynek	4.301
23	1958 N	Maszewy - Gruda	4.612
24	1960 N	Wyreba - Kiersyty - Tolko	3.851
25	1981 N	Sporwiny - Sątoczno	0.954
Razem			149.40

Źródło: Zarząd Dróg Powiatowych w Dąbrowie koło Bartoszyce.

12.4 Drogi gminne

W granicach administracyjnych gminy sieć komunikacyjną będącą uzupełnieniem dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych stanowią drogi gminne. Numery dróg gminnych ich nazwy oraz przebieg znajdują się w tabeli poniżej.

Tab 12.2 Wykaz dróg gminnych

Lp.	Numer drogi	Nazwa drogi
1	120001N	Piersele – dr. kraj. nr 51
2	120002N	Żydowo – Zawiersze
3	120003N	gr. gm. – Merguny – dr. pow. nr 1386 N
4	120004N	Kiersyty – Sortławki
5	120005N	Gr. Gm. – Szczeciny – Wargielity – Wojciechy
6	120007N	Wojtowo – Burkarty
7	120008N	Wojciechy – Rodnowo
8	120009N	Borki Małe – dr. Woj. nr 512
9	120012N	Dr. Kraj. nr 51 – Wiplawki – Nalikajmy – dr. Woj. nr 512
10	120015N	Łojdy – dr. Kraj. nr 51
11	120016N	Bartoszyce – Osieka kol.

12	120017N	Połącze (wieś)
13	120018N	Dr. Gm. Nr 120016N – Płęsy – dr. Kraj. nr 51
14	120019N	Krawczyki - Klekotki
15	120020N	Krawczyki - Szwarunki
16	120021N	Szwarunki – dr. Gm. Nr 120020 N
17	120022N	Dr. Gm. Nr 120020 N – dr. Kraj. nr 57
18	120023N	Parkoszewo - Łapkiejmy
19	120024N	Nowe Witki – dr. Woj. nr 512 (Żydowo)
20	120027N	Szylina Mała (wieś)
21	120030N	Dr. Woj. nr 592 - Gile
22	120031N	Dr. Kraj nr 57 - Brzostkowo
23	120032N	Galiny kol. – dr. Kraj. nr 57
24	120033N	Dr. Kraj. nr 57 – Borki Sędrowskie - Gromki
25	120035N	Sokolica – gr. Gm (Różyna)
26	120036N	Sokolica - Spurgle
27	120038N	Drawa - dr. Woj. nr 592
28	120039N	Skitno (wieś)

Źródło: Urząd Gminy Bartoszyce

12.5 Kolej

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa nr 38, do 2001 roku obsługująca następujący ruch kolejowy:

- ruch towarowy na odcinku Białystok – Bartoszyce – Głomno. Ruch towarowy odbywa się jedynie na odcinku Białystok – Bartoszyce. Odcinek Bartoszyce – Głomno (stacja przeładunkowa) – od 2001 roku, ze względu na nieczynne kolejowe przejście graniczne Głomno – Bagrationowsk oraz zły stan techniczny torów, jest zamknięty dla ruchu
- ruch pasażerski na odcinku Bartoszyce – Korsze. Z dniem 1 lipca 2002 r. z powodu nierentowności trasy połączenie zostało zawieszona. Wraz z jego zamknięciem gmina pozostała bez żadnego kolejowego połączenia osobowego.

12.6 Szlaki turystyczne

Przez teren gminy przebiegają następujące szlaki turystyczne:

- Szlak rowerowy „**Green Velo**”. Jest to najdłuższy, spójnie oznakowany szlak rowerowy w Polsce. Przebiega głównie po asfaltowych drogach publicznych o niskim natężeniu ruchu pojazdów, przez obszar pięciu województw leżących we wschodniej części kraju: warmińsko-mazurskiego (397 km), podlaskiego (598 km), lubelskiego (414 km), podkarpackiego (459 km) i świętokrzyskiego (210 km). Niemal 580 km

(29% długości trasy) stanowią odcinki prowadzące przez tereny leśne, a 180 km (9% długości trasy) przypada na doliny rzek.

Na obszarze gminy Bartoszyce szlak rozpoczyna swój bieg w miejscowości Krawczyki i podąża dalej przez Galiny (przecinając drogę krajową nr 57), Kosy, Węgoryty, Dębiany, Maszewy, Pasarię, Lusiny. Mija po drodze jezioro Kinkajmskie. Za Sędławkami wpada na drogę wojewódzką nr 592. W ten oto sposób dochodzi do Bartoszc. Znajduje się tam jeden z punktów obsługi rowerzystów. W miejscu gdzie droga wojewódzka łączy się z drogą krajową nr 51 „Green Velo” pokrywa się z przebiegiem drogi krajowej, następnie skręcając w lewo na drogę wojewódzką nr 512 oraz kolejno odbijając w kierunku Skitna, aż do granicy gminy.

- **Szlak Bociani**, który rozciąga się na terenach gmin: Górowo Iławeckie, Bartoszyce, Sępole oraz poza granicami powiatu bartoszyckiego na terenie gmin Barciany i Srokowo. Szlak bocianich gniazd - to projekt realizowany od 1998 roku przez ornitologów badających okolice Żywkowa. Obejmuje on wsie Żywkowo, Toprzyny, Lejdy (gmina Bartoszyce), Szczurkowo, Lwowiec, Duje i Brzeźnica, gdzie skupiska bocianów są największe.
- **Szlak kajakowy rzeką Łyną** - należy do najpiękniejszych szlaków kajakowych Warmii i Mazur. Łyna płynie z południowego zachodu na północny wschód przez Bartoszyce do Sępole, skąd bardziej zdecydowanie ku granicy państwa. Pierwsza stacja wodna znajduje się na terenie gminy Bartoszyce w miejscowości Perkujki (8km od Bartoszc), następna w Bartoszcach; kolejny przystanek w miejscowości Szylina Mała (gmina Bartoszyce). Następne miejsce do wodowania znajduje się w Szylinie Wielkiej (gmina Bartoszyce), odległej o około 1 km od poprzedniej stacji. W Sępole na przystanku wodnym oprócz stacji znajduje się także miejsce, gdzie można zorganizować ognisko, a w planach jest również utworzenie pola namiotowego. Ostatni przystanek na Łynie znajduje się za Sępolem w miejscowości Stopki.
- Leśna ścieżka dydaktyczna „Dąbowy Las” znajduje się na terenie Leśnictwa Czarny Las przy drodze Galiny - Krawczyki, 200 m od drogi krajowej nr 57 i wsi Galiny. Trasa ścieżki przebiega przez las, który charakteryzuje się wielką różnorodnością gatunków drzew, krzewów i roślin runa. Trasa rozpoczyna się na parkingu leśnym i biegnie wzdłuż brzegu rzeki Pisy. Na trasie zachwycają wiekowe dęby szypułkowe,

lipy i potężne buki, ustawione są także tablice tematyczne informujące o zjawiskach w lesie i gospodarce leśnej.

- „Szlak generała J. H. Dąbrowskiego” - szlak bojowy wojsk generała Jana Henryka Dąbrowskiego z czasów wojen napoleońskich rozpościera się od strony Mrągowa, Dobrego Miasta przez Łaniewo, Lidzbark Warmiński, Górowo Iławeckie i dalej za granicę Prawdinsk, Bagrationowsk. Biegnie w kierunku miejscowości Ełk i trzykrotnie przekracza granicę państwową z Federacją Rosyjską,
- Trasa rowerowo-samochodowa „Trasa Kardynała Stefana Wyszyńskiego” – 126 km: Kętrzyn - Wilkowo - Bezląwki - Święta Lipka - Reszel - Sątopy - Bisztynek - Wozławki - Kiwity - Stoczek Warmiński - Krekole - Samolubie - Bartoszyce - Łabędnik - Łankiejmy - Grabno - Kętrzyn - Karolewo - Wilamowo (lotnisko).
- W gminie Bartoszyce istnieje również system 3 lokalnych tras rowerowych. Wszystkie mają formę zamkniętych pierścieni. Dwie z nich przebiegają przez obszar Ostoi Warmińskiej należącej do programu Natura 2000. Pierwsza z nich łączy Dąbrowę, Głomno, Bezledy i Kiertyny Wielkie, druga przebiega przez Tolko, Barciszewo, Wajsnory oraz Rodnowo. Trzecia trasa rozpoczyna się w mieście Bartoszyce i biegnie w kierunku Osieki, mijając Krawczyki, Galiny, Kosy, Węgoryty, Dębiany do Lusin. Na fragmencie od Lusin do Bartoszyce pokrywa się z istniejącym szlakiem „Green Velo”.

13 Infrastruktura techniczna

13.1 Gospodarka wodno-ściekowa

13.1.1 Sieć wodociągowa

W 2015 roku na terenie gminy Bartoszyce dostęp do sieci wodociągowej posiadało 98,7% wszystkich jej mieszkańców tj. o 3,2 punktu procentowego więcej niż w całym powiecie bartoszyckim. Liczba osób korzystających z instalacji wodociągowych rośnie niezmiennie od 2005 roku. Największy jej wzrost zanotowano w roku 2014, kiedy to liczba ludności z dostępem do sieci wodociągowej zwiększyła się o 11,2 punktu procentowego.

Tab. 13.1 Korzystający z sieci wodociągowej w % ogółu ludności w latach 2005-2015.

Nazwa	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gmina Bartoszyce	84.3	84.6	84.4	84.9	85.0	87.1	87.2	87.4	87.5	98.7	98.7
Powiat bartoszycki	87.3	87.5	87.6	87.8	88.0	89.3	89.4	89.6	89.7	95.5	95.5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Zaawansowanie rozwoju sieci wodociągowej na obszarze gminy można zaobserwować na podstawie tabeli poniżej. Wynika z niej, że długość sieci na przestrzeni ostatnich 10 lat zwiększyła się o 55 km (wzrost o 22%), natomiast dla powiatu bartoszyckiego wartość ta wyniosła 272.7 km (wzrost o 42%).

Tab. 13.2 Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej [km].

Nazwa	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gmina Bartoszyce	247.3	247.5	254.9	275.0	283.2	291.1	295.0	295.5	295.5	302.3	302.3
Powiat bartoszycki	647.2	664.3	711.5	731.1	746.1	787.3	838.7	868.3	884.2	909.6	919.9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Należy zauważyć, że zużycie wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy Bartoszyce wzrosło w latach 2005 – 2015 o 12,8% ($3,3 \text{ m}^3$). Jest to tendencja odwrotna do sytuacji w mieście Bartoszyce gdzie to zużycie spadło w analogicznym okresie o 11,8% (4 m^3). Na terenie powiatu bartoszyckiego zużycie wody utrzymuje się na stałym poziomie ok. 30 m^3 na osobę. Dodatkowo liczba osób korzystających z instalacji wodociągowej i przyłączy do poszczególnych budynków mieszkalnych w gminie Bartoszyce i powiecie bartoszyckim stale rośnie w przeciwieństwie do miasta Bartoszyce, gdzie pomimo rosnącej liczby przyłączy grupa osób korzystających z sieci wodociągowej nieustannie spada.

Tab. 13.3 Podstawowe dane o zmianach zachodzących w sieci wodociągowej gminy bartoszyce w latach 2005-2015

Nazwa	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca [m ³]											
Powiat bartoszycki	30.0	29.8	29.2	29.6	28.6	29.0	28.8	29.0	29.8	29.5	30.2
Bartoszyce	33.9	33.1	31.9	32.5	31.7	31.5	30.5	30.3	30.2	30.3	29.9
Gmina Bartoszyce	25.7	26.6	24.8	25.5	25.6	25.4	25.7	26.1	26.5	27.7	29.0
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]											
Powiat bartoszycki	6 128	6 203	6 381	6 486	6 671	6 925	7 136	7 272	7 366	7 416	7 508
Bartoszyce	1 669	1 697	1 727	1 731	1 762	1 780	1 838	1 853	1 865	1 870	1 880
Gmina Bartoszyce	1 485	1 490	1 505	1 587	1 673	1 749	1 790	1 815	1 827	1 861	1 883
ludność korzystająca z sieci wodociągowej											
Powiat bartoszycki	54 497	54 246	53 925	53 749	53 572	54 849	54 592	54 405	54 023	57 141	56 716
Bartoszyce	25 035	24 866	24 701	24 547	24 415	24 607	24 396	24 293	24 107	24 015	23 785
Gmina Bartoszyce	9 290	9 301	9 282	9 300	9 293	9 609	9 695	9 668	9 684	10 858	10 861

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Na terenie gminy Bartoszyce znajduje się 9 ujęć wód głębinowych, których wykaz z obszarem jaki zaopatrują w wodę przedstawia poniższa tabela.

Tab. 13.4 Ujęcia wód głębinowych na terenie gminy Bartoszyce

L.p.	Ujęcie	Miejscowości zaopatrywane w wodę z ujęcia	Rodzaj studni, głębokość
1	Bezledy	35 - Bezledy, Bąsze, Ganitajny, Głomno, Karolewko, Kiertyny Małe, Kiertyny Wlk., Kisity, Kromarki, Leginy, Łapkajmy, Łojdy, Łoskajmy, Markiny, Molwity, Nowe Witki, Parkoszewo, Piergozy, Pilwa, Posłusze, Spytajny, Zawiersze, Żydowo, Nalikajmy, Wiplawki, Wola, Piersele, Lejdy, Styligi, Falczewo, Solno, Dądrawa kok, Skitno, Szylina Wlk., Wirwilty	2 w 74; 75
2	Galiny	5 -Galiny, Borki Sędrowskie, Ciemna Wola, Trutnowo, Galinki	2 w 138; 135
3	Kinkajmy	6 - Kinkajmy, Dębówko, Gile, Witki, Sędławki, Karolewka	2 w 90; 87
4	Łabędnik	6 - Łabędnik, Bieliny, Bajdyty, Matyjaszki, Sokolica, Różyna	2 w 122; 124
5	Maszewy Wiatrowiec, Łobzowo gm. Sępopol	13 - Maszewy, Nuny, Dębiany, Wiatrowiec, Węgoryty, Kosy, Wardomy, Łabędnik M, Gruda, Glitajny, Lusiny, Czerwona Górka Łobzowo	2 w 81; 82
6	Osieka	5 - Osieka, Bukowo, Lipina, Perkujki, Ardapy	2 w 98;115

7	Szwa runy	7 - Szwaruny, Brzostkowo, Minty, Płęsy, Szwarunki, Krawczyki, Klekotki	2 w 93; 94
8	Tolko	16 -Tolko, Borki, Kiersyty, Sortławki, Rodnowo, Wyręba, Wajsnory, Kicina Wargielity, Wojtkowo, Szczeciny, Burkarty, Wojciechy, Barciszewo, Merguny, Taplikajmy	2 w 93; 93
9	Gromki	2- Gromki, Króle	1 w 60

Źródło: Urząd gminy Bartoszyce

13.1.2 Sieć kanalizacyjna

Gmina Bartoszyce jest bardzo słabo skanalizowana. Na jej terenie znajduje się 7 oczyszczalni ścieków oraz kilkadziesiąt oczyszczalni przydomowych. Projektowana przepustowość oczyszczalni ścieków wynosiła na rok 2015 wynosiła 509 m³ na dobę. Ilość ścieków odprowadzona do sieci wynosiła ok. 200 m³ na dobę. W ciągu całego 2015 roku oczyszczono ok. 78 dam³ ścieków.

Tab. 13.5 Podstawowe dane dotyczące wytwarzania i oczyszczania ścieków w gminie Bartoszyce [m3]

	Przepustowość oczyszczalni ścieków na dobę	Ilość odprowadzanych ścieków na dobę	Ilość odprowadzonych ścieków ogółem w 2015r.	Ilość oczyszczonych ścieków ogółem w 2015r.
Gmina Bartoszyce	509	200	78 000	78000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Zaawansowanie rozwoju sieci kanalizacyjnej na terenie gminy można zaobserwować na podstawie danych z tabeli poniżej. Wynika z niej jasno, że długość sieci kanalizacyjnej na przestrzeni ostatnich 10 lat uległa znacznemu wydłużeniu: z 17,6 km w roku 2005 do 62 km w roku 2015. Dynamika wzrostu długości sieci kanalizacyjnej jest znacznie wyższa niż dynamika wzrostu długości sieci wodociągowej (w latach 2005-2015 długość sieci wodociągowej wzrosła o 18%, natomiast sieci kanalizacyjnej o 71%). Wpłynęło to na zmniejszenie dysproporcji pomiędzy stanem skanalizowania i zwodociągowania gminy. Znacznie wzrosła również liczba ludności korzystająca z sieci kanalizacyjnej. Dostęp do sieci kanalizacyjnej, wg danych GUS w roku 2015 miało 4 649 mieszkańców gminy Bartoszyce. Ilość odprowadzonych ścieków w tym samym czasie wyniosła 78 dam³. Dla porównania w 2005 roku z kanalizacji korzystało 2 443 mieszkańców gminy i odprowadzono wtedy 70 dam³. W latach 2005 – 2015 wzrost liczby mieszkańców gminy korzystających z sieci kanalizacyjnej wyniósł 90%.

Tab. 13.6 Rozwój kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Bartoszyce

Nazwa	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Powiat bartoszycki	59.3	59.4	60.5	60.6	60.9	61.4	61.8	62.1	61.8	68.3	69.2
Bartoszyce	87.5	87.6	90.4	90.5	90.7	91.1	91.6	91.7	91.7	99.6	99.6
Gmina Bartoszyce	22.2	23.0	22.9	22.9	22.9	24.0	24.7	25.1	25.3	37.6	42.2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Trzeba podkreślić, że na tle powiatu bartoszyckiego i miasta Bartoszyce ogólny procent ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej jest najniższy i wynosił w 2015 roku zaledwie 42,2%. Oznacza to, że pomimo stałego wzrostu długości sieci kanalizacyjnej w gminie istnieje potrzeba dalszego uzbrajania w infrastrukturę sanitarną oraz wodociągową.

Tab. 13.7 Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności w latach 2005-2015

Nazwa	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]										
Powiat bartoszycki	106.2	115.2	126.5	130.4	131.4	132.5	138.7	148.4	148.4	175.5	189.4
Bartoszyce	36.2	36.2	49.6	50.6	50.9	50.9	50.9	51.2	51.2	51.6	52.5
Gmina Bartoszyce	17.6	23.6	23.6	24.3	24.3	25.0	26.4	27.3	27.3	53.8	62.0
ścieki odprowadzone [dam ³]											
Powiat bartoszycki	1 752.3	1 739.2	1 810.0	1 819.7	1 703.9	1 444	1 412	1 590	1 509.0	1 386.0	1 286.0
Bartoszyce	1 177.3	1 158.6	1 193.4	1 200.4	1 087.6	1 039	982	974	925.0	841.0	729.0
Gmina Bartoszyce	70.3	71.8	75.7	75.7	74.0	69	67	74	73.0	64.0	78.0
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej											
Powiat bartoszycki	36 974	36 837	37 260	37 109	37 037	37 736	37 714	37 719	37 221	40 881	41 116
Bartoszyce	22 430	22 292	22 864	22 721	22 636	22 828	22 743	22 661	22 497	24 327	24 092
Gmina Bartoszyce	2 443	2 525	2 518	2 512	2 499	2 644	2 745	2 777	2 799	4 135	4 649

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

13.2 Gospodarka odpadami

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r., poz. 21 z późn. zm.), odpadami komunalnymi nazywa się odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych. Głównymi źródłami odpadów komunalnych na terenie gminy są gospodarstwa domowe, handel, usługi, szkolnictwo, obiekty turystyczne oraz obiekty działalności gospodarczej i wytwórczej.

Ryc. 13.1 Podział województwa na Regiony Gospodarki Odpadami

Źródło: Plan Gospodarki Odpadami Dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2022

W województwie warmińsko – mazurskim wyodrębniono 5 regionów gospodarki odpadami komunalnymi. Gmina Bartoszyce należy do Regionu Centralnego, który obejmuje również miasto Olsztyn, powiaty lidzbarski (gminy miejska i wiejska Lidzbarku Warmińskiego, Orneta, Kiwity, Lubomino), mrągowski (gmina wiejska i miejska Mrągowo, Mikołajki, Piecki, Sorkwity), olsztyński (gmina Biskupiec, Barczewo, Dobre Miasto, Dywity, Jeziorany, Gietrzwałd, Purda, Stawiguda, Świątki, Kolno), piski (Pisz, Ruciane- Nida),

szczycieński (gmina wiejska i miejska Szczytno, Dźwierzuty, Rozłogi, Wielbark, Jedwabno, Pasyma, Świątajno) oraz powiat kętrzyński (Korsze) i powiat bartoszycki (gmina wiejska i miejska Bartoszyce, gmina wiejska i miejska Górlowo Haweckie, Sępopol)

Odpowiedzialność za organizację gospodarki odpadami w omawianym regionie ponosi Olsztyński Zakład Komunalny Sp. z o.o. w Olsztynie oraz Zakład Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. w Bartoszycach. Instalacje regionalne do przetwarzania odpadów komunalnych w Regionie Centralnym zlokalizowane są w Olsztynie i Wysiece. Na terenie gminy jest czynne składowisko ZGO Sp. z o.o. o pojemności 388 500 m³.

Tab. 13.8 Regionalna instalacja do przetwarzania odpadów komunalnych w gminie Bartoszyce

Właściciel /Zarządzający	Lokalizacja	Instalacja regionalna	Charakterystyka	Zdolność przerobowa	Data	
					rozpoczęcia eksploatacji	zakończenia eksploatacji
Zakład Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. ul. Zbożowa 8 11-200 Bartoszyce	Wysieka, gm. Bartoszyce	Składowisko odpadów	kwatery III	388 500 m ³ pojemność pozostała* 340 500 m ³	2011	2028
			kwatery II	300 000 m ³	2019	2035
			Kwaterna odpadów niebezpiecznych (azbest)	33 000 m ³	2016	nie określono
		Kompostownia odpadów zielonych i innych bioodpadów	Kompostownia pryzmowa	3 000 Mg/rok	2010	nie określono

*pojemność pozostała do wykorzystania na 31.12.2015r.

Źródło: Planu gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2016-2022

W roku 2015 odebrano od właścicieli nieruchomości w Punktach Selekttywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych oraz poprzez specjalistyczne firmy posiadające wymagane przepisami prawa zezwolenie następujące frakcje odpadów:

Tab. 13.9 Ilości i frakcje odpadów komunalnych wytworzonych na terenie gminy Bartoszyce

Kod odpadu	Grupa odpadu	Ilość (Mg)
15 01 01	opakowania z papieru i tektury	6,5
15 01 02	opakowania tworzyw sztucznych	57,7
15 01 07	opakowania ze szkła	76,1
17 01 07	zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia	23,2
20 01 01	papier i tektura	30,6
20 01 23	urządzenia zawierające freon	0,7
20 01 33	baterie i akumulatory łącznie z bateriami i akumulatorami wymienionymi oraz niesortowane i akumulatory zawierające te baterie	0,1

20 02 01	odpady ulegające biodegradacji	78
20 03 01	niesegregowane odpady komunalne	1517,4
20 03 07	odpady wielkogabarytowe	19,8
20 02 03	inne odpady nieulegające biodegradacji	2,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi za rok 2015” z Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Wiejskiej Bartoszyce

W roku 2015 wytworzono 1792,7 Mg odpadów komunalnych w tym 84,64% stanowią niesegregowane odpady komunalne. Masa odpadów komunalnych poddanych innym niż składowanie procesem przetwarzania wynosi 851,8 Mg w roku 2015.

Ilość wytwarzanych niesegregowanych odpadów komunalnych w gminie rośnie nieustannie od 2005 roku. Dla porównania na terenie miasta Bartoszyce masa zebranych niesegregowanych odpadów komunalnych spadła w roku 2015 o ok. 80 Mg w stalunku do 2005 roku.

Tab. 13.10 Zmieszane odpady komunalne zebrane na terenie gminy Bartoszyce w latach 2005-2015 [Mg].

Nazwa	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bartoszyce	6 899.25	7 083.45	7 397.30	7 693.01	7 441.82	7 085.06	7 177.64	6 681.44	6 799.63	6 304.64	6 819.36
Gmina Bartoszyce	516.05	518.10	594.28	839.34	676.48	1 156.57	1 270.06	1 534.85	1 168.28	1 290.47	1 517.46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

13.3 Aglomeracja wodno-ściekowa

Agglomeracja Bartoszyce początkowo została wyznaczona Rozporządzeniem Nr 59 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 07.13.2005r (dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurski. Nr 202 poz. 2124). Obszar aglomeracji Bartoszyce obejmował Gminę Miejską Bartoszyce oraz miejscowości z terenów wiejskich Gminy Bartoszyce: Nalikajmy, Leginy, Wiplawki, Łojdy, Dąbrowa, Skitno, Jarkowo, Falczewo, Wirwilty, Wiatrak, Spytajny, Ceglarki, Sędławki, Wawrzyny, Połęczce, Płęsy, Osieka, Bukowo, Krawczyki, Szawruny, Minty, Ciemna Wola, Galiny, Okopa, Karolewko, Dębówko, Witki, Gile.

Wyznaczona w takim kształcie aglomeracja nie była w stanie do 2015 r. spełnić wymaganych kryteriów zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2010 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszaru i granic aglomeracji (Dz. U. Nr 137, poz. 922). Przy wyznaczaniu aglomeracji istotna była opłacalność realizacji na danym terenie sieci kanalizacji komunalnej. Według rozporządzenia wskaźnik długości sieci nie mógł być mniejszy niż 90 mieszkańców na 1 km sieci. W 2012 r. wskaźnik ten dla gminy Bartoszyce wynosił 33,58 mieszkańca na 1 km sieci.

W związku z powyższym została ponownie wyznaczona aglomeracja Bartoszyce (Dz. Urz. Woj. Warmińsko- Mazurski. z 2013 r., poz. 2075), nowo wyznaczony obszar obejmuje swym zasięgiem jedynie teren miasta Bartoszyce.

13.4 Elektroenergetyka

Na terenie gminy Bartoszyce nie ma linii energetycznych najwyższych napięć, nie ma również planów ich budowy. Aktualnie na terenie gminy występują następujące urządzenia elektroenergetyczne:

- linia wysokiego napięcia 110 kV relacji Lidzbark Warmiński – Bartoszyce – Korsze o łącznej długości na terenie gminy 17 km,
- 10 ciągów terenowych linii średniego napięcia o łącznej długości 290,9 km (w tym 3,1 km linii kablowych),
- linie niskiego napięcia, których długość na terenie gminy Bartoszyce wynosi 330,7 km, w tym 55,6 km to linie kablowe,
- 201 stacji transformatorowych 15/0,4 kV w tym 12 abonenckich.

Gmina Bartoszyce zasilana jest z głównego punktu zasilania zlokalizowanego na terenie miasta Bartoszyce (GPZ Bartoszyce), a następnie poprzez stacje transformatorowe 15/04kV energia elektryczna rozprowadzana jest do odbiorców.

Tab. 13.11 Długość linii energetycznych na terenie gminy Bartoszyce

		Linie wysokich napięć 100kV	Linie średniego napięcia 15kV	Linie niskiego napięcia 0,4 kV
Długość linii	Napowietrznych	17 km	287,8 km	50,7 km
	kablowych	-	3,1km	0,7 km

Źródło: Opracowane na podstawie „Projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliw gazowe dla gminy Bartoszyce na lata 2015-2030”

Tab. 13.12 Stacje transformatorowe średniego napięcia na terenie gminy Bartoszyce

Stacje transformatorowe	Ilość stacji 15/0,4 kV	Moc stacji 15/04 kV	Szczytowe obciążenie gminy	
sieciowe	189	16 150 kV	2014	3,7 MW
abonenckie	12	3 100 kV	2015	4,4 MW

Źródło: Opracowane na podstawie „Projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliw gazowe dla gminy Bartoszyce na lata 2015-2030”

Z danych zamieszczonych w projekcie założeń do planu w ciepło, energię elektryczną i paliw gazowe dla gminy Bartoszyce na lata 2015-2030 wynika, że zużycie energii elektrycznej w latach 2012 – 2014 ulegało systematycznemu spadkowi przy jednoczesnym

wzroście liczby odbiorców prądu. W 2014 r. za ponad połowę zużycia energii elektrycznej na obszarze gminy odpowiadały gospodarstwa domowe i rolne (7 416 MWh).

Tab. 13.13 Szacunkowa liczba odbiorców i zużycia energii elektrycznej na terenie gminy Bartoszyce w latach 2012-14

	2012		2013		2014	
	Liczba odbiorców umownych [szt.]	Obliczeniowe zużycie energii elektrycznej [MWh]	Liczba odbiorców umownych [szt.]	Obliczeniowe zużycie energii elektrycznej [MWh]	Liczba odbiorców umownych [szt.]	Obliczeniowe zużycie energii elektrycznej [MWh]
Gmina Bartoszyce	3 797,40	14 586,16	3 802,35	14 034,57	3 811,00	13 651,48

Źródło: Opracowane na podstawie „Projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliw gazowe dla gminy Bartoszyce na lata 2015-2030”

13.5 Zaopatrzenie w gaz

Na terenie gminy wiejskiej Bartoszyce znajdują się gazociągi dystrybucyjne Polskiej Spółki Gazownictwa.

Do gminy Bartoszyce doprowadzany jest gaz ziemny wysokometanowy za pośrednictwem gazociągów wysokiego ciśnienia relacji:

- Olsztyn– Bartoszyce– DN 100, rok budowy 1987;
- Kętrzyn- Bartoszyce– DN 200, rok budowy 1994.

Ponadto do stacji redukcyjno – pomiarowych gaz doprowadzają odgałęzienia od głównych szlaków:

- DN 100 odgałęzienie do SRP Bartoszyce, rok budowy 1987,
- DN 200 odgałęzienie do SRP Wiatrak, rok budowy 1994,
- DN 200 odgałęzienie SRP Bartoszyce – odgałęzienie SRP Wiatrak, rok budowy 1994.

Długość czynnej sieci gazowej na terenie gminy Bartoszyce w 2014 roku wynosiła 36 km. Według danych na z 2014 roku tylko 4 miejscowości gminy leżące w sąsiedztwie miasta Bartoszyce były zgazyfikowane: Wiatrak, Wawrzyny, Okopa, Połęczce.

W 2015 r. w gminie Bartoszyce 76 gospodarstw było odbiorcami gazu. Z tego 60 wykorzystywało gaz do ogrzewania mieszkania. Nie jest to wielka liczba, szczególnie w stosunku do całego powiatu bartoszyckiego, jednakże zauważalny jest stały wzrost liczby gospodarstw korzystających z sieci gazowej. W okresie lat 2005-2015 wielkość zużycia gazu liczona w m³ spadła o 5 %.

Tab. 13.14 Zużycie gazu w latach 2005-2015 na obszarze gminy Bartoszyce i powiatu bartoszyckiego

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	odbiorcy gazu										
Powiat bartoszycki	6 799	6 507	6 516	9 267	9 246	8 473	9 176	8 381	8 277	8 965	8 932
Gmina Bartoszyce	44	42	44	50	52	52	52	62	63	76	76
	odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem										
Powiat bartoszycki	1 534	1 564	1 639	1 672	1 728	1 477	1 453	1 857	1 856	2 243	2 201
Gmina Bartoszyce	30	29	21	35	37	32	31	48	50	61	60
	zużycie gazu w tys. m ³										
Powiat bartoszycki	3 758,90	3 713,30	3 228,60	3 726,80	3 155,40	3 362,40	3 103,40	3 111,2	3 029,7	2 851,3	2 856,4
Gmina Bartoszyce	60,50	54,90	50,70	52,80	52,80	56,20	51,80	66,3	52,6	57,6	57,7
	ludność korzystająca z sieci gazowej										
Powiat bartoszycki	26 798	26 590	26 426	26 212	26 188	26 265	26 027	25 789	25 522	25 362	25 111
Gmina Bartoszyce	152	152	151	151	176	215	221	234	249	255	266

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

13.6 Zapotrzebowanie w energię ciepłą

Zabudowa na terenie gminy Bartoszyce jest rozproszona, więc na terenie gminy nie ma większych zcentralizowanych systemów ciepłowniczych. Własne kotłownie opalane najczęściej paliwami tradycyjnymi (węgiel, drewno) wykorzystywane są przez większość gospodarstw domowych, budynków administracji publicznej i zakładów pracy. Zużycie węgla przez podmioty indywidualne jest trudne do oszacowania.

Scentralizowana sieć ciepłownicza występuje jedynie w większych miejscowościach i dotyczy zabudowy wielorodzinnej. Kotłownie osiedlowe zlokalizowane są w:

- Bezledach– własność spółdzielni mieszkaniowej, „Północ”– 2 kotły WCO 80A o łącznej mocy 4,4 MW wykorzystujące jako paliwo miał węglowy,
- Tolko– 4 kotły o łącznej mocy 1,2 MW,
- Łabędniku– 2 kotły o łącznej mocy 960 kW,
- Galinach– kocioł o mocy 250 kW.

13.7 Telekomunikacja

Na terenie gminy Bartoszyce znajduje się 5 masztów telekomunikacyjnych zlokalizowanych w następujących miejscowościach (na podstawie beta.btsearch.pl, stan na 09.2016 r.):

- Przejście Graniczne Bezledy,
- Bezledy,
- Łabędnik,
- Węgoryty,
- Pilwa.

Poniższa tabela przedstawia wykaz pozwoleń radiowych dla stacji bazowych telefonii komórkowej. Należy mieć jednak na uwadze, iż wydanie pozwolenia nie jest tożsame z faktem zbudowania i uruchomienia stacji oraz rozpoczęciem świadczenia usług.

Tab. 13.15 Wykaz wydanych przez Prezesa UKE pozwoleń radiowych dla stacji bazowych telefonii komórkowej (stan na 25.11.2016r.)

Nazwa Operatora	Nr Decyzji	Rodzaj decyzji	Data ważności	Dł geogr stacji	Szer geogr stacji	Miejscowość	Lokalizacja	IdStacji	TERYT
Orange Polska S.A.	CDMA450/14/0264/3/13	zmP	2016-12-17	20E43'44"	54N16'44"	Pilwo	dz. nr 4/11	0922	2801032
NORDISK POLSKA Sp. z o.o.	CDMA420/8/0406/1/11	P	2020-12-31	20E43'38"	54N19'22"	Bezledy	dz. nr 12/13	44404	2801032
Orange Polska S.A.	MNET/15/44716/4/15	zmP	2022-09-30	20E39'53"	54N22'11"	Bezledy	Dz. nr 3/25	4422	2801032
T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/44746/4/16	zmP	2022-09-30	20E43'38"	54N19'22"	Bezledy	Dz. nr 12/13	34746	2801032
P4 Sp. z o.o.	MNET/4/0773/2/16	zmP	2023-07-31	20E50'03"	54N14'22"	Ceglarki	dz. nr 15/2	BAR0003	2801032
Orange Polska S.A.	MNET/15/44803/4/14	zmP	2022-09-30	20E43'44"	54N16'44"	Łojdy	Pilwa 4\11	0922	2801032
P4 Sp. z o.o.	MNET/4/5426/1/16	P	2026-09-30	20E43'29"	54N19'42"	Bezledy	34A, dz. nr 19/9	BAR0401	2801032
POLKOMTEL Sp. z o.o.	GSM900/1/2759/3/13	zmP	2018-03-31	20E43'38"	54N19'22"	Bezledy	dz. nr 12/13	44404	2801032
AERO 2 Sp. z o.o.	UMTS900/5/4076/1/13	P	2023-06-30	20E55'02"	54N10'21"	Węgoryty	11-214 Węgoryty, dz. nr 97/4, gm. Bartoszyce	43993	2801032
AERO 2 Sp. z o.o.	UMTS900/5/4128/1/13	P	2023-06-30	20E43'38"	54N19'22"	Bezledy	dz. nr 12/13	44404	2801032
T-Mobile Polska S.A.	MNET/11/44809/5/16	zmP	2022-09-30	20E57'52"	54N11'19"	Bartoszyce	Łabędnik Duży 41, Dz. nr 70/2	34809	2801032

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Komunikacji Elektronicznej

Legenda do wykazów:

P - pozwolenie radiowe

zmP – zmiana pozwolenia

13.6 Odnawialne źródła energii

13.7.1 Energia słoneczna

Nasłonecznienie gminy Bartoszyce należy do niższych w Polsce i wynosi ok 996 kWh/m² warto jednak wspomnieć że prócz samego nasłonecznienia ważnym współczynnikiem decydującym o zasobach energetycznych jest usłonecznienie czyli czas w którym świeci słońce. Usłonecznienie w gminie Bartoszyce wynosi ok. 36-38% i jest jednym z najwyższych w Polsce. Gmina Bartoszyce ma nieco niższy uzysk energii niż inne rejony kraju, natomiast wysoki wskaźnik usłonecznienia powoduje, że uzyskiwana tu energia słoneczna należy do najbardziej stabilnych. Atutem gminy Bartoszyce jest więc jedno z najwyższych w Polsce usłonecznień co sprawia, iż instalacje znajdujące się na terenie gminy należą do najstabilniejszych w kraju. Obecnie na terenie gminy Bartoszyce omawiane źródło energii odnawialnej nie jest wykorzystywane.

13.7.2 Energia geotermalna

Gmina Bartoszyce leży na obszarze o bardzo niskim strumieniu ciepłym z wnętrza Ziemi i nie ma potencjału na wykorzystanie energii geotermalnej. Ogrzewanie pomieszczeń jest ekonomicznie uzasadnione w przypadku wykorzystania wód o temperaturze powyżej 80°C. Na terenie powiatu bartoszyckiego rozpoznano zaleganie wód o temperaturze 30-45°C (na głębokościach 2000-2500 m). Takie wody ze względów opłacalności ekonomicznej mogą być wykorzystywane do hodowli ryb i celów rekreacyjnych (baseny, pływalnie), natomiast wykorzystanie ich do celów grzewczych i ciepłej wody użytkowej wymagałoby dodatkowego podgrzania. Istnieje jednak możliwość korzystania z energii geotermalnej za pośrednictwem pomp ciepła – zarówno w zabudowie jednorodzinnej, jak i w obiektach użyteczności publicznej.

13.7.3 Energia wiatru

Obszar gminy należy do II (bardzo korzystnej) strefy uwiętrznienia (wg Prof. Haliny Lorenc), więc stwarza potencjalnie bardzo dobre warunki do tworzenia elektrowni wiatrowych. W gminie Bartoszyce ogólna gęstość mocy wiatru na wysokości 30 m n.p.g. należy do średnich z możliwą do pozyskania energii od 1000 kWh do 1250 kWh na metr kwadratowy w ciągu roku. W chwili obecnej nie ma planów budowy elektrowni wiatrowych na terenie gminy, dodatkowo przy obecnie obowiązujących przepisach ustawy z dnia 20 maja

2016 rok o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 961) lokalizacja dużych instalacji na terenie naszego kraju jest bardzo ograniczona.

13.7.4 Energia biomasy

Biomasa to paliwo pochodzenia organicznego. Biomagę można podzielić na biopaliwa, biogaz i biomasę stałą. Biomasa może być pozyskiwana z:

- leśnictwa,
- odpadów organicznych komunalnych,
- upraw roślin energetycznych i rolniczych,
- odpadów w gospodarce leśnej i przemyśle meblarskim,
- osadów ściekowych.

Biomasa jest aktualnie największym źródłem energii odnawialnej wykorzystywanym w Polsce. W polskich warunkach, w najbliższej perspektywie należy się spodziewać znacznego wzrostu zainteresowania wykorzystaniem drewna i słomy, a naturalnym kierunkiem rozwoju ich wykorzystania jest i będzie produkcja energii cieplnej. W przypadku gminy Bartoszyce będącej gminą rolniczą, zarówno drewno jak i słoma mogą stanowić bardzo duży zasób paliwa dla celów wytwarzania energii biomasy.

W gminie Bartoszyce planowane jest obecnie powstanie małej biogazowni rolniczej w miejscowości Nalikajmy o mocy 250 kW energii elektrycznej i 326 kW energii cieplnej, do której zaopatrzenia potrzeba ok. 60 ha upraw roślin.

13.7.5 Energia wodna

Głównym ciekim wodnym na terenie gminy Bartoszyce jest rzeka Łyna, innym większym ciekim wodnym jest rzeka Pisa o całkowitej długości 42 km. Największym zbiornikiem wodnym na terenie gminy jest jezioro Kinkajmskie .

Na terenie gminy Bartoszyce nie ma żadnych elektrowni wodnych, na rzece Łyna działa obecnie 7 małych elektrowni wodnych należących do spółki ENERGA WYTWARZANIE SA. W bezpośrednim sąsiedztwie gminy Bartoszyce zlokalizowane są 4 na terenie gminy Lidzbark Warmiński i miasta Lidzbark Warmiński. Wobec dobrych warunków hydrologicznych Łyny powstała koncepcja stworzenia kaskady spiętrzającej na

dolnym odcinku Łyny pomiędzy Lidzbarkiem Warmińskim i granicą państwa, koncepcja ta zakłada powstanie 6 progów spiętrzających i budowę małych elektrowni wodnych. Planowana sytuacja progów to: Wojdyty, Kotowo, Ardapy, Bartoszyce, Szylina Mała i Smolanka. Do roku 2014 powstały pierwsze dwie elektrownie wodne w miejscowości Wojdyty (2 turbiny po 300 kW każda, wybudowania 2002r.) oraz Kotowo (turbina 490 kW powstała 2009r.). Według danych ujętych w programie małej retencji dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2015-2016 planowany był próg spiętrzający w miejscowości Ardapy, który ma mieć wysokość 3,7 m, a w miejscowości Szylina Mała 3,2 m. Elektrownia wodna w Ardapach ma mieć moc około 650 kW, a w Szylinie Małej około 600 kW.

14 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu

14.1 Stan prawny gruntów

Stan prawny gruntów zlokalizowanych na terenie gminy Bartoszyce został opracowany w oparciu o dane Starostwa Powiatowego w Bartoszycach. Struktura władania gruntami na terenie gminy została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tab. 14.1 Studium władania gruntami

Wyszczególnienie	Powierzchnia ewidencyjna (ha)	Udział (%)
Grunty SP z wyłączeniem przekazanych w użytkowanie wieczyste	11246	26.3
Grunty SP przekazane w użytkowanie wieczyste	132	0.3
Grunty spółek SP, przedsiębiorstw państwowych i innych państwowych osób prawnych	0,3	0.0
Grunty gmin i związków międzygminnych z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	798	1.9
Grunty gmin i związków międzygminnych przekazanych w użytkowanie wieczyste	61	0.1
Grunty, które są własnością samorządowych osób prawnych oraz grunty, których właściciele są nieznani	0	0.0
Grunty osób fizycznych	27167	63.6
Grunty spółdzielni	3	0.0
Grunty kościołów i związków wyznaniowych	79	0.2
Wspólnoty gruntowe	0	0.0
Grunty powiatów z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	231	0.5
Grunty powiatów przekazane w użytkowanie wieczyste	0	0.0
Grunty województw z wyłączeniem przekazanych w użytkowanie wieczyste	79	0.2
Grunty województw przekazane w użytkowanie wieczyste	0	0.0
Grunty będące przedmiotem własności i władania osób innych niż wymienione wyżej	2925	6.8
Razem:	42721	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie zbiorczego zestawienia gruntów, stan na 01.01.2015 r.

14.2 Zagospodarowanie przestrzenne

Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy charakteryzuje się zabudową jednorodziną i zagrodową ukształtowaną historycznie w formie niewielkich jednostek osadniczych. Sieć osadnicza połączona jest systemem komunikacji drogowej oraz dodatkowo uzupełniona komunikacją kolejową (obecnie niewykorzystywana). Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna koncentruje się w miejscowościach zlokalizowanych przy granicy z miastem Bartoszyce. Zabudowa ta w większości powstawała od lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia to chwili obecnej. Kształtuje się przeważnie do dwóch kondygnacji nadziemnych wraz z poddaszem użytkowym. Rozwój zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej przy granicy z miastem Bartoszyce związany jest z chęcią osiedlania się ludności miejskiej na terenach mniej zurbanizowanych. Tereny te są atrakcyjne osadniczo z uwagi na bliskie położenie w stosunku do miasta (miejsca pracy, nauki, atrakcji kulturalnych itp.), wyposażenie w infrastrukturę techniczną, dobrą dostępność komunikacyjną. Zabudowa zagrodowa dominuje w miejscowościach oddalonych od miasta. Oparta jest w dużej mierze na starym osadnictwie pruskim i związana jest najczęściej z prowadzeniem działalności rolniczej. Oprócz wyżej wymienionych rodzajów zabudowy, należy zwrócić uwagę na występowanie na terenie gminy Bartoszyce zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej popegeerowskiej m.in. w miejscowościach Tolko, Wojciechy, Galiny i Bezledy. Na tych terenach działania powinny skupić się na poprawie stanu technicznego substancji budynkowej, poprawie jej walorów użytkowych i estetycznych.

W przestrzeni gminy można wyróżnić następujące obszary:

- obszar wysoczyzny morenowej,
- obszar wysoczyzny morenowej wododziałowej,
- obszar doliny rzeki Łyny,
- obszar doliny rzeki Pisy i zlewni jeziora Kinkajmskiego,
- kompleksy leśne,
- tereny zabudowane,
- tereny rolne.

Obecny układ miejscowości na terenie gminy jest wynikiem rozwoju sieci drogowej i kolejowej. Większość miejscowości na terenie gminy zlokalizowana jest wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych, tj. drogi krajowej, dróg wojewódzkich i powiatowych oraz linii

kolejowych. Duży wpływ na rozwój osadnictwa na terenie gminy Bartoszyce miały czasy od końca II wojny światowej do 1989 r. W okresie tym silnie rozwijały się Państwowe Gospodarstwa Rolne a wraz z nimi obszary zurbanizowane. Obecnie duży wpływ na rozwój gminy ma miasto Bartoszyce leżące w centrum granic administracyjnych gminy. Jego wpływ można zaobserwować na podstawie rozwoju budownictwa mieszkaniowego w miejscowościach sąsiadujących z miastem. Do takich miejscowości należą: Wawrzyny, Spytajny, Połęczce, Sędławki. Z uwagi na bliskość miasta miejscowości te mają szansę stać się znaczącymi ośrodkami podmiejskimi o funkcjach komplementarnych w stosunku do miasta np. zaplecza mieszkaniowego, zaplecza gospodarczego, rekreacyjno-rozrywkowego.

Poważnym ograniczeniem dla rozwoju osadnictwa na terenie gminy Bartoszyce jest jej położenie w obszarach prawnie chronionych na podstawie przepisów Ustawy o ochronie przyrody. Występowanie obszarów prawnie chronionych pociąga za sobą ograniczenia w urbanizacji gminy. Ograniczeniom w zabudowie podlegają również tereny przy urządzeniach infrastruktury technicznej. Wynikają one z rozporządzeń branżowych i są podyktowane zapewnieniem bezpieczeństwa ludności. Specyfika gminy Bartoszyce, jej nadgraniczne położenie i duże przejście graniczne w Bezledach, pociąga za sobą konieczność wyłączenia z zabudowy również terenów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie granicy Państwa.

14.3 Bilans terenów

Powierzchnia gruntów na terenie gminy Bartoszyce zgodnie ze zbiorczym zestawieniem gruntów sporządzanym przez Starostwo Powiatowe w Bartoszycach wynosi 42 721 ha. Większość z nich stanowią użytki rolne, które zajmują ok. 54%. Zestawienie gruntów o różnym sposobie użytkowania funkcjonalno-przestrzennego w gminie, przedstawia się następująco:

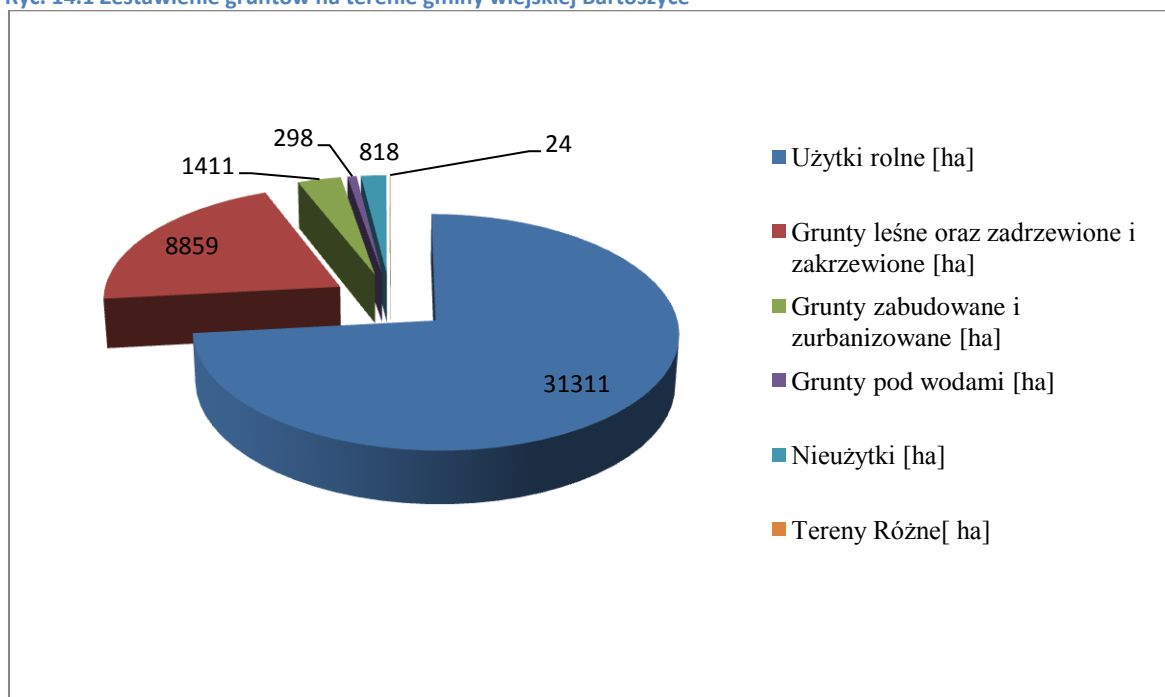
Tab. 14.2 Zestawienie gruntów o różnym sposobie użytkowania w gminie Bartoszyce

Rodzaj gruntu		Gmina Bartoszyce- obszar wiejski		
		Powierzchnia ewidencyjna w ha	Udział w % powierzchni gminy	
Użytki rolne	Grunty orne	23127	54.13	
	Sady	15	0.04	
	Łąki trwałe	2186	5.12	
	Pastwiska trwałe	5164	12.09	
	Grunty rolne zabudowane	624	1.46	
	Grunty pod stawami	24	0.06	
	Grunty pod rowami	171	0.40	
	Razem	31311	73,29	
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Lasy	8263	19.34	
	Grunty zadrzewione i zakrzewione	596	1.40	
	Razem	8859	20,74	
Grunty zabudowane i zurbanizowane	Tereny mieszkaniowe	138	0.32	
	Tereny przemysłowe	44	0.10	
	Inne tereny zabudowane	43	0.10	
	Zurbanizowane tereny niezabudowane	3	0.01	
	Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	26	0.06	
	Tereny komunikacyjne	drogi	1015	2,68
		tereny kolejowe	130	
		inne	0	
Użytki kopalne	12	0,03		
Razem	1411	3,30		
Grunty pod wodami	Powierzchniowymi płynącymi	292	0.68	
	Powierzchniowymi stojącymi	6	0.01	
	Razem	298	0,70	
Użytki ekologiczne		0	0,	
Nieużytki		818	1,91	
Tereny różne		24	0,06	
Razem		42721	100	

Źródło: Starostwo Powiatowe w Bartoszycach, stan na dzień 01.01.2015

Z wyżej przedstawionego zestawienia wynika, że duży obszar zajmują grunty zadrzewione i zakrzewione - ok. 8859 ha, czyli ok. 20,74 % ogólnej powierzchni gminy. Nie jest to jednak liczba imponująca biorąc pod uwagę całą powierzchnię gminy oraz to, że stopień lesistości kraju kształtuje się w okolicach 29,4%. Pozostałe grunty stanowią niewielki odsetek całego obszaru gminy.

Ryc. 14.1 Zestawienie gruntów na terenie gminy wiejskiej Bartoszyce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Bartoszycach, stan na 01.01.2015 r.

14.4 Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

14.4.1 Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę

Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę zostało sformułowane na podstawie analiz ekonomicznych, środowiskowych, społecznych, prognoz demograficznych oraz możliwości finansowych gminy. W efekcie sytuacja przedstawia się następująco:

- 1) Na podstawie **analizy ekonomicznej gminy** (przedstawionej m.in. w rozdziale 9. Gospodarka) założono, że w celu aktywizacji społeczno-gospodarczej ludności, przyciągnięcia ludzi młodych oraz zatrzymania emigracji, przy jednoczesnym wzroście imigracji i ograniczeniu bezrobocia, konieczne jest zarezerwowanie nowych terenów inwestycyjnych i aktywności gospodarczej. W tym celu wyznaczono tereny produkcyjno-usługowych o ogólnej powierzchni ponad 95 ha.
- 2) Na podstawie **analiz społecznych, prognoz demograficznych** przedstawionych m.in. w rozdziałach 8 i 10 niniejszego studium, przy obliczaniu maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę wzięto pod uwagę następujące zależności:
 - a) zanikanie wielopokoleniowych rodzin na rzecz dominacji modelu rodziny małej. Jak wynika z wielu badań współcześnie występuje tendencja do zanikania wielopokoleniowych rodzin na rzecz dominacji modelu rodziny

małej, dwupokoleniowej (nuklearnej), która jest niezależną jednostką ekonomiczną i mieszkalną,

- b) rezygnację z budownictwa wielorodzinnego w mieście na rzecz zamieszkania w domu jednorodzinnym na wsi - powstawanie większego skupiska zabudowy mieszkaniowej ludności zajmującej się działalnością nierolniczą w formie zabudowy jednorodzinnej,
- c) położenie w pobliżu ośrodka miejskiego – miasto Bartoszyce,
- d) poprawę sytuacji materialnej mieszkańców gminy, a w ślad za tym wzrost samodzielności zamieszkania,
- e) wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania o 4,9 m² (z 71,4 m² w 2005 r. do 76,3 m² w 2015 r.)
- f) poprawę lub utrzymanie obecnego poziomu struktury wielkości mieszkań,
- g) potencjał wynikający z najliczniejszej grupy wiekowej ludności w wieku od 20 do 24 lat,

3) Decyzje o warunkach zabudowy:

W latach 2010 – 2014 Wójt Gminy Bartoszyce wydał 637 decyzji o ustaleniu warunków zabudowy z czego 50% inwestycji było związanych z zabudową mieszkalną jednorodziną, a 28% stanowiła zabudowa zagrodowa. Największy rozwój zabudowy jednorodzinnej odnotowano w obrębach zlokalizowanych przy granicy z miastem Bartoszyce oraz w obrębach, które są skomunikowane z drogami krajowymi. Około 50 % działek dla których ustalono warunki zabudowy dotyczące budowy budynku mieszkalnego jednorodzinnego znajdowało się w obrębach: Dąbrowa, Wirwilty, Falczewo, Galiny, Krawczyki, Łojdy, Osieka i Wojciechy.

- 4) Na podstawie **analiz środowiskowych** wskazano uwarunkowania ekofizjograficzne gminy – ograniczenia i wskazania (rozdział 7), które wzięto pod uwagę podczas szacowania zapotrzebowania na nową zabudowę.
- 5) Na podstawie danych urzędu Gminy Bartoszyce dokonano analizy powierzchni użytkowych ze sprawozdań okresowych do podatku od nieruchomości. Analizie poddano lata 2012-2017. Z przeprowadzonej analizy wynika, że wielkość powierzchni użytkowej na terenie gminy w poszczególnych rodzajach nieruchomości sukcesywnie wzrasta. Wzrost powierzchni użytkowej nieruchomości na przestrzeni wymienionych powyżej lat wyniósł 39532,75 m².

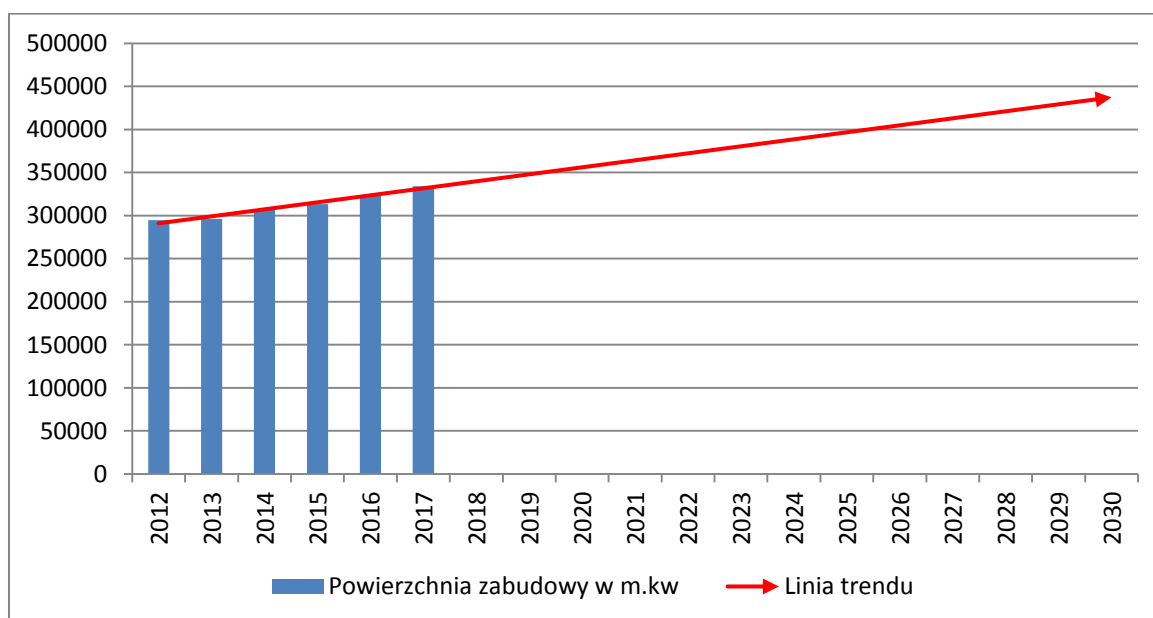
Tab. 14.3 Powierzchnie użytkowe w podziale na rodzaje/typy nieruchomości do celów podatkowych na terenie gminy Bartoszyce w m².

Rodzaj/typ nieruchomości	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Budynki mieszkalne lub ich części	209857,00	212367,94	216369,32	222159,02	226951,45	232848,41
Części budynków mieszkalnych – zajęte pod działalność gospodarczą i budynki inne niż mieszkalne związane z działalnością gospodarczą	29381,00	28899,35	32023,25	28060,02	29990,71	31411,38
Budynki zajęte na udzielanie świadczeń zdrowotnych	78,00	78,45	78,45	78,45	78,45	78,45
Budynki zajęte na obrót materiałem siewnym	35,00	35,00	35,00	117,50	200,00	200,00
Pozostałe budynki lub ich części	55281,00	54658,10	58278,31	62692,11	65654,39	69626,51
RAZEM	294632,00	296038,84	306784,33	313107,10	322875,00	334164,75

Źródło: Urząd Gminy w Bartoszycach.

- 6) Na podstawie danych posiadanych z Urzędu Gminy Bartoszyce z lat 2012-2017, można wygenerować linię trendu wzrostu powierzchni użytkowej zabudowy na terenie gminy. Graficzne zobrazowanie trendu wzrostu powierzchni użytkowej zabudowy do roku 2030 przedstawiają poniższe ryciny.

Ryc. 14.2 Prognoza wzrostu wartości powierzchni użytkowej zabudowy na terenie gminy Bartoszyce do roku 2030

Źródło: Opracowanie własne.

- 7) Powierzchnia użytkowa zabudowy, liczona na potrzeby podatkowe gminy Bartoszyce nie obejmuje m. in. budynków inwentarskich (kurniki, chlewnie, itp.) oraz budynków na potrzeby działalności rolniczej (stodoły, garaże itp.).
- 8) Na potrzeby studium przyjęto, że realną powierzchnią użytkową zabudowy obrazuje współczynnik, który powstał w oparciu o iloraz powierzchni zabudowy zrysowanej z mapy gminy do powierzchni użytkowej zabudowy do naliczenia opłat podatkowych. Wyliczenie współczynnika polega na podzieleniu powierzchni zabudowy zrysowanej z mapy przez powierzchnię użytkową zabudowy do celów podatkowych. Przeprowadzone działanie przedstawia się następująco:

- $8292521,82\text{m}^2 / 334164,75\text{m}^2 = 24,82$

Oznacza to, że na każdy metr kwadratowy powierzchni użytkowej do celów podatkowych przypada 24,82 m² powierzchni terenu. Sytuacja taka wynika z wielu aspektów. Po pierwsze powierzchnia użytkowa zabudowy obejmuje tylko i wyłącznie rzeczywistą powierzchnię lokali. Po drugie zabudowa to nie tylko budynki ale również infrastruktura z nimi związana stanowiąca jej integralną całość tj. podwórka, obejścia gospodarskie, tereny komunikacyjne, wszelkie powierzchnie biologicznie czynne, place zabaw, itp. Wszystko co w wymiarze społecznym stanowi o zagospodarowaniu przestrzennym gruntu i dla przeciętnego mieszkańca gminy jest nierozdzielalnym elementem powierzchni zabudowy.

- 9) Na potrzeby dalszych obliczeń przyjęto, że powierzchnią użytkową stanowi powierzchnia zrysowana z mapy przeliczona przez wyliczone powyżej współczynniki. Obliczona w ten sposób powierzchnia użytkowa pozwala na realne określenie zapotrzebowania gminy na nowe tereny inwestycyjne.
- 10) Należy mieć na uwadze, że ciągi komunikacyjne przedstawione są w studium liniowo, stąd w przyszłości z konturów zajmowanych pod zabudowę zostaną wydzielone powierzchnie pod ciągi komunikacyjne, a tym samym powierzchnia zaplanowana pod daną funkcję ulegnie zmniejszeniu.
- 11) Wzięto pod uwagę specyfikę gminy Bartoszyce, często siedliska lub zabudowa zagrodowa zajmują powierzchnię 3000 m² lub więcej. Odgrywa to istotne znaczenie w projektowaniu zabudowy, którą planuje się zupełnie inaczej niż w porównaniu np. do ośrodków miejskich.

- 12) Należy mieć na uwadze, że studium wyznacza powierzchnię biologicznie czynną, co oznacza, że tylko część powierzchni zajmowanych przez daną funkcję terenu będzie przeznaczona pod zabudowę. Reszta terenu będzie z reguły stanowiła obejście gospodarskie lub tereny zielone towarzyszące zabudowie jednorodzinnej,
- 13) Gmina Bartoszyce posiada obecnie 8 obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego. Zmiana przeznaczenia gruntów projektowanej zabudowy na rolne skutkowałaby dla Gminy ogromnymi odszkodowaniami. Ponadto zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 1 u.p.z.p. w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu. Usunięcie zatem zabudowy zaprojektowanej w planach jest niecelowe oraz ze względów społecznych i ekonomicznych niewskazane. W związku z powyższym na poziom studium przeniesiono tereny przeznaczone pod zabudowę w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Na podstawie wyżej opisanych analiz powstała tabela obrazująca zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy.

Tab. 14.4 Zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy – gmina Bartoszyce.

Lp.	Funkcja	Powierzchnia użytkowa do celów podatkowych w (m ²)	Powierzchnia użytkowa zabudowy (ha)
1	Mieszkaniowa (MN2)	415168,60	1030,45
2	Produkcyjno - usługowa (PU2)	55459,45	137,65
3	Usługowa (U2)	13131,79	32,59
3	razem	483759,84	1200,69

Źródło: Opracowanie własne.

14.4.2 Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno przestrzennej, rozumiana jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy

W granicach gminy wyróżniono około 730,84 ha obszaru zwartej zabudowy. Rozkład przestrzenny obszarów zwartej zabudowy dla poszczególnych obrębów ewidencyjnych przedstawia poniższa tabela:

Tab. 14.5 Obszar zwartej zabudowy w podziale na obręby.

Lp.	Obręb	Powierzchnia (ha)
1	KRAWCZYKI	14,94
2	ŁABĘDNIK MAŁY	2,09
3	TOLKO	10,87
4	SOLNO	3,04
5	WARDOMY	3,16
6	MASZEWY	8,29
7	CIEMNA WOLA	3,90
8	DĘBIANY	4,31
9	SPORWINY	4,89
10	PIERSELE	2,76
11	DĄBROWA	39,45
12	BARCISZEWO	8,41
13	PLĘSY	8,58
14	KROMARKI	6,80
15	TAPILKAJMY	5,72
16	BUKOWO	3,43
17	GŁOMNO	5,23
18	WOJCIECHY	39,46
19	ZAWIERSZE	6,63
20	WIPLAWKI	4,48
21	WIRWILTY	10,97
22	POŚLUSZE	7,68
23	WĘGORYTY	5,24
24	BORKI SĘDROWSKIE	5,18
25	ARDAPY	4,62
26	WAJSNORY	9,05
27	OKOPA	5,20
28	GROMKI KRÓLE	5,94
29	ŁOJDY	11,27
30	FALCZEWO	16,40
31	KIERSITY	3,66
32	BURKARTY	7,60
33	ŻYDOWO	16,05
34	MARKINY	4,25
35	BEZLEDY	28,14
36	LUSINY	5,92
37	RODNOWO	21,05
38	GILE	2,67
39	SZYLINA	12,16
40	WOJTKOWO	8,10

41	WARGIELITY-SZCZECINY	5,61
42	MINTY	22,12
43	DĘBÓWKO-KAROLEWKO	3,62
44	KOSY	4,75
45	NALIKAJMY	4,17
46	OSIEKA	15,41
47	WAWRZYNY	22,26
48	WITKI	8,16
49	SĘDŁAWKI	20,16
50	GALINY	56,43
51	ŁABĘDNIK DUŻY	16,34
52	KIERTYNY W. i M.	19,19
53	JARKOWO	6,88
54	LEGINY	12,36
55	SORTŁAWKI	4,48
56	TRUTNOWO	11,17
57	POŁĘCZE	26,25
58	SOKOLICA	26,95
59	KINKAJMY	13,68
60	SPYTAJNY	21,41
61	SKITNO	16,00
62	BAJDYTY	4,32
63	BORKI	6,33
64	PARKOSZEWO	5,21
	SUMA	730,84

Źródło: Opracowanie własne.

W skład wymienionych powyżej terenów wchodzi obszary istniejącej zabudowy, obszary niekorzystne do zabudowy w związku z uwarunkowaniami fizjograficznymi oraz wykluczone z zabudowy w związku z zakazami wynikającymi z przepisów odrębnych. W ramach wyżej wymienionych obszarów zwartej zabudowy, zostały określone powierzchnie możliwe do zagospodarowania. Tereny te należy traktować zgodnie z art. 10 pkt. 5 ust. 2 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2016 r., poz. 778 ze zm), tj. obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej z możliwością lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy.

Tab. 14.6 Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno przestrzennej, rozumiana jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy na terenie gminy Bartoszyce.

Lp.	Funkcja	Powierzchnia użytkowa zabudowy (ha) - poza planem	Powierzchnia użytkowa zabudowy (ha) - w planie	Powierzchnia użytkowa zabudowy (ha) - suma
1	M2	210,48	13,41	223,89
2	PU2	1,56	0	1,56
3	U2	0	0	0
4	razem	212,04	13,41	225,45

Źródło: Opracowanie własne.

14.4.3 Chłonność obszarów przeznaczonych w MPZP pod zabudowę poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej

Na terenie gminy obowiązuje 8 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Analizując zagospodarowanie terenów w oparciu o przedmiotowe plany zauważyć można, że nie wszystkie zostały w pełni zrealizowane. W związku z powyższym wyodrębniono grunty niezagospodarowane, objęte miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego i jednocześnie znajdujące się poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Obszary te zostały na potrzeby studium przyjęte jako tereny projektowane do zabudowy, zgodnie z funkcjami określonymi w planie.

Chłonność obszarów przeznaczonych w planie miejscowym pod zabudowę, na których możliwa jest lokalizacja nowej zabudowy oszacowano na wartość **114,82 ha**.

Tab. 14.7 Obszary przeznaczone w mpzp pod zabudowę, poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej – rozumiane jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, z podziałem na funkcje – obszar gminy Bartoszyce

Lp.	Funkcja	Powierzchnia użytkowa zabudowy (ha)
1	Mieszkaniowa (M2)	48,91
2	Produkcyjno - usługowa (PU2)	42,95
3	Usługowa (U2)	22,96
4	razem	114,82

Źródło: Opracowanie własne.

14.4.4 Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę a chłonność obszarów opisywanych powyżej

Jak wynika z zapisów art. 10 ust. 5 pkt 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę określa się jako różnicę wyliczonego wcześniej zapotrzebowania na nową zabudowę a sumy chłonności obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej i obszarów przeznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę, poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej. Otrzymana w ten sposób powierzchnia stanowi ilość terenów możliwych do zaprojektowania pod nową zabudowę na terenie gminy.

Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę a chłonność obszarów opisywanych powyżej w ramach obszaru gminy Bartoszyce

$$\text{ZAPOTRZEBOWANIE – CHŁONNOŚĆ} = 1200,69 \text{ ha} - (225,45 \text{ ha} + 114,82 \text{ ha}) = 860,42 \text{ ha}$$

Jak wynika z przedstawionych bilansów, poza obszarami, dla których obliczono sumę powierzchni użytkowej zabudowy, można przewidzieć około **860,42 ha** pod lokalizację nowej zabudowy na terenie gminy Bartoszyce.

Projektując nową zabudowę należy mieć na uwadze, że w pierwszej kolejności powinny być wypełniane nową zabudową tereny w ramach obszaru zwartej zabudowy, a dopiero później zagospodarowywać tereny poza nim. Wyznaczając tereny pod nową zabudowę należy zwrócić uwagę, że obecność nie wszystkich funkcji terenu w ramach zwartej zabudowy jest korzystna. Dlatego też powinno się dążyć do projektowania w ramach obszaru zwartej zabudowy w pierwszej kolejności terenów zabudowy mieszkaniowej i usług nieuciążliwych, a tereny przemysłowe, składowe, magazynowe oraz usługi uciążliwe lokalizować w skrajnych lokalizacjach obszarów zwartej zabudowy lub poza tymi obszarami.

14.4.5 Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy

Realizacja inwestycji związanych z wykonaniem sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy zostanie sfinansowana ze środków własnych samorządu w zależności od zaplanowanych w budżecie gminy środków finansowych oraz innych źródeł finansowania zgodnie z przepisami o finansach publicznych.

Gmina Bartoszyce jak większość gmin na terenie kraju działa w oparciu o sporządzany corocznie budżet. Na cele inwestycyjne zabezpiecza i pozyskuje się środki zgodnie z przyjmowanymi co roku planami inwestycyjnymi, które wykonywane są sukcesywnie w zależności od potrzeb. Nie jest możliwym określenie dokładnych środków finansowych przeznaczonych w przyszłych latach na budowę infrastruktury. Poziom tych środków zależy bowiem od wielu czynników, jest uzależniony m.in. od pozyskania środków zewnętrznych np. z funduszy unijnych w poszczególnych okresach finansowania. Obecny okres finansowania to lata 2014-2020. Trudno jest jednak określić jaki będzie poziom finansowania po roku 2020 i jak to wpłynie na możliwości inwestycyjne gminy. Dodatkowo należy mieć na uwadze, że samo założenie wniosku o dofinansowanie nie jest równoznaczne z tym, że takie dofinansowanie otrzyma.

W związku z powyższym pomimo zaplanowania dość znacznych terenów pod zabudowę przy jednoczesnym braku 100 % pokrycia finansowego na budowę infrastruktury w budżecie na lata 2016/2017, niezasadnym było by rezygnowanie z tych terenów w studium. Nie można zakładać, iż wszystkie zaplanowane inwestycje zostaną wykonane jednocześnie, z tego też względu zasadne jest umożliwienie realizacji inwestycji zgodnie z maksymalnym zapotrzebowaniem wynikającym z wykonanego bilansu terenów, a nie z prognozowanych możliwości finansowych gminy.

Należy podkreślić, że jednym z założeń sporządzanego studium, było projektowanie zabudowy wzdłuż istniejących ciągów komunikacyjnych, w pobliżu terenów zainwestowanych i/lub uzbrojonych, oraz w miejscach których trend został wyznaczony największym zainteresowaniem inwestycyjnym (pozwolenia na budowę, decyzje o warunkach zabudowy, wnioski mieszkańców).

Sieć istniejących ulic i dróg wewnętrznych, które można wykorzystać przy projektowaniu nowego osiedla, ma znaczący wpływ na koszty poniesione przez gminę przy

okazji budownictwa mieszkaniowego. W ten sposób osiągnięte zostaną znaczne oszczędności nakładów inwestycyjnych, a przy okazji można uzyskać nawiązanie do dawnego charakteru zabudowy

Podobnie przedstawia się sprawa istniejącego uzbrojenia terenu. Istotne jest czy przez rozpatrywany teren lub w jego pobliżu przebiegają sieci magistralne (w przypadku gminy Bartoszyce zwłaszcza sieci wodociągowe i kanalizacyjne). Konieczność wykonania magistrali znacznie podnosi koszty inwestycji, a więc tereny położone w zasięgu istniejących uznano za korzystniejsze.

14.4.6 Potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy

Analiza potrzeb inwestycyjnych w świetle wyznaczonych długookresowych celów rozwoju w studium:

- Opracowanie nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – potrzeba inwestycyjna zaplanowana w m. in. w „Analizie aktualności opracowań planistycznych”,
- Przygotowanie uzbrojenia terenów inwestycyjnych wyznaczonych w studium, a następnie w planie pod aktywność gospodarczą,
- Modernizacja/budowa/przebudowa dróg gminnych,
- Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- Inne inwestycje, których realizacja może okazać się niezbędna przy jednoczesnej realizacji zabudowy mieszkaniowej, jednak nie ma możliwości ich dokładnego ustalenia oraz sprecyzowania dla tak odległych ram czasowych. Będą to inwestycje realizowane w zależności od zapotrzebowania i są to m.in.: budowa ogólnodostępnych parkingów, wykonanie placów zabaw, realizacja obszarów przestrzeni publicznej.

Szacuje się, że potrzebami, które najbardziej obciążą budżet gminy będą inwestycje związane przede wszystkim z infrastrukturą techniczną. Zakłada się jednocześnie, że potrzeby te nie przewyższą możliwości finansowych gminy.

Proces wieloletniego programowania inwestycyjnego, poprzez opracowane i zastosowane rozwiązania metodyczne, pozwala na optymalizację zakresu rzeczowych potrzeb inwestycyjnych wobec możliwości finansowych gminy. Służy temu przewidywanie zasobów

wolnych środków na zadania inwestycyjne w perspektywie kilku lat, wynikające m.in. z Wieloletniej Prognozy Finansowej.

Projektowanie nowych obszarów pod zabudowę mieszkaniową, oraz uzbrajanie ich w niezbędną infrastrukturę techniczną należy potraktować jako inwestycję gminy, która będzie procentować w przyszłości w postaci podatków płaconych do budżetu przez mieszkańców. Gmina swój rozwój wiąże m. in. ze wzrostem obszarów pod zabudowę mieszkaniową, ale musi również przyciągać nowych inwestorów na teren gminy, którzy stworzą nowe miejsca pracy dla mieszkańców. Istotne w tym zakresie staje się wykorzystanie dogodnego położenia w stosunku do Federacji Rosyjskiej i związana z tym lokalizacja na terenie gminy przejścia granicznego w Bezledach. Nie projektuje się dużych powierzchni terenów inwestycyjnych negatywnie oddziałujących na środowisko i walory krajobrazowe regionu, które nierzadko bywają przyczyną konfliktów z miejscową ludnością, jak również mogą one stanowić czynnik demobilizujący do zamieszkania w ich pobliżu.

15 Stan Planistyczny

Na terenie gminy obowiązuje 8 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, których zestawienie przedstawia poniższa tabela. Odsetek powierzchni gminy pokryty miejscowymi planami jest bardzo niski 1,15%. Należy zwrócić uwagę, że 7 z 8 miejscowych planów zostało uchwalonych przed 2005 r. Od tego czasu powstał tylko jeden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego uchwalony w 2016 r.

Tab. 15.1 Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w gminie Bartoszyce

Uchwała	Opis
Uchwała nr XXXV/227/98 z dnia 16.04.1998	W sprawie uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów rekreacyjnych w obrębach Kinkajmy i Lusiny
Uchwała Nr XVII/167/2000 z dnia 30.03.2000	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bartoszyce dotyczące terenu projektowanej elektrowni wodnej na rzece Łynie w miejscowości Ardapy z obszarem zalewowym
Uchwała Nr XXI/199/2000 z dnia 03.10.2000	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu Gminy Bartoszyce w rejonie przejścia granicznego w Bezledach
Uchwała Nr XXXVIII/318/2002 z dnia 18.06.2002	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Bartoszyce terenów zalewowych rzeki Łyny w związku z budową elektrowni wodnej w mieście Bartoszyce
Uchwała Nr XV/105/2004 z dnia 29.03.2004	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej w obrębach geodezyjnych Połęczce, Wawrzyny, Okopa gmina Bartoszyce
Uchwała Nr XV/106/2004 z dnia 29.03.2004	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Bartoszyce dotyczącego terenów zalewowych rzeki Łyny związanych z budową elektrowni wodnej w rejonie miejscowości Smolanka w gminie Sępól
Uchwała Nr XXVII/173/05 z dnia 09.06.2005	W sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Bartoszyce dotyczące terenu projektowanej elektrowni wodnej na rzece Łynie w miejscowości Szylina z obszarem zalewowym
Uchwała Nr XV/186/2016 z dnia 29 kwietnia 2016 r.	W sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Bartoszyce obejmującego teren położony we wsi Płęsy

Źródło: Analiza aktualności opracowań planistycznych, Bartoszyce 2015 r.

16 Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia, w tym ochrona przeciwpowodziowa.

Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia można podzielić na dwa rodzaje: wynikające z uwarunkowań przyrodniczych (naturalne) i będące wynikiem działalności człowieka (antropogeniczne).

16.1 Zagrożenia naturalne

Zagrożenia naturalne na terenie gminy Bartoszyce, generowane są przede wszystkim przez rzekę Łynę. Położenie gminy w zasięgu w/w rzeki wiąże się z ewentualnymi powodziąmi, podtopieniami oraz dopływem nieznanymi zanieczyszczeń. Na terenie gminy wyznaczone zostały obszary o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi Q 10% i Q 1%, zlokalizowane są one głównie przy miejscowościach: Ardapy, Szylina Mała i Szylina Wielka. Potencjalne niebezpieczeństwo powodzi nasila się w okresie występowania pokrywy lodowej a także w czasie spływu kry w ilości umożliwiającej tworzenie się zatorów lodowych. Zjawiska lodowe na Łynie rozpoczynają się w miesiącach listopad – grudzień a ich natężenie notowane jest w lutym i marcu.

Gmina Bartoszyce narażona jest w niewielkim stopniu na erozję. Średnie zagrożenie może wystąpić na stromych zboczach doliny Łyny, gdzie gleby narażone są na erozję wodną wąwozową.

16.2 Zagrożenia antropogeniczne

Do zagrożeń antropogenicznych możemy zaliczyć te związane z występowaniem na terenie gminy napowietrznych linii elektroenergetycznych 110 kV, a co za tym idzie z istnieniem wzdłuż nich pola elektromagnetycznego.

Potencjalne zagrożenie stanowią mogące biec przez gminę gazociągi, a w szczególności ich rozszczelnienie. Do rozszczelnienia może dojść w wyniku ukrytych wad fabrycznych rur, zmęczenia materiału (szczególnie na przejściach pod torami i drogami), uszkodzenia rurociągu w wyniku działania osób trzecich, bądź nieprawidłowo działającej instalacji ochronnej.

Zagrożenie może stanowić również przewóz substancji niebezpiecznych drogami zlokalizowanymi w obszarze gminy.

Poza wyżej wymienionymi zagrożeniami antropogenicznymi brak jest innych, mogących negatywnie wpływać na bezpieczeństwo ludności.

17 Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych

Na terenie gminy Bartoszyce zidentyfikowano następujące obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów odrębnych:

- ustawa o ochronie i opiece nad zabytkami:
 - obiekty i zespoły wpisane do rejestru zabytków,
 - obiekty i obszary ujęte w gminnej ewidencji zabytków
 - stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków archeologicznych
 - pozostałe stanowiska archeologiczne;
- ustawa prawo wodne:
 - obszary bezpośredniego zagrożenia powodziowego;
- ustawa o ochronie przyrody:
 - obszar chronionego krajobrazu,
 - Natura 2000,
 - użytki ekologiczne;
 - pomniki przyrody
- ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych:
 - grunty rolne I-III klasy bonitacyjnej oraz grunty pochodzenia organicznego,
 - grunty leśne,
- ustawa o lasach:
 - lasy ochronne.

18 Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy – analiza SWOT

Mocne strony:

- Położenie w strefie przygranicznej,
- Obecność drogowego i kolejowego przejścia granicznego,
- Specjalna Strefa Ekonomiczna,
- Położenie w atrakcyjnym przyrodniczo i kulturowo rejonie Polski,
- Korzystne warunki do rozwoju turystyki i agroturystyki,
- Obecność szlaku kajakowego rzeki Łyny,
- Duży potencjał gruntów rolnych,
- Korzystna struktura gospodarstw pod względem wielkości,
- Brak uciążliwego przemysłu,
- Dostępność terenów inwestycyjnych
- Wolne tereny do zagospodarowania,
- Duży potencjał ludzki.

Słabe strony:

- Wysoki poziom bezrobocia,
- Niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych,
- Odływ wykształconej ludności do większych ośrodków, poza granice gminy,
- Postępująca degradacja gospodarcza i społeczna terenów byłych państwowych gospodarstw rolnych,
- Zły stan infrastruktury technicznej,
- Słaba promocja walorów turystycznych gminy,
- Zły stan obiektów zabytkowych,
- Słaba promocja gminy,
- Mała ilość szlaków turystycznych oraz ich niska jakość techniczna,
- Niska jakość bazy turystycznej oraz gastronomicznej

Szanse:

- Wykorzystanie obecności na terenie gminy przejścia granicznego w Bezledach, które może determinować rozwój gminy,
- Korzystne położenie w stosunku do miasta wojewódzkiego Olsztyna,

- Wykorzystanie walorów turystycznych gminy,
- Ściągnięcie inwestorów do Specjalnej Strefy Ekonomicznej,
- Wykorzystanie środków pomocowych z Unii Europejskiej
- Napływ inwestorów zewnętrznych,
- Wykorzystanie walorów kulturowych i środowiskowych gminy,
- Korzystne trendy w rozwoju turystyki wiejskiej,
- Skuteczna promocja regionu.

Zagrożenia:

- Wzrastające bezrobocie, szczególnie u osób z wyższym wykształceniem,
- Zanikające szkolnictwo zawodowe,
- Migracja ludzi młodych do większych ośrodków miejskich,
- Słabo rozwinięte kontakty partnerskie z Obwodem Kaliningradzkim,
- Starzenie się społeczeństwa na terenie gminy,
- Brak infrastruktury technicznej umożliwiającej rozwój przedsiębiorczości.

19 Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony

Ład przestrzenny to harmonijne ukształtowanie przestrzeni, uwzględniające w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne (art.2 pkt 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym).

Zasady ładu przestrzennego regulowane są przede wszystkim przy pomocy planów miejscowych tworzonych dla poszczególnych obszarów, w zależności od potrzeb społecznych i ekonomicznych. Przy ich sporządzaniu należy wziąć pod uwagę, że ochrona ładu przestrzennego warunkowana powinna być eksponowaniem najbardziej wartościowych elementów krajobrazu przyrodniczego i kulturowego, eliminowaniem dysharmonizujących elementów zagospodarowania, prowadzeniem rewitalizacji i rehabilitacji obszarów zdegradowanych oraz o niskiej atrakcyjności funkcjonalnej i architektonicznej.

Na terenie gminy dominującą zabudową jest zabudowa jednorodzinna oraz zagrodowa, w tym popegeerowska, co uwarunkowane jest wiejskim charakterem gminy. Większość arealów rolniczych gminy jest w posiadaniu rolników indywidualnych, jednakże specyficzne dla gminy było rolnictwo wielkoobszarowe, uspołecznione tj. PGR-y. W miejscowościach, w których były wcześniej PGR-y znajdują się obszary będące własnością Agencji Rolnej Skarbu Państwa, które zostały częściowo wykupione lub wdzierżawione przez rolników indywidualnych i spółki.

Ryc. 19.1 Budynki byłego PGR-u w miejscowości w Tolko wykorzystywane wspólnie w celach rolniczych.

Źródło: Fot. M. Strug

W wyniku likwidacji PGR-ów zaszły ogromne zmiany społeczno-gospodarcze, które negatywnie odbiły się na rolnictwie i jego otoczeniu przyczyniając się do wzrostu bezrobocia oraz patologii społecznych. Z badań gminy wynika, że proces prywatyzacji oraz przejęcie PGR-ów przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa są głównymi przyczynami bezrobocia w gminie.

Od wielu lat rodziny popegeerowskie borykają się z problemem bezrobocia, które ma charakter długotrwały. Trudności te spowodowane są przede wszystkim: brakiem ofert pracy w pobliżu miejsca zamieszkania, niskim poziomem wykształcenia, wiekiem bezrobotnych, brakiem aktywności społecznej i zawodowej.

W Strategii rozwiązywania problemów społecznych w gminie Bartoszyce do 2015 roku wskazuje się następujące skutki bezrobocia:

- obniżenie standardu życia,
- powstawanie patologii społecznych, napięć i zakłóceń w życiu rodzinnym,
- zatracenie wartości moralnych,
- zwiększenie ubóstwa i patologicznych zachowań,

- powstanie atmosfery marazmu i braku perspektyw,
- biernie oczekiwanie na pomoc instytucjonalną.

Niepokojącym zjawiskiem jest dziedziczenie w/w postaw przez młode pokolenie.

Poza problemami opisanymi powyżej, niedogodnością dla gminy jest również brak racjonalnego wykorzystania niektórych terenów po PGR-ach. W wielu przypadkach powstanie PGR-u w danej miejscowości wymusiło sposób, formę i rodzaj zabudowy. Obecnie zabudowania popegeerowskie, zarówno mieszkaniowe jak i zakładowe stanowią jeden z podstawowych problemów związanych z pojęciem kształtowania ładu przestrzennego gminy. Problem wynika z niszczenia opustoszałych zabudowań popegeerowskich oraz niskiej jakości i dużego stopnia zdegradowania zabudowy. Innym problemem dotyczącym ładu przestrzennego jest chaotyczna zabudowa i dowolność architektoniczna w zabudowie. Domy lokalizowane są w przypadkowych miejscach, tworząc bardzo rozproszoną zabudowę, która często nie jest wyposażona w konieczną infrastrukturę techniczną.

Znaczący wpływ na strukturę przestrzenną gminy ma jej położenie wokół miasta Bartoszyce. Miasto, bowiem generuje duży ruch budowlany na terenach gminy, niekoniecznie zgodny z zasadami ładu przestrzennego. Zbyt mała ilość miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenach przyległych do miasta, na których wzrasta ruch budowlany, powoduje tworzenie się chaosu budowlanego i zachwianie zasad ładu przestrzennego. W Strategii Rozwoju Miasta Bartoszyce na lata 2009-2015 do słabych stron miasta zalicza się brak wystarczającej powierzchni terenów inwestycyjnych i mieszkaniowych w granicach administracyjnych miasta, który ogranicza rozwój miasta. W Zmianie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bartoszyce również porusza się problem braku terenów, które można by przeznaczyć pod inwestycje.

Działania w zakresie kształtowania ładu przestrzennego terenów gminy powinny być skierowane na:

- skanalizowanie i zwodociągowanie gminy,
- wyposażenie gminy w niezbędne urządzenia infrastruktury technicznej,
- zagospodarowanie obszarów popegeerowskich,
- uzupełnianie i intensyfikację zabudowy jednostek osadniczych,

- kształtowanie nowej zabudowy z uwzględnieniem charakteru i stylu stosowanego w danej miejscowości,
- kreowanie lokalnych centrów wsi, szczególnie tych leżących przy głównych ciągach komunikacyjnych i turystycznych poprzez modernizację i budowę infrastruktury technicznej oraz lokalizowanie usług obsługi mieszkańców i turystów;
- poprawę standardu zabudowy rekreacyjnej i turystycznej.

20 Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego (Uchwała Nr VII/164/15 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego dnia 27 maja 2015 r.)

Nazwa inwestycji	Program, dokument	lokalizacja
Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym z zakresu infrastruktury komunikacyjnej		
Trasy rowerowe w Polsce Wschodniej – województwo warmińsko-mazurskie	Wieloletnie Prognoza Finansowa Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2039	min. tereny gminy Bartoszyce
Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym z zakresu infrastruktury technicznej		
Budowa linii 110kV Jeziorany-Bartoszyce	Plan Rozwoju na lata 2014-2019. ENERGIA-OPERATOR S.A.	min. tereny gminy Bartoszyce
Modernizacja linii 110kV Bartoszyce-Korsze	Plan Rozwoju na lata 2014-2019. ENERGIA-OPERATOR S.A.	min. tereny gminy Bartoszyce
Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym z zakresu infrastruktury społecznej i gospodarczej		
Łyna Alle Ława Utworzenie szlaku turystycznego rzeką Łyną poprzez rozwój infrastruktury podstawowej dla turystyki wodnej, rozwój bazy noclegowej i turystycznej.	Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2039	min. tereny gminy Bartoszyce

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Bartoszyckiego na lata 2015-2020

Lp.	Zadanie inwestycyjne z obszaru	Okres realizacji zadania
Infrastruktura komunikacyjna		
1.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1571N na długości 4,701 km wraz z budową zatok autobusowych w miejscowości Paluzy	2015
2.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1400N na odcinku Galiny -Maszewy (etap I)	2016
3.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1400N na odcinku Galiny – Maszewy (etap II)	2017
4.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1354N na Odcinku Tolko – Pieszkowo (etap I)	2017
5.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1354N na odcinku Tolko – Pieszkowo (etap II)	2018
6.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1354N na odcinku Tolko – Pieszkowo (etap III)	2019
Zadania, które mogą być zrealizowane w przypadku pojawienia się dodatkowych możliwości		

pozyskania finansowania na działania inwestycyjne:		
7.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1354N na odcinku Głądy – Pieszkowo	2018-2020
8.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1386N na odcinku Kicina-Piasek	2018-2020

21 Spis rycin

Ryc. 1.1 Położenie obszaru gminy Bartoszyce	7
Ryc. 1.2 Podział gminy Bartoszyce na obręby ewidencyjne	8
Ryc. 1.3 Przeważający krajobraz obszaru gminy Bartoszyce	10
Ryc. 1.4 Udział użytków rolnych w klasach bonitacji na terenie gminy Bartoszyce.	11
Ryc. 1.5 Rzeka Łyna w okolicy miejscowości Perkujki.	12
Ryc. 1.6 Jezioro Kinkajmskie	12
Ryc. 1.7 Struktura własności gruntów leśnych w gminie Bartoszyce	16
Ryc. 1.8 Struktura użytków rolnych na terenie gminy Bartoszyce	18
Ryc. 2.1 Pisa w Obszarze Chronionego Krajobrazu Dolina Dolnej Łyny	21
Ryc. 2.2 Obszary Chronionego Krajobrazu	22
Ryc. 2.3 Bocian Biały	23
Ryc. 2.4 Obszary Natura 2000	25
Ryc. 2.5 Lasy i funkcja lasów na terenie gminy Bartoszyce.....	32
Ryc. 3.1 Główne zbiorniki wód podziemnych w województwie warmińsko-mazurskim.....	35
Ryc. 5.1 Przeglądowa mapa osuwisk i ruchów masowych.....	37
Ryc. 8.1 Urodzenia, zgony i przyrost naturalny na terenie gminy Bartoszyce na 1000 mieszkańców w latach 2005–2015.....	50
Ryc. 8.2 Struktura płci i wieku na terenie gminy Bartoszyce w roku 2016.....	53
Ryc. 8.3 Ludność według ekonomicznych grup wieku w% ogółem w latach 2005–2015 na terenie gminy Bartoszyce (%)	54
Ryc. 8.4 Ludność według ekonomicznych grup wieku na tle województwa, powiatu, miasta Bartoszyce, gmina Bartoszyce ogółem w roku 2015(%)	55
Ryc. 9.1 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do CEIDG - wg sekcji działalności gospodarczej na terenie gminy Bartoszyce, stan na dzień 02.08.2016 r.	58
Ryc. 9.2 Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych na terenie gminy Bartoszyce w 2010	60
Ryc. 9.3 Średnia powierzchnia gospodarstw w 2010 r.	60
Ryc. 9.4 Rolnictwo – kluczowe uwarunkowania rozwoju.....	61
Ryc. 9.5 Pracujący na terenie gminy Bartoszyce w latach 2005-2015.	64
Ryc. 9.6 Struktura pracujących, zatrudnionych wg grup sekcji i płci w powiecie bartoszyckim w 2014 r.....	64
Ryc. 9.7 Bezrobotni zarejestrowani wg płci na obszarze gminy Bartoszyce w latach 2006-2015.....	65
Ryc. 9.8 Dynamika zmian liczby bezrobotnych na terenie gminy Bartoszyce w latach 2005-2015.....	66
Ryc. 10.1 Poziom wykształcenia mieszkańców 9 w wieku 13 lat i więcej) w 2011 r. na terenie gminy Bartoszyce.....	68
Ryc. 10.2 Powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie Bartoszyce	69
Ryc. 10.3 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na terenie gminy Bartoszyce , powiatu bartoszyckiego oraz gmin województwa warmińsko- mazurskiego w latach 2006-2014 (m2)	70

Ryc. 10.4 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na terenie gminy Bartoszyce , powiatu bartoszyckiego oraz gmin województwa warmińsko- mazurskiego w latach 2005-2015 (m ² /1 osobę).....	70
Ryc. 10.5 Zasoby mieszkaniowe wg form własności na terenie gminy Bartoszyce w 2007r	71
Ryc. 10.6 Współczynnik skolaryzacji (szkoły podstawowe) w latach 2005-2015 na terenie gminy Bartoszyce, powiatu bartoszyckiego i województwa warmińsko-mazurskiego (%). ...	74
Ryc. 10.7 Współczynnik skolaryzacji (szkoły gimnazjalne) w latach 2005-2015 na terenie gminy Bartoszyce, powiatu bartoszyckiego i województwa warmińsko-mazurskiego (%). ...	75
Ryc. 10.8 System turystycznych tar rowerowych Gminy Bartoszyce	79
Ryc. 13.1 Podział województwa na Regiony Gospodarki Odpadami.....	100
Ryc. 14.1 Zestawienie gruntów na terenie gminy wiejskiej Bartoszyce.....	115
Ryc. 14.2 Prognoza wzrostu wartości powierzchni użytkowej zabudowy na terenie gminy Bartoszyce do roku 2030	117
Ryc. 19.1 Budynki byłego PGR-u w miejscowości w Tolko wykorzystywane współcześnie w celach rolniczych.....	134

22 Spis tabel

Tab. 2.1 Wykaz pomników przyrody na obszarze gminy Bartoszyce (stan na sierpień 2016 r.).....	26
Tab. 2.2 Użytki ekologiczne na terenie gminy Bartoszyce.	30
Tab. 4.1 Złoże kopaliny na terenie gminy Bartoszyce.	36
Tab. 8.1 Liczba ludności na terenie gminy Bartoszyce w latach 2010-2015	43
Tab. 8.2 Liczba ludności poszczególnych miejscowości gminy Bartoszyce (stan na dzień 31.12.2015 rok).	43
Tab. 8.3 Sieć osadnicza gminy Bartoszyce	46
Tab. 8.4 Ruch naturalny na terenie gminy Bartoszyce w latach 2005-2015	49
Tab. 8.5 Migracje na pobyt stały wg typu, kierunku i płci migrantów w latach 2005 – 2015 na terenie gminy Bartoszyce	50
Tab. 8.6 Saldo migracji na na terenie gminy Bartoszyce na przestrzeni lat 2005-2015.....	51
Tab. 8.7 Przyrost naturalny, saldo migracji oraz przyrost rzeczywisty na terenie gminy Bartoszyce w latach 2005–2015	51
Tab. 8.8 Struktura płci i wieku na terenie gminy Bartoszyce w 2015 r.	52
Tab. 8.9 Prognoza demograficzna.....	56
Tab. 10.1 Zasoby mieszkaniowe gminy Bartoszyce	69
Tab. 10.2 Zasoby mieszkaniowe wg form własności na terenie gminy Bartoszyce w 2007 r.	71
Tab. 10.3 Mieszkania wyposażone w instalacje – w % ogółu mieszkań	72
Tab. 10.4 Placówki oświatowe na terenie gminy Bartoszyce w 2015 roku (30.09.2015).....	73
Tab. 10.5 Wskaźniki dotyczące bibliotek na terenie gminy Bartoszyce, powiatu bartoszyckiego i województwa warmińsko-mazurskiego.	78
Tab. 10.6 Imprezy sportowe w gminie Bartoszyce	79
Tab. 13.1 Korzystający z sieci wodociągowej w % ogółu ludności w latach 2005-2015.....	96
Tab. 13.2 Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej [km].....	96
Tab. 13.3 Podstawowe dane o zmianach zachodzących w sieci wodociągowej gminy bartoszyce w latach 2005-2015	97
Tab. 13.4 Ujęcia wód głębinowych na terenie gminy Bartoszyce	97
Tab. 13.5 Podstawowe dane dotyczące wytwarzania i oczyszczania ścieków w gminie Bartoszyce [m3]	98
Tab. 13.6 Rozwój kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Bartoszyce	99
Tab. 13.7 Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności w latach 2005-2015	99
Tab. 13.8 Regionalna instalacja do przetwarzania odpadów komunalnych w gminie Bartoszyce	101
Tab. 13.9 Ilości i frakcje odpadów komunalnych wytworzonych na terenie gminy Bartoszyce	101
Tab. 13.10 Zmieszane odpady komunalne zebrane na terenie gminy Bartoszyce w latach 2005-2015 [Mg].....	102
Tab. 13.11 Długość linii energetycznych na terenie gminy Bartoszyce.....	103
Tab. 13.12 Stacje transformatorowe średniego napięcia na terenie gminy Bartoszyce	103
Tab. 13.13 Szacunkowa liczba odbiorców i zużycia energii elektrycznej na terenie gminy Bartoszyce w latach 2012-14	104
Tab. 13.14 Zużycie gazu w latach 2005-2015 na obszarze gminy Bartoszyce i powiatu bartoszyckiego	105
Tab. 13.15 Wykaz wydanych przez Prezesa UKE pozwoleń radiowych dla stacji bazowych telefonii komórkowej (stan na 25.11.2016r.).....	107
Tab. 14.1 Studium władania gruntami	111
Tab. 14.2 Zestawienie gruntów o różnym sposobie użytkowania w gminie Bartoszyce	114

Tab. 14.3 Powierzchnie użytkowe w podziale na rodzaje/typy nieruchomości do celów podatkowych na terenie gminy Bartoszyce w m ²	117
Tab. 14.4 Zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy – gmina Bartoszyce.	119
Tab. 14.5 Obszar zwartej zabudowy w podziale na obręby.	120
Tab. 14.6 Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno przestrzennej, rozumiana jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy na terenie gminy Bartoszyce.	122
Tab. 14.7 Obszary przeznaczone w mpzp pod zabudowę, poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej – rozumiane jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, z podziałem na funkcje – obszar gminy Bartoszyce	122
Tab. 15.1 Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w gminie Bartoszyce	127